

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2010 оной сентябриин 23 Четверг

№ 37 (21783)

Намарай дунда хүхэгшэн тахья нарын 15 гарагай 5

ЗОЛОТОЙ ФОНД ПРЕССЫ ММВИ

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай МҮНГЭ ОРУУЛАГШАДТАЙ ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАА

Пүүлэй үедэ Буряад Республикын делегаци уласхоорондын хоёр форумдо хабаадажа, зарим инвесторнүүдтэй хэлсээнүүдые баталһан байна. Энээн тушаа республикые толгойлогшо Вячеслав Наговицын пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Сочи хотодо үнгэрһэн форум дээрэ манай республика тусхай стэнддээрэ инвестициин түсэбүүдые дурадхаа. Россин Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Путин манай стендые хонирхожо хараа. Харин спортивно-аяншалгын шэглэлтэй барилга эрхилдэг инвесторнүүд Горячинск шадар баригдаха спортивна комплексоор ехэтэ хонирхоод, үбэл, зунгүй санаар хорижо байха тусхай комплекс барихабди гэжэ мэдүүлэ.

Манай Правительство тэрэ инвестортэй 32 миллиард түхэригэй хэлсээ баталаа.

Хүдөө ажахынхид мүнөө жэл нёдондонойхидо орходоо хоёр дахин ехэ үбһэ тэжээл бэлдээ, гэжэ В.В.Наговицын хэлэбэ. 2 мянган үүлтэртэ мал худалдажа абаха түсэбтэйбди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Манай корр.

ГИТАРАДА ДУРАТАЙШУУЛ СУГЛАРАА

Наяын үдэрнүүдтэ гитара дээрэ наадагшадтай ниислэл хотын түрүүшын фестиваль үнгэргэгдэбэ.

Тус фестиваль манай хороон түрүүшынхиде эмхидхэнэ. Бидэ ганса эстрада, аман зохёолой шэглэлнүүдые дэмжэхэ бэшэ, мүн гитаратай дуушадые хараадаа абаабди. Ушар гэхэдэ, Улаан-Үдэдэ нимэ хүнүүд олон юм, - гээд Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой хорооной мэргэжэлтэн Елена Башинова хөөрэнэ.

Восточный хууринай номой сангай дэргэдэ гитарна дуушадтай клуб хүдэлдэг байна. Мүн тийхэдэ хотын «Оранжевый кот» гэнэн клуб гитаратай дуушадые суглуулдаг. «Бидэ мэргэжэлтэ артистнууд бэшэше наа, хүндэтэ сугларагшадые баярлуулха гэжэ оролдонбди», - гээд «Оранжевый кот» клубай хүтэлбэрилэгшэ Елена Поддубная нээлгын үедэ хэлээ.

Бүхы дээрээ тус хайндэртэ 9 дуушад, 4 дуэт болон ансамбльнууд хабаадаа. Фестиваль эмхидхэгшэд ба харагшад Бестужевай нэрэмжэтэ ород драмын театрта баярые хүргөө. Тэдэ театрайнгаа газаахи талмай миинтээр энэ концертын үедэ үгөө.

Борис БАЛДАНОВ. Авторай фото-зураг.

НҮҮДЭЛ ЗҮБЛӨӨН

Буряад Республикын Арадай Хуралда

Сентябриин 16-да Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон Яруунын аймагта нүүдэл зүблөө үнгэргэжэ, газарай асуудалнуудта, аграрна политика болон эд хэрэглэлгын дэлгүүртэ хабаатай республикын хуулинууд хэр бөөлүүлэгдэжэ байна гэшэб гэжэ хаража үзөө.

Яруунын аймаг республика соогоо хүдөө ажахы эрхилдэг ехэ аймагуудай дунда хоёрдохой хуури эзэлдэг: бүхыдөө 219,9 мянган гектар талмайда хүдөө газартай. Уларилангаа эрхэ байдалаар мал ажал шэглэлтэй аймагта 29,1 мянган толгой тоологдоно (энэ талаар республикын аймагуудай дунда гурбадахи хуури эзэлдэг). Мүнөө тэжээл бэлдэлгын үе гэшэ ааб даа. Тийн бүхы ажахынуудта дүн хамта 42,5 мянган тонно үбһэн, 200 тонно силос болон сенаж бэлдэгдэнхэй. Сентябриин 15-аа талха тарьян хадагдажа эхилээ.

Аймагта хүдөө ажахын 13 эмхи бии. Тэдэнэй зургаанинь гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг. Юуб гэбэл, Россин Федерациин Хүдөөажажын министрствын гүрэнэй үүлтэртэ

малай регистрэтэ оруулагданхай олонхи эмхинүүд эндэл ажалаа ябуулдаг юм. «Ульдэргэ» СПК болон «Комсомольский» ЗАО казах үүлтэрэй мал үдхэдэг. «Победа», «Дружба», «Исингэ» СПК-нууд, тийхэдэ «Тулдуун», «Домна» ЗАО-нууд хальмаг болон казах үүлтэрэй мал, буряад үүлтэрэй мори, нарин ноһото буряад хони үсхэбэрилдэг. Тийхэдээ эдэ ажахынууд гансал республикынгаа түхэрэсидэ бэшэ, харин гүрэнэйнгөө бусад регионуудта малаа худалдана.

Арадай Хуралай депутадууд болон Хорооной мэргэжэлтэд

«Победа» СПК, олзын хэрэг эрхилэгшэ Н.Г.Будаевай хү болбосоорулдаг предпряти, «Нептун» ОАО, «Олзо» СПК, Нархатын хүдэлмэришэдэй кооператив, «Далан» гэнэн аяншалгын комплекс болон бусад ажахынуудаар ябажа, ажал хэрэгүүдтэйн танилсахан байна.

Дүнгүүдээрнь Буряад Республикын хуулинуудые хубилгаха тухай дуралхалууд бэлдэхэгдэхэ юм.

Светлана НАМСАРАЕВА, Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

УРГАСА ХУРЯАЛГА-2010

ҮНДЭР АШАГТАЙ, ҮРЭ БҮТЭЭСЭТЭЙ

Үбһэ тэжээл, тарья хуряалга хэр бэ гэхэдэ, манай аймаг дотор урда жэлһээ элбэгээр тэжээл абтажа байна гэхэдэ, алдуу болохогүй. Юуб гэбэл, мүнөө дээрэ табигданхай түсэбтөө яһала дүтэ хүржэ, бүхыдөө 15500 га сабшаланһаа 15600 тонно үбһэн сабшагдаа.

Аймагаймнай зүүн зүгтэ оршодог «Михайловское» гэнэн нээмэл акционернэ бүлгэмдэ үбһэ хуряалга түгэсөө. Энэ ажахын түрүүлэгшэ Н.А. Одарогтай уулзажа, хэды асуудал табиһан байнабди.

- Николай Александрович, ерэхэ үбэлэйнгөө үбһэ тэжээл хэр бэлдэжэ байна гэшэбта?

- Мүнөө жэлдэ малаймнай тэжээл хайнаар абтажа, бороо хуралдашы ороогүй. Нэгэ бодото малда 10 центнер шахуу үбһэн бэлдэхэгдээ.

- Ажахыдатнай бүхыдөө хэды мал тоологдоноб?

- 397 толгой эбэртэ бодо мал, тийхэдэ 8 толгой адуун бии.

- Хэды ажалшад тоологдоноб, бүхыдөө хэды техникэтэй гэшэбта?

- Паяхан бидэ гүрэнһөө урьһаламжа абажа, агролизингээр үбһэнэй машина асарабди. Шэнэ техникэмнай хайн хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Тарьягаа хайн хуряажа байнабди.

- Пайн бэлэйт. Хэжэ байһан ажалдатнай амжалта, гэр бүлэдэтнай амгалан тайбание хүсэнэбди!

Дарима ДАШИЕВА. Ц.ДОНДОКОВАГАЙ фото.

Хэжэнгэ.

ОМОЛИН ПҮРЭГ ХАМГААЛХА

Россин загаа барилгын агентствын Ангар-Байгалай территориальна управлениин түрһэлжэ байһан омоли хамгаалха талаар хэмжээ ябуулгануудтай түсэб бөөлүүлэгдэнэ.

Эрхүүгэй болон Забайкалийн управленинүүдэй 35 инспектор, 135 олонийтын инспектор хамгаалгада хабаадана, байраар байдаг болон нүүдэлшье 31 пост ажалаа ябуулна. Энэ жэл загаһан оройтожо, августын 31-дэ Посольское ерээ гэжэ албан хоорондын оперативна штабай зүблөөн дээрэ управлениин начальнигай орлогшо Н.Н.Бураев мэдээсээ.

Сентябриин 4-дэ хүрэг загаһан Колесово хүрөө. Баргажанай аймагта Баргажан мурэндэ сентябриин 13-да 30-35 мянган омоли ороо, Сэлэнгэ руу - 1100 мянган. Сентябриин 14-21-дэ ехэ хүрэг Сэлэнгэ

мурэнөөр Улаан-Үдэдэ дүтэлөө. Тиймэһээ тэдэниие хамгаалха хэрэгтэй.

«Улаан-Үдэдэ 6 пост табигданхай, - гэжэ АБТУР-ай начальник М.Г.Воронов гэмдэглээ. - Комсомольский ольтиригто, Ивалга болотор Сэлэнгын эрьсээр үмсын автомобильнууд байһан зандаа». Поселин дачанууд шадархи эрьсээр нимэл байдал үзэгдэнэ. Түрһэлэлгын үедэ уһанай хажуугаар автомобильнууд харагдаха ёһогүй. Тиймэһээ хүни энэ харгые шлагбаумаар хааха хэрэгтэй гэжэ зүблөөн дээрэ хэлсээ. Анхан загаһанда һаад ушаруулхагүйн тула энэ үедэ Посольскын хүмэдэ хонхонуудшы абяагүй бологшо хэн.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ - ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ В.НАГОВИЦЫНАЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Тусэблэлгын зүблөөндээр Вячеслав Наговицын «Сочи-2010» гэхэн IX уласхоорондын инвестиционно форумой хүдэлмэридэ Буряад Республикын делегациин хабаадаһан тухай мэдээсэд, 2010 оной январь-август харануудай хугасаада Буряад Республикын болон Российн бусад регионуудай социально-экономическа байдалтай шэнжэлэл хээ.

Экономическа хүгжэлтын талаар РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо малай тэжээл бэлдэлгын талаар штабай хүдэлмэри тухай элдхээ. РБ-гэй транспорт хүгжөөлгын, энергетикын болон харгын ажахын талаар министрэй уялганууды дүүргэгш харгын заһабарилгада хэрэглэгдэдэг технологи тухай мэдээсээ. РБ-гэй барилгын болон ЖКХ һайжаруулгын министр дулаасуулгын хаһада бэлдэлгэ тухай хөөрөө.

Тийн Буряадай Президент иимэ даалгабаринууды үгөө; түймэрэй хойшлонгууды усадхалгын асуудалаар үнгэргэгдэһэн зүблөөнэй материалнууды шэнжэлээд, ой модо хэргэлгын хэмжээнүүды дурадхаха; байгша ондо өөрын хартаабха болон овошоор хангагдасын хэмжээн тухай мэдээсэх; хургуулийн наһа хүсөөгүй хүүгэдэй эмхи зургаануудта табигдаһан шэнэ эрилтэнүүды ойлгуулаха талаар муниципальна байгууламжануудай толгойлогшодтой хүдэлмэри ябуулаха; «Мал ажалтай ажахынуудта малай тоо толгой зандань үлээхэ тухай» ФЦП-гэй ябаса тухай асуудал хаража үзэх; гэр байра абахын тула ээлжэндэ байһан хүнүүдтэ гэр байра мунгөөр хүлхэлхэ тухай Санкт-Петербургын программа хаража үзөөд, иимэ программа зохёохо талаар дурадхалнууды оруулаха.

РБ-гэй Президентын болон
Правительствын хэблэлэй албан.

Кабанскын музей соо хуримууды үнгэргэнэ

Жэл бүри хурим түрын ёһо заншалнууд ондоо боложо, залуушуул өөрын онсо илгаатайгаар тус һайндэрөө үнгэргэхээ ханана. Тийн гэр айл болохоёо байһан хүбүүд, басагадай олонхинь урданай заншалаар хуримаа найрлахаяа оролдодог болоо.

Кабанскын аймагай хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей соо ород хуримай ёһо заншал хэргэгдэнэ. Иимэ һайндэрэе музейн мэргэжлэгчд үнгэргэнэ.

"Тус проект бөлүүлдэгдээр жэл болоо. Зарим манай залуушуул музей хаана байдаг бэ гэжэ мэдэдэггүй. Залуушуулы түрэл аралдайнгаа ёһо заншал мартангүй, музейн ажаалаар һонирхохын тула бидэнэр иимэ хэмжээ ябуулганууды үнгэргэнэбди", - гэжэ тус музейн директор Вера Шелковникова хэлэнэ.

Залуушуудта урданай ёһо заншалаар хурим үнгэргэхын тула музей соо тухай таһалга бии. Эндэ бүхы хэргэгтэй хэргэсэлүүд бии юм.

"Зарим зон иимэ хэмжээ ябуулыг тоодоггүй. Харин бидэ хэлэхэ байнабди, юунһээшье айха хэргэггүй. Наһанай һайндэрэе ехэ һонирхолтойгоор үнгэрхэ", - гэжэ музейн директор хэлэнэ.

Жэл соо тус проектдэ арбаад залуу бүлэнүүд хабаадаа. Энэ ехэнхидэ Кабанскын аймагай Кабанск, Селенгинск гохсоһуудай залуушуул болоно.

Музейн хажууда залуу бүлэнүүды ород национальна хубсаһа үмдэһэн дуушад угтажа, хонгёо дуугаа дуулаха. Саашаа тэдэнтэй элдэбһын һонирхолтой нааданууды наадаха, оньһон үгэ хэлэхэ, таабаринууды гаалсаха.

"Хэмжээ ябуулга гушан минутын хугасаа соо үнгэрхэ. Манай музей соо үсөөн хүнүүд ажалладаг. Гиймһээ һайндэр багханар үнгэрдэг. Харин саашадаа үшөө олон һонирхолтой ёһо заншалнууды оруулжа, үшөөшье гоёр хуримууды үнгэргэхэ гэжэ байнабди", - гэжэ Вера Шелковникова хэлэнэ.

Эржена БАТОВА.

БҮРЯАДАЙ ГҮРЭНЭЙ УНИВЕРСИТЕДТЭ ДОРЖИ БАНЗАРОВАЙ НЭРЭ ҮЛЭЭЛ!

1947 оной мартын 22-то Доржи Банзаровай түрээһөөр 125 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, БМАССР-эй Правительствын тогтоолоор Буряад-Монголой багшанарай институтта элитэ буряад эрдэмтэнэй нэрэ олгогдон юм. Тийнжээ 40 гаранжэлэй туршада тус дээдэ хургуули Доржи Банзаровай нэрэ доро ажаллаа ябуулаа. Гэбшье 1994 ондо университет болгогдохонь, республикын ажа-һуугшадта ушар шалтагааниень ойлгууланшьегүй, тус нэрынь болгоулжархёо бэлэй.

Буряад арал XIX зуун жэлэй тэн багаар суурхалһан Доржи Банзароваар ехэ омогорходог гэшлэ. 1846 ондо Казанийн университетэй философиин факультетэй зүүн зүгэй таһагта һуралсалаа дүүргэжэ байһан буряад оюутан бөө мүргэлэй темээр диссертаци хамгаалаа. Тийнжээ Банзаров ашаг үрэтэй эрдэмэй ажал ябуулгаяа эхилһэн юм. Саашадаа Түб Азийн арадуудай түүхын, хизаар ороной, хэлэнэй, литературын болон шажан мүргэлэй асуудалнууды шэнжэлээ.

Д.Банзаров XIX зуун жэлэй ород гүрэнэй элитэ монгол шудалагшадтай нэгэн байһан. Тэрэнэй хүдэлмэринүүдынь мүнөөшье үндэрөөр сэгнэгдэдэг. Мэдээжэ ориенталист П.Савельев иигэжэ бэшһэн: «Урданай сагай Дунда Азийн шэнжэлэгшэ Европын ориенталистнуудай дунда өөрын һуури эзлээ, буряад арадаа суурхуулаа...». Агуухэ ород поэт Н.А.Некрасов тэрэниень ехэл зохи, ухаатай, бэрхэ хүн гэжэ тоолодог бэлэй. Тийнжээ буряад-монгол арадай омогорхол болохо Доржи Банзаровай нэрэ хэтын хэтэдэ түүхын хуудалһанда үлхэлэ.

Бидэнэй һанамжаар, Буряадай гүрэнэй университет Доржи Банзаровай нэрэ үргэжэ ябаха ёһотой. «Бурятия» сониндо (2010 оной августын 27-ой дугаар) Уран зохёолшодой холбооной

правления, Буряадай нютаг зоной эблэлэй, РБ-гэй Президентын дэргэдэхи Аха захатанай соведэй, Республикын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэнэрэй Буряад Республикын Президентдэ энээн тушаа Хандалга толилогдоо юм. Гадна байгша оной зун үнгэргэгдэһэн Зэдын аймагай ойн баярай үедэ эрдэмэй-практическа конференцидэ хабаадагшад иимэл һанамжаа мэдүүлээ.

Бидэ, республикын эрдэмтэд, Буряадай һайн дураараа Российн бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярай ойртоод байхада, тус Хандалгынь дэмжэжэ, Буряадай гүрэнэй университетдэ Доржи Банзаровай нэрэ үлээхэ дуратайгаа мэдүүлнэбди.

Владимир БАЗАРЖАПОВ,

түүхын эрдэмэй доктор, ВСГТУ-гай профессор, Буряадай АССР-эй эрдэмэй габыята ажал ябуулагша, РФ-гэй дээдэ хургуулийн габыята хүдэлмэрилэгшэ, ООН-ой дэргэдэхи Информатизациин уласхоорондын академийн академик.

Бадма ДОРЖИЕВ,

ВСГАКИ-гай профессор, Буряадай АССР-эй эрдэмэй габыята ажал ябуулагша, РФ-гэй дээдэ хургуулийн габыята хүдэлмэрилэгшэ.

Вячеслав МАНТАТОВ,

философин эрдэмэй доктор, ВСГТУ-гай профессор, Российн Байгаалин эрдэмэй академийн болон Российн гуманитарна эрдэмэй академийн бодото гэшүүн, ВСГТУ-гай дэргэдэхи ЮНЕСКО-гой кафедрын хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай болон Российн эрдэмэй габыята ажал ябуулагша.

Инесса СОКТОЕВА,

ВСГАКИ-гай хүндэтэ профессор, Российн Уран һайханай академийн хүндэтэ академик, Буряадай болон Российн эрдэмэй габыята ажал ябуулагша.

Ширап ЧИМИТДОРЖИЕВ,

түүхын эрдэмэй доктор, БГУ-гай профессор, Эрдэмэй болон искусствын Петровско академийн болон Нүүдэл арадуудай академийн академик, Монголой эрдэмэй академийн хүндэтэ доктор, Буряадай болон Российн эрдэмэй габыята ажал ябуулагша.

2010 оной сентябрийн 20.

ПУНГАЛТА ТУХАЙ МЭДЭСЫЕНЬ ҮРГЭДХЭХЭ

Буряадай хунгалтын комиссийн дэргэдэхи Координационно соведэй зүблөөн үнгэрөө. Тус суглаан дээрэ "Ерээдүй залуушуулай хойноһоо" гэхэн 2-дохи регион хоорондын залуу хунгалтадай фестивалиин дүнгүүд согсологдоо. Үнгэрһэн хэмжээ ябуулгын дүнгүүд тухай Буряад Республикын хунгалтын комиссийн түрүүлэгшэ, тус соведэй толгойлогшо Дмитрий Ивайловский хөөржэ үгэбэ.

Сибирин федеральна тойрогой субъектнүүдэй хабаадалгатайгаар видео-утаһаар дүхэриг - шэрээ эмхидхэгдээ. Мүнөөдэр хунгалтын хуули ёһоор учебнигүүд хуушараа. Тэдэнэрэе шэнэлхэ хэрэгтэй. Тийнжээ иимэ ажал хэрэг ябуулжа тухай болон бусад асуудалнууд дүхэриг-шэрээгэй дүнгүүдээр ном хэблэгдэхэ юм.

ХЭЖЭНГЫН ЖЭШЭЭ

Пунгалтын хуули ёһонууд тухай Хэжэнгын аймагай багшанар хүүгэдтэ ехэ һонирхолтойгоор, эдэбхитэйгээр хөөржэ үгэнэ. Хэжэжэ байһан хүдэлмэри тухай аймагай Координационно соведэй түрүүлэгшэ, "Хэжэнгын аймаг" гэжэ муниципальна байгуулгын гулваагай орлогшо Интерна Эрднессеа хөөржэ үгэбэ.

Аймаг дотор хунгалтадай хургуулинууд хүгжэнэ. Тийн Хэжэнгын эдэбхитэд хунгалтын ябасаар эдиршүүлэе һонирхуулжа гэхэн зорилго урдаа табинхай. Мүнөөдэр Новокижингинскийн хүүгэдэй сээрлингтэ Улаан-Удын 92-дохи хүүгэдэй сээрлингтэй жэшээгээр ажаллаа эмхидхэнэ. Хүмүүжүүлэгшэ Л.С.Хачатурян өөрынгөө хэблэлүүдтэ ехэ һонирхолтой мэдээлэл хэрэглэнэ. Эндэхи хурагшад Буряад Республикын хунгалтын комиссийн үнгэргэдэг олимпиадануудта ехэ дуратайгаар хабаадаа.

"Хуули ёһонуудай долоон хонго" гэжэ республиканска акцида хурагшад ехэ дуратайгаар хабаадаа.

Үнгэргэжэ акцида табан зуун хүүгэд хабаадаа. Тус хэмжээ ябуулгада багшанар тон һайнаар бэлдэһэн байна. Зурагай, рефератуудай болон бусад һонирхолтой конкурсууд эмхидхэгдээ. Эгээл бэрхээр энэ акцида Новокижингинскийн, Сулхарын, Хүртэйн, Хэжэнгын аймагай хургуулинуудай эдэбхитэд хабаадаа.

Пунгалтын хуули ёһоной талаар хургуулинуудта лекцинууд үнгэрөө. Тээмэндэ аймагай конференци болоо. Аймаг доторхи номой сангай мэргэжэлтэд хунгалтын хуули ёһоор хэмжээ ябуулганууды үнгэргэнэ,

номой выставкэнүүды бүтээнэ. Аймагай түбтэ Залуушуулай палата ажаллаа үргэн дэлгэсэйгээр ябуулаа. Тэрэнэй бүридэлдэ арбан табан гэшүүд тоолодоно.

Аймаг дотор социологинн талаар шэнжэлэлгэ хэгдэнэ. Мүнөөдэр хургуулийн наһанай табин хүүгэд шэнжэлгын асуудалнуудта харюусаа, үшөө табин ажалладаг залуушуудта асуудалнууд табигдаһан байна.

"Пунгалтада хабаадаха гүт?" гэжэ асуудалда табин хурагшад далан процент зүбшөөһэн харюу үгэбэ. Буряад Республикын хунгалтын комиссийн түрүүлэгшын орлогшо Н.Т.Дашневагай тэмдэглэһээр, һуулын дүрбэн жэлэй хугасаа соо Хэжэнгын аймагай Координационно совет ажаллаа тон һайнаар, үрэ дүнтэйгөөр ябуулаа.

ЯРУУНЫН БОЛОН
КАБАНСКИЙН
ТҮЛӨӨЛЭГШЭД ЭДЭБХИТЭЙ
Яруунын аймагай муниципальна байгуулгын гулваагай түрүүлэгшын орлогшо, Координационно соведэй түрүүлэгшэ Б.Д.Гуробазаровай хэлэһээр, март һарада аймагай Координационно соведэй бүридэл ондоо болгогдоо.

Пунгалта тухай Хэжэнгын хурагшад һайн мэдэхэ болонхой. Мэдэһэнэ тэдэнэр аймагай олимпиадануудта, республиканска радиовикторинада болон бусад хэмжээ ябуулгануудта шалгах аргатай. Буряад Республикын хунгалтын комиссийн үнгэргэдэг радиовикторинада Яруунын хурагшад ехэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Эрхим хурагшад дунда Нархатын, Тулдуунай хурагшадые нэрлэе. Тэдэ радиовикторинада хабаадаа, түрүү хууринууды эзлээ. Иимэ үйлэ хэрэгые жюриин гэшүүд һайшаан дэмжээ.

Пунгалтын темээр заншалта ёһоороо аймагай олимпиада жэл бүри үнгэргэгдэнэ. Номой санда "Залуу политигүүд" гэжэ нэрэтэй клуб хүдэлдэг. Аймаг дотор февраль һарада хунгалтын үдэр үнгэрөө. Пурагшад "Президент ямар байха ёһотой?" гэжэ темэдэ сочинени бэшһэн байна. "Яруунын эдиршүүл" гэжэ хүүгэдэй олонигтын хүдэлөөн ехэ эдэбхитэйгээр хүгжэнэ.

2009 ондо аймагай залуу багшанарай эблэл эмхидхэгдээ. Тусэблэлэй гэшүүд залуушуудта хуули ёһоной талаар туһа хүргэнэ. Аймаг дотор Залуушуулай палата хүдэлнэ. Буряад Республикын хунгалтын комиссийн түрүүлэгшын орлогшо Н.Т.Дашневагай тэмдэглэһээр, Яруунын аймагай Тулдуун тосхоной хургуулийн хурагшад радиовикторинада тон һайнаар хабаадаа. Аймагай гулваагай орлогшо Б.Гуробазаровай хэлэһээр, аймаг дотор зургаан хургуули миллион түхэригэй гүрэнэй тэдхэмжэдэ хүртэнхэй.

Кабанскын хурагшад хунгалтада хэр бэлэн байһыень элирүүлэн, аймагай гулваагай нэгэдэхи орлогшо О.В.Халтуев хөөрэнэ. Аймаг доторхи Координационно соведтэ долоон гэшүүд оролсоно. Тэдэнэр хунгалтын хуули ёһонууды гүйсэд һайнаар мэдэжэ абахын тула хамтын хэмжээ ябуулгануудай түсэб табинхай.

Тус зүблөөндэ хабаадагшад ерээдүйн түсэбүүдтэ шэнэ нэмэлтэнүүды оруулжа тухай хөөрлөө. Тийн ерээдүйд Хэжэнгэдэ хунгалтын комиссийн дэргэдэхи Координационно соведтэй семинар-зүблөөниень ябуулжаар хэлсэгдээ. Пургуулинуудта болон дээдэ һуралсалай газарнуудта хэрэглэхэ хунгалтын талаар программа бүртэхэ тухай хэлсэн абтагдаа.

Улаан-Удын 92-дохи хүүгэдэй сээрлингтэ хэгдэжэ байһан ажалысжэнээ болгон, олондо дамжуулжа тухай хэлэгдэбэ.

Янжама ЖАПОВА.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

Үбнэ бэлэдхэлгые харгалзадаг республикын штабай зүблөөн видеоконференц гуримаар үнгэргэгдэдэг болонхой. Экономическа хүг-

жэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Е.Чепик зүблөөнэй хүдэлмэриэ хүтэлөө.

Сентябриин 15-най байдлаар, үбнэ бэлэдхэлгын хэрэг тухай хүдөө ажыхын болон эдөө хоолой министрэй орлогшо Михаил Костриков мэдээсээ.

Мухар-Шэбэрэй аймагта 16893 тонно үбнэ, 350 тонно сенаж бэлэдхэгдээ гэжэ аймагтай толгойлогшо Ю.А.Петров дуулгаба. Бүхидөө аймагаар дунда зэргээр 4,6 центнер тэжээлэй единицэ малтай толгой бүхэндэ бэлэдхэгдэнхэй. Тийхэдэ Путайн ажахыда 420 тонно үбнэ бэлэдхэгдээ. Аймагтай ган гасуурһаа хохидоһон 4 ажахыда гүрэнһөө мүнгэнэй туһаламжа үзүүлэгдээ. Тэрэ тоодо «Колхоз «Искра» гэнэн хүдөө ажыхын үйлдбэринин кооператив, тийхэдэ хизаарлагдамал харюусалгатай «Агротонводстрой» бүлгэм ороно. Мухар-Шэбэрэй таряашад 6198 тонно орооһо хуряжа абанхай. Хуряалгын хүдэлмэринүүдэй дүүрэхэдэ, 5 мянган тонно голоомо соможо абахабди гэжэ эндэхи

таряашад багсаана. Энээнһээ гадна зеленко хуряаха хаһа орожо байнхай.

Сэлэнгын аймагта сентябриин 16-най байдлаар, 30 мянган гектарай нуга сабшалангай ургаса хуряагдаа. Тийгэжэ 31 мянган тонно үбнэ ногоон бэлэдхэгдээ. Сэлэнгын аймагтай ажыхынууд дутаһан үбнэ тэжээл Прибайкалийн аймагһаа, тийхэдэ Эрхүүгэй областин Черемховско районһоо худалдажа абахаар хөөрөлдөнхэй.

Хэжэнгын аймагтай ажыхынуудта олон жэлэй ногоон муу ургаа. Нуга сабшалангай үбнэ хуряалга яһала эсэстэ дүтэлжэ байнхай. Нэрлэгдэшэ аймагта 16085 тонно үбнэ бэлэдхэгдээ.

Бэшүүрэй аймагта 38 мянган тонно үлүүтэй үбнэ хүрилэгдөө гэжэ аймагтай толгойлогшо В.Г.Калашников мэдээсээ. Энэ аймагта сенаж болон силос бэлэдхэхэ түсэбэй 76 процентнь дүүргэгдээ. «Елан-

ский» гэнэн хүдөө ажыхын үйлдбэринин кооператив болон «Калининий нэрэмжэтэ колхоз» гэнэн хүдөө ажыхын үйлдбэринин кооперативтай ажалшад аймаг дотороо эгээл эхэ үбнэ тэжээлэй нөөсэтэй болонхой.

Буряад Республикын Президентын нөөсэлэлгын жасаһаа республикын 26 ажыхынуудта хамта дээрээ 10 миллион түхэргэй туһаламжа үзүүлэгдэд байга гэжэ Михаил Костриков хэлээ. Паяхан республикын тусхай программаар хүдэлдэг ажыхынуудта 42 миллион түхэргэй туһаламжа үзүүлэгдээ. Тийхэдэ ган гасуурһаа хохидоһон ажыхынуудта һайн шанаргай үрһэ, хартаабха болон овош худалдажа абахынь тула 8,8 миллион түхэриг үгтөө. Федеральна бюджетһээ һомологдоһон 36 миллион түхэриг Арадай Хуралай сессийн шийдхэбэрээр ажыхынуудтаар хубаарилагдаха юм.

КОНКУРСНУУДЫЕ ҮНГЭРГЭБЭ

Республикын юрэнхы эрдэмэй дунда нургуулинуудай хурагшад дунда иигээд үнгэргэгдэхэ Бүхэроссин хүн зоной тоо бүридхэл тухай гоё һайхан зураг зураха, удхатай уран шүлэг зохиёхо конкурсын дүнгүүд согсологдобо. Нэгэдэхинээ эхилээд 11 классай хурагшад хүрэтэр энэ конкурсно хабдаба.

Буряад Республикын Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство, Бурядай Статистикын хороон болон республикын хүүгдэ болон эдиришүүлэй техникескэ талаар зохиёхы ажалай түб эдэ конкурсноудые эмхидхэжэ үнгэргэбэ.

Бурядай Статистикын хорооной мэргэжэлтэд хүн зоной тоо бүридхэлдэ бэлдэхэ үедөө хурагшадтай эхэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Ушарынь хадаа хүүгдэй дунда хүн зоной тоо бүридхэл тухай шүлэгэй болон уран зурагуудай конкурс соносхожо, тоо бүридхэл тухай үхибүүдтэ ойлгуулха зорилго табиһан байна.

- Үхибүүдэй хүсөөр хүн зоной Бүхэроссин хэмжээндэ үнгэргэгдэхэ тоо бүридхэлдэ һонирхольень дээшэлүүлхэ зорилготойгоор дээрэ нэрлэгдэнэн конкурсноудые үнгэргэнэн байнабди, - гэжэ Бурядай Статистикын хорооной мэргэжэлтэ Дарима Баторовна Бороева хэлэнэ.

Уран зурагаар, эрхим шүлэгөөр шалгарһан хурагшадта мүнгэн шангууд олгогдоо. Нэгэдэхинээ дүрбэдэхэ, табадахиһаа долоодохи, наймадахыһаа арбан нэгэдэхэ классай хурагшад гээд гурбан бүлэгөөр хубааржа, тэдэ эдэ конкурсноудта хабдаба. Уран зурагай конкурсдо мянга гаран зурагууд, харин уран шүлэгэй конкурсдо хурагшадтай гуша гаран шүлэгүүд эльгэгдэнэн байна. Республикын бүхы шахуу аймагуудай нургуулинуудай хурагшад хабдаба гэжэ тэмдэглэмээр.

Пуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэгвэтэй хамта үнгэргэгдэнэн конкурсноудай дүнгүүдые пуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй орлогшо Александр Иннокентьевич Бочев дуулгаба.

Нэрлэбэл, нэгэдэхинээ дүрбэдэхэ класс хүрэтэр хурагшадтай бүлэгтэ Загарайн аймагтай юрэнхы эрдэмэй дунда нургуулиин

дүрбэдэхэ классай шаби Серафим Тузов уран шүлэгэй конкурсдо нэгэдэхэ һуури эзлээ.

Табадахиһаа долоодохи классуудай хурагшад дунда Хорино аймагтай Буламай дунда нургуулиин долоодохи классай хурагшад Георгий Хайзик, тийхэдэ наймадахыһаа арбан нэгэдэхэ класс хүрэтэр хурагшад дунда Альберт Чаплыгин нэгэдэхэ һуури эзлээ.

Уран зурагай конкурсдо Гусинозерск хотын юрэнхы эрдэмэй дунда нургуулиин дүрбэдэхэ классай хурагша Вячеслав Буянтуев, Музын аймагтай гурбадахи дунда нургуулиин табадахи классай шаби Маша Иванова, Улаан-Үдэ хотын 18-дахи нургуулиин юбэдэхэ классай хурагша Аюна Будаева нэгэдэхэ һуурида гараа.

Мүнгэн шангуудһаа гадна Бурядай Статистикын хороон эдэбхитэйгээр хабдаһан үхибүүдые шагнаһан байна. Тэдээндэ байгша оной хүн зоной тоо бүридхэлэй һүлдэ тэмдэгтэй гарай бэлэгүүд барюулагдаха юм. Энээнһээ гадна конкурсдо шалгарһан үхибүүдэй зурагууд «Ушкан» гэнэн сэтгүүлдэ толилогдохо байна.

ОЙ МОДО ХАМГААЛАЛГАДА - ГҮРЭНЭЙ ТЭДХЭМЖЭ

Буряад орондо байгша ондо ой модо хамгаалалгада 7 миллион түхэриг гаргашалагдаа гэжэ Улаан-Үдэ хотын ой модоной ажыхын хүтэлбэрилэгшэ Жаргал Цыбиков мэдээсээ.

Республикын дэбисхэртэ энэ жэлдэ хуурай уларилһаа боложо, гал түймэр носоһон байна. Гал түймэр сарадаг албанай хүдэлмэрилэгшэд галаюулгай тэмсэхэ хүдэлмэри ябуулаа. Тийгэбэшье ой модо хамгаалха, гал түймэр сараха ажалда хүнүүд дутана гэжэ Улаан-Үдэ хотын Онсо байдалай талаар унрвэленин начальник Андрей Саянский тэмдэглэнэ. Гэр байра бариха дуратай хүнүүдтэ ой модотой газар зарим тээ таһалжа үгэнэ. Эдэ талмайнуудые саг соонь эздэнь ашагланагүй. Энээнһээ боложо, эдэ участогууд дүтэ оршодог һуури тосхонуудта гал аюул ушаруулжа магадгүй. Тиймэһээ республикын аймагуудаар нимэ газарнуудые тоо бүридхэлдэ оруулха, кадасграй галаар сөннөхэ хэрэгтэй. Энээнһээ гадна ой модоной ажыхын

хүдэлмэрилэгшэдэй болон лесничествэнүүдэй тоо олошоруулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ тоолоно. Пуурин тосхонуудта галаюулай ушархагүйн тула дүтэ оршоһон мододые отолхо тусхай программа абтанхай. Ерэхэ жэлдэ энэ ажал хүдэлмэридэ гүрэнһөө мүнгэн һомологдохо байна.

УНАЛУУРИН ТҮХЕЭРЭЛГЭНҮҮДЫЕ ХҮДЭЛГЭХЭНЬ

Бурядай Президент Вячеслав Наговицын түсэблэлгын зүблөөндэ республикын предприяти болон ажыхынуудта бии байһан уналууриин түхээрэлгэнүүдые бүридхэлдэ абаха даалгавар үгэбэ.

«Манай республикын дэбисхэртэ олон гол горход, уһа мурэнүүд тоологдоно. Тиймэһээ билэ Буряад оронойндоо бүхы газар дайдыс уһалха аргатайбди» гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Энээнһээ гадна Буряад орондо эхэ уһа хэрэглэжэ хүдэлдэг үйлдбэринүүдые оршон байгаалида хориггүйгөөр эмхидхэжэ ябуулха аргатайбди гэжэ республикын толгойлогшо онсолһон байна. Энээнһээ гадна худагуудһаа абадаг уһанай үнэ сэн юундэ ходо дээшлэнэб гэнэн ушар шалтаганаие элирхэйлэн мэдэхынь тусхай албан тушаалтада даалгавар байна.

НАМАРАЙ ЯАРМАГУУД

Намарай баян хэшэг дэлгээнэн хүдөө ажыхын яармагууд заншалта ёһоороо октябрь нарын амаралтын үдэрнүүдтэ ниислэл хотодо эмхидхэгдэхэнэ.

Саад болон огород ургуулдаг хотымнай ажыхуугшад үрэ жэмэс, огородой эдэ эдэ яармагуудта элбэгээр худалдаха. Тийхэдэ аймагуудай ажыхуугшад хүдөө ажыхын продукци улаан-үдынхидтэ дурадхаха байна.

Намарай яармагуудые үнгэргэхэ талмайнуудые тодорхойлогдоо. Железнодоржно райондо Камовай үйлсын 25 гэнэн хаягаар оршодог «Солнечный» гэнэн худалдаа наймаанай комплексын дэбисхэртэ, автомобилистнуудай гудамжын, 4 «а» гэнэн хаягаар оршодог хизаарлагдамал харюусалгатай «Фортуна» гэнэн бүлгэмэй худалдаа наймаанай комплексодо октябриин 9-10-най үдэрнүүдтэ яармагууд үнгэргэгдэхэ.

Эдэл үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын Октябрьска райондо Ключевская үйлсын, 39 «б» гэнэн хаягаар оршодог «Туяа» гэнэн дэлгүүртэ яармаг эмхидхэгдэхэ. Харин Советскэ райондо Строительнуудай үйлсын, 34 гэнэн хаягаар оршодог хизаарлагдамал харюусалгатай «Дом сервис» гэнэн бүлгэмэй худалдаа наймаанай талмайда октябриин 16-17-ой үдэрнүүдтэ яармаг эмхидхэгдэхэ үнгэргэгдэхэ гэжэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай хэблэлэй албан мэдээсэниэ.

ХҮНГЭЛЭЛТЭНҮҮД ОЛГОГДОХО

Таба болон дээшэшье хуулиин наһа хүсөөгүй хүүгдэтэй гэр бүлэнэрэй нэгэ гэшүүнэйнь олзо оршонь ажаһуудалай эгээл бага хэмжээнһээ доогуур олзо оршотой байгаа наа, социальна гэр байра хэлсээ баталжа, хүлһэлжэ абаха аргатай болохонь.

Энээн тухай зохио хубилалтанууд Буряад Республикын Хуулида оруулагдахань. Энэмнай хадаа «Буряад Республикада олон хүүгдэтэй гэр бүлэнүүдые социальна талаар дэмжэхэ хэмжээнүүд тухай» гэнэн хуули болон. Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной гэшүүд энэ хуулида хубилалтануудые оруулха гэжэ бэлдэжэ байна. Сентябрьриин 29-до үнгэргэгдэхэ ээлжэтэ сессийн зүблэхэ зүйлдэнь тусхуулиин түлэб уридшалан оруулагданхай. Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшын орлогшо Сергей Мезенинэй хэлһээр, олон хүүгдэтэй гэр бүлэнүүдтэ үзүүлэгдэдэг социальна туһаламжын хэмжээнүүдые энэ хуулида нэгэдүүлхэ байна. Хубилалта нэмэлтэнүүдые оруулһан хуулиин түлэб баталан абтабал, республикын бюджетдэ нэмэлтэ гаргашануудые хэрэглэхэгүй юм.

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН ТҮБ БОДХООГДОХО

Сэрэгэй үйлэ хэрэгүүдтэ хабдагшадта болон наһа бараһан сэрэгэй алба хаагшадтай гэр бүлэнүүдтэ туһалха асуудал һаяхан зүбшэгдэбэ.

Буряад Республикын экономикын министр Татьяна Думнова «Боевое братство» гэнэн ветерануудай Бүхэроссин ниитын эмхиин Буряад Республикадахи таһагай соведэй түрүүлэгшэ Николай Адушиновтай уулзажа, энээн тухай хөөрөлдэбэ.

Гол түлэб сэрэгэй үйлэ хэрэгүүдтэ хабдажа, наһа бараһадай гэр бүлэнүүдэй хэрэглэмжэдэ элүүржүүлгын түб түхээрхэ асуудал тэдэ хэлсээ. Тийхэдэ сэрэгэй үйлэ хэрэгүүдтэ хабдажа, мүнөө ветеранууд болоһон хүнүүдтэ, тийхэдэ наһа бараһан сэрэгэй алба хаагшадтай гэр бүлэнүүдтэ гэр байра барилгада модо бэлдэхэ хүдэлмэринүүдые эмхидхэхэ, хэрэгтэй техникэ худалдажа абаха асуудал тэдэ мүн лэ зүбшэбэ.

Энэ хуудаһа Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ.

23.09.2010

Буряад Унэн

ТООНО

4

№ 37 (21783)

Дүхэриг

№ 37 (698)

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД
2010 оной сентябриин 13 - 17

Сентябриин 13-да Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын заншалта зүблөөнүүдэ үн-гэргэхэе гадна «Сочи-2010» гээн форум-до Буряадай презентациин асуудалаар хүдэлмэрин уулзалга эмхидхээ. Удаань Вячеслав Владимирович Россин Сибириин федеральна тойрогой субъектүүдэй дээдэ тушаалта нюурнуудай зүблөөндэ хабаадахаа Новосибирск хото шоо. Тэндэ СФО-до РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшээр хаянаа томилогдон Виктор Толоконскийтой танилсаха юм.

Сентябриин 15-да Буряадай Президент Москва ошожо, республиканска онкологическа диспансер хэлыбэн шэнэллэгэ, «2013 он болотор Алас Дурна зүгэй болон Забайкалин экономика болон социальна хүгжэлтэ» гээн федеральна тусхай зорилготой программа оруулагдан объектүүдэй барилга, республикын дэбисхэр дээрэ электрын элшэ хүсэний дэлгүүр гэхэ мэтын асуудалнууд дээрэ ажал ябуулаа.

Сентябриин 16-18-да Вячеслав Наговицын Сочи хотодо IX Уласхоорондын инвестиционно форумой хүдэлмэридэ хабаадан байна.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Иннокентий Матвеевич Егоров үн-гэргэхэ долоон хоногто РБ-гэй Президентын түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаад, Буряад Республикын гүйсэдхэхэ засагай зургаануудтай түсэблэлгын зүблөө эмхидхээ, тиихэдэ Сэлэнгын аймагта болон Кабанскын аймагтай Селенгинск хууринда соёлой-спортын комплексын болон Тресково-Оймуур-Заречье авто-харгын барилгануудта зориулагдан нүүмэл зүблөөнүүдэ хүтэлбэрлөө.

Гадна Иннокентий Матвеевич иимэ асуудалнууд дээрэ хүдэлмэрин зүблөөнүүдэ үн-гэргэе: Улаан-Үдэ хотодо Гэрлэлгын Байшангай барилгын проект; унанай объектүүдэй шалгалта үн-гэргэлгэ; республикын Бизнес-инкубатор соо байранууды хүлбээр үгэлгэ; «2011 ондо нотагай өөһэдын хүтэлбэрин зургаануудта шүгэлүлэгдэхэ гаргашууды бүрийдүүлгын туйлай нормативууды баталха тухай» Буряад Республикын Правительствын тогтоолой түлэ; «Республикын 2011 оной болон 2012, 2013 онуудай түсэбтэ хугасаада бюджет тухай» Буряад Республикын хуулин түлэ; федеральна болон республиканска харгынудай хажуугаархи объектүүд; республикын Президентын Түнхэний аймагаар ябаха эрэнэ тухай протокол.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепик РБ-гэй Президентын, гадна Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ, салин түлбэрин тарифуудта хабаатай «дүхэриг шэрээдэ», ган гасуурай хойшолонгууды дабажа гараха хэмжээнүүдтэ зориулагдан федеральна селекторнэ зүблөөндэ хабаадаа.

Александр Евгеньевич иимэ зүблөөнүүдэ хүтэлбэрлөө гээл: РБ-гэй хамтадамал бюджетэй олзо орошо дээшлүүлгын талаар хүдэлмэрин бүлэгэй; РБ-гэй Президентын дэргэдэхи Инвестиционно ажайбуулгын талаар зохилдуулгын соведэй; тэжээл бэлдэлгын болон малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгын талаар албан хоорондын хүдэлмэрин бүлэгэй; Улаан-Үдэдэ республикын хүдөө ажыхын дэлгүүрэй барилга, Мухар-Шэбэрэй аймагтай социально-экономическа хүгжэлтэ, Улаан-Үдэдэ хэмэл мүйлхэтэй аренэ барилга, нотагай хүдөө ажыхын продукци худалдаха харгын хажуудахи худалдаа наймаанай площадканыудай барилгада гүрэнэй туһаламжа үзүүлэлгэ мэтын асуудалнууд дээрэ.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальширов иимэ ажал ябуулан байна: Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеранууды гэр байраар хангалтын асуудалаар РФ-гэй Региональна хүгжэлтын министерствын видеоконференцидэ, «Неврологин амин шухала асуудалнууд» гээн неврологуудай уласхоорондын эрдэмэй-практическа конференцидэ, «Байгалай уншалганууд» эрдэмэй-практическа конференцидэ хабаадалга; эрхэтэдэй хубинь асуудалнууд дээрэ уулзалга; Ивалгын аймагта социальна хэлсэний үндэһөөр зөөри багатай эрхэтэдэ туһаламжа үзүүлэлгын туршалгын проект бэлүүлхэ талаар хүдэлмэ-

рин бүлэгэй, Буряадай хуурин газарнуудта хуралсалай-соёлой-спортын комплексууды эмхидхэлгын асуудалаар, Буряадай Россин бүридэлдэ хайн дураараа орохоор 350 жэлэй ойн баярай хэмжээ ябуулганууды үн-гэргэлгэдэ хабаатай зүблөөнүүдэ үн-гэргэлгэ; социальна халбарин барилгын объектүүдэй, оперо болон баледэй театрай, Сэлэнгын эрьдэхэ стадиондой, физкультурын-спортын комплексын барилганууд дээрэ ажал.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменкин залан хүтэлбэрлэдэ министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд республикын Президентын, гадна Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеранууды гэр байраар хангалтын асуудалда зориулагдан бүхэроссин видеоконференцидэ, «РФ-гэй ЖКХ-гай 2010-2011 онуудай намар-үбэлэй хаһада бэлдэлгын ябаса тухай» бүхэроссин селекторнэ зүблөөндэ, Эрхүү хотодо эмхидхэгдээн Сибириин барилгашадай дүрбэдэхи сээздэ хабаадан байна. Тиихэдэ инфраструктура хүгжөөлгэдэ хабаатай министерствэнүүд болон албан зургаануудай түсэблэлгын зүблөөн, ЖКХ-гай зонхилхы компани байгуулаха асуудалаар Загарай хууринда нүүмэл зүблөөн үн-гэргэдөө.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Анатольевич Лехатиной толгойлодо Россин Федерациин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгтэ эмхи зургаанда Буряадай Президент В.В.Наговицынай Россин Экономикын министерствын Тусхай програмуудай департаментын директор А.Г.Соколовтой, «Органик Эскейп» компаниин генеральна директор С.В.Выходцевтой, «Энерготрим» ОАО-гой генеральна директор Ю.А.Желябовскийтой, «Гипрокон» ООО-гой генеральна директор Г.Г.Малыхатай уулзалганууды бэлдэн үн-гэргөө; федеральна министерствэнүүд болон албан зургаануудта бюджетэй урьһаламжанууды болон мүн-гэн туһаламжа үзүүлэлгэ, онсо аюулта байдалнуудай хойшолонгууды усадхалга болон ган гасуурай шэрэһэн гарганууды тэхэрюулэн бусаалга, «Алтан иямар - 2010» гээн бүхэроссин үзэсхэлэндэ Буряадай түлөөлэгшэдэй хабаадалга, экономическа удахэ шанартай региональна програмуудай номололго мэтын амин шухала асуудалнууд дээрэ хүдэлмэрилөө; 2011 ондо трансферт хубаалгын аргада хабаатай бюджетүүд хоорондын харилсаанууды хубилгаха талаар хүдэлмэрин бүлэгэй зүблөөндэ, РФ-гэй Хойто зүгэй, Сибириин болон Алас Дурна зүгэй үндэһэн бага арадуудай эблэлэй семинарта хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Лукич Носков Буряадай Президентын хүтэлбэрлэһэн зүблөөнүүдтэ хабаадаа, Захиргаанайнгаа байгуулгын халбаринуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй зүблөө эмхидхээ, Прибайкалин аймагаар албан хэрэгээрэ ябаха эрээ.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта Бурятстадай хүтэлбэрлэгшын орлогшо Н.А.Егоровагай хабаадалгатай брифинг, Россин МЧС-эй РБ-дэхи ахамад управлениин начальнигай уялганууды бэлүүлэгшэ О.В.Климентовой, МВД-гэй ГИБДД-гэй РБ-дэхи управлениин начальнигай уялганууды бэлүүлэгшэ В.А.Борисовой, «Гидрометеорологин болон оршон тойронхи саг үргэлжэ шэнжэлгын талаар Буряадай республиканска түб» ГУ-гай начальнигай уялганууды бэлүүлэгшэ Г.А.Чугуевскаягай пресс-конференциинүүдэ үн-гэргөө; 2010 ондо Бүхэроссин ажайбуулгын тоолон бүридхэлгын талаар мэдээсэлгын-ойлгууламжын хүдэлмэри эмхидхээ; РБ-гэй Президентын дэргэдэхи Аха захатанай соведэй болон Эхэнэрнүүдэй зүблэлэлгын соведэй зүблөөнүүдтэ бэлдээ; РБ-гэй дэбисхэр дээрэ үршөөлгын асуудалнуудай талаар комиссин зүблөөндэ болон Президентын Бэшүүрэй аймагаар албан хэрэгээрэ ябаха хэрэгтэнь бэлдэхэлэй ажал ябуулаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮСЭБЛЭНЭН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

2010 оной сентябриин 20-24

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЗҮБЛЭЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

23.09 10.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

21.09 9.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЭЙ, ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

20.09 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАТ А Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

1. «Буряад Республикада бюджетэй ябаса тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
2. «Республикын 2010 оной бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
22.09 14.00 каб.237

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдын хүтэлбэрин, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

Буряад Республикын Арадай Хуралай дэргэдэхи Нютагай өөһэдын хүтэлбэрин түлөөлэгтэ зургаануудай соведэй зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай
22.09 15.00 каб.323
2011 ондо болон саашанхи хугасаада бэлүүлэгдэхэ Буряад Республикын Арадай Хуралай хүдэлмэрин программын түлэбтэ дурадхалнууды бэлдэлгэ тухай
23.09 14.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Амитадай аймаг тухай» федеральна хуулида болон «Агналга, агналгын нөөсэнууд болон Россин Федерациин зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтанууды оруулха тухай» федеральна хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» федеральна хуулин түлэбэ Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэдэ хэлсэлгэдэ оруулха талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай үүсхэл тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай
21.09 10.00 каб.119
2010 оной дүрбэдэхи кварталда Хорооной бэлүүлхэ хүдэлмэрин түсэб тухай
24.09 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонийтын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Будлаев)

«Физическэ культура болон спорт тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
20.09 14.00 каб.208
Нүүмэл хүдэлмэрин зүблөөнүүд
Физическэ культура болон спортын объектүүдэ барилгын асуудалнууд дээрэ (Улаан-Үдэдэ Сэлэнгын эрье дээрэхи хотын түб стадион, Улаан-Үдэдэ соёлой-спортын комплекс, Кабанскын аймагтай Селенгинск хууринда бассейн)
21.09
Соёлой объектүүдэ хэлыбэн шэнэлэлгын асуудалнууд дээрэ:
Үндэһэтэнэй дуун болон хатарай «Байгал» театр
Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театр
Х.Намсарасвай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй драмын академическэ театр
Ц.Сампиловай нэрэмжэтэ уран найханай музей
20, 22, 23.09

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

«Буряад Республикада эрэмдэг бэстэй зонинь социальна талаар дэмжэхэ тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
20.09 11.00 каб.218
«Буряад Республикада хээлитэй эхэнэрнүүдэ, нарай хүүгэдтэй эхэнүүдэ, тиихэдэ врачуудай баталамжаар гурба наһа хүсөөгүй үхибүүдэ хайн хоолоор хангалтын дүрим тухай» Буряад Республикын Хуулин 3-дахи статьяда хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
20.09 15.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаагийн нөөсэнууды ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

«Ой модо худалдан абалгын хэлсээнүүдэй үндэһөөр модо болон хушата модо бэлдэлгын онсо ушарнууд тухай» Буряад Республикын 2-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
20.09 14.30 каб.203
«Социальна хүлбэлэлгын хэлсээнүүдээр үгтэдэг гэр байрада хэрэгтэй эрхэтэдэ бүридхэлдэ абалгын дүрим тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
20.09 15.00 каб.203
«Буряад Республикада промышленна политика тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
21.09 11.00 каб.203
Хяагтын аймагтай «Чикойское» МО-гой хүдөө ажыхын газарнууд тухай
21.09 14.00 каб.203
Нүүмэл хүдэлмэрин зүблөөн:
Ивалгын аймагта 2010-2011 онуудай дулаасуулгын хаһада бэлдэлгэ тухай
24.09 Иволгинск хуурин

IV. «ДУХЭРИГ ШЭРЭЭ»

Буряад Республикын Арадай Хуралай «Россин Федерациин коммунист парти» гээн политическэ партиин Буряадай республиканска таһагай фракци (хүтэлбэрлэгшэнь В.М.Мархасв)

Буряад Республикада ой модоной харилсаанууды гуримшуулгын хараа боломжонууд
23.09 14.00 Бага танхим

V. ЭРХЭТЭДЭЙ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

М.М.Гершевич - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
22.09 9.00-12.00 каб.118/327

ТҮҮХЫЕ ТҮҮРЭЭНЭН УДХАТАЙ

Эсэг ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай 65 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулан, Хорин дунда хургуулин багшанар ном бүтээн хэблэбэ. Номой презентаци түүхын багша, ном бүтээгшэдэй нэгэн Г.Ц.Цыреторова нээбэ. Хэмжээ ябуулга Үндэһэтэнэй номой санда үнгэрһэн байна.

Ном хэблэн гаргалгада хургуулин "Эрмэлзэл" гэжэ музейн директор Дарима Евдокимовна Болдонова нилээд ехэ хубитаяа оруулаа. Дарима Евдокимовна бэрхэ багша, анхан математикийн багшаар олон жэлдэ ажаллаһан, Буряад Республикын болон Россиин Федерациин габьяата багшын нэрэ зэргэтэй.

Буряад Республикын Арадай Хуралдай депутат, "Россельхозбанкын" толгойлогшо Зоригто Гатапов ном бүтээлдэ мүнгэ һомололгын талаар тухалаа.

Ном бүхидөө зуу гаран хуудануудтай, ялагар фото-зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй. Эгээл түүрүүшынхис энэ ном гартаа бариган хүн ехэ һонирхожо уншаха байха. Тэрээн сооһоо олон юмэ мэдэжэ абахаар. Анхан Хорин дунда хургуули хүдөө ажакын залуушуулай хургуули гээд нэрлэгдэдэг һэн. Тимэһээ энэ ном соо хургуули дүүргэгшэд тухай мэдээсэлэй оруулагдаһанниң гайхалгүй. Советскэ Союзай Герой Дарма Жанаев, Эсэг ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай хабаадагшад, соёлой ажал ябуулагшад, дайнай урдахи болон дайнай һүүлээр хургуули дүүргэгшэд тухай мэдээсэл ном соо оложо уншахаар.

Дарма Жанаев тухай дурдан хэлэ. Энэ хүн Худанай Бэлшэр тоонтотой (мүнөө Хэжэнгын аймагай бүридэлдэ ородог тосхон), Хорин хургуули дүүргэгшэдэй нэгэн. Хорин дунда хургуулин хурагша Виталий Гомбосов намтар тухайн хөөржэ үгэбэ.

Эсэг ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ Дарма Жанаев һаял Московскэ электрификациин дээдэ хургуули дүүргэд, Улаан-Удын авиазаводто хүдэлжэ байгаа. Совет сагай үсын эрхэтэн бүхэнэй жэһээгээр тэрэ фронт руу мордоо. Сапёрно взводой командираар томилогдожо, нилээд ехэ ажал ябуулан байна.

Берлин хотодо, Нейсе болон Шпрее мурэнүүд дээрэ тэрэ байлдаанай үедэ ехэ ажал ябуулаа.

Д.Ж.Жанаев дайсанай талмай дээрэ хүндөөр шархатаад, Илалтын һайндэр болотор байнгүй, һаһа бараһанниң халагламаар юм.

1945 оной июнин 26-да Дарма Жанаевта Советскэ Союзай Герой гэнэн нэрэ зэргэ һаһа бараһанниң

удаа үгтөө бэлэй. Урдан тэрэ Улаан Тугай болон 1-дэхи ба 2-дохи шатын Эсэг ороноо хамгаалгын дайнай орденуудаар, "Баатаршалга харуулһанай түлөө" медалаар шагнагдаһан байна. Мүнөөдэр Дарма Жанаевай нэрээр Улаан-Үдэдэ хотын үйлсэ нэрлэгдэнхэй, заводой соёлой парк тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэ. Хори тосхондо Жанаевай нэрэмжэтэ үйлсэ бии, тиин Хорин дунда хургуули тэрэнэй нэриень зүүжэ ябана. Жэл бүри энэ мэдээжэ Геройдо зориулагдажа һонирхолтой дурасхаалта хэмжээ ябуулганууд үнгэрэгдэдэг юм.

Эндэхи хургуулида Д.Ц. Аюшин, Р.Б. Бальжиев, Б.В. Ванзатов, Г.О. Гылыков, Д.Ц. Дондоков, М.Д. Дугаров, С.М. Дугаров, Ц.Е.Ц. Жамьянов, Д.Дугаров, Ж.Д. Ж. Жанчиков, Х.С. Куриганов, Б.Н. Намжилон, Д.Г. Намжилон, Б.Нанзатов, Ф.П. Плешков, П.П. Плешкова, Г.Р. Рабданов гэгшэд хурага гараа. Хургуулиа дүүргэд, саашадаа соёлой хүдэлмэрилэгшэд болоһон хурагшад гэхэдэ, Уран зохиолшо Цокто Номтоев, СССР-эй арадай артист Баудоржи Ямпиров, Бато Базарон, Шираб Нимбус, филармонини дирижёр Жигжит Батуев, гвардинин капитан Цырен Балбаров, оперно дуушан Иван Батурин болоно. Энээн тушаа Хорин аймагай захиргаанай соёлой талаар таһагыг даагша Б.Д.Цыдыпов мэдээсэл суллуулһан байна.

Уран зохиолшын намтар тухай Хорин хургуулин хурагша Арюна Доржиева хөөрбэ. Цокто Номтоевой дайнда байхадань, Арюна гэжэ басаганинь эсэгдээ фронт руу пулаад эльгэбэ. Уран зохиолшын дурасхаалда зориулагдажа, авторын бэшлэһэн "Пулаадхан" гэжэ шүлэг Арюна басаган ехэ уранаар уншаба. Иймэ бэлэг эсэгдээ фронт руу эльгээгшэ басаган Сэсэгма мүнөө Улаан-Үдэдэ ажаһууна. Тэрэ мүнөөдэрэй баяр ёһололдо ерэхэ аргагүй байгаа.

"Эрмэлзэл" гэжэ хургуулин музейн директор Дарима Евдокимовна Болдонова номой презентацида ерһэн айлшадтай сугларагшадые танилсуулаа. Хүндэтэ айлшад конференц-залдай трибуна дээрэ буряад ёһо заншалаар хойморто һүүлгагдаа. Эдэнэри нэрлэбэл, В.П. Мананникова, П.М. Корнакова, Г.Н. Бородин.

Дайнай урдахи болон дайнай үсын хурагшад булта һайн сэгнэлтэ дээрэ хурадаг байгаа. Энэниень сээрхэн дэбтэрнүүдын гэршэлнэ. Дагба Цыремпилов гэжэ хурагшын сээрээр бэшлэн дэбтэр мүнөөшье хүрэтэр хургуулин музейд хадагалаатай. Тэрэ Ашанга нотагай, Хорин хургуулида үзэжэ ябахандаа, ород хэлэ һайн мэдэхгүйн тула дэбтэртээ ойлгоһоноо хоёр хэлэн дээрэ бэшлэдэг байгаа.

Дайнай һүүлшын жэлнүүдтэ хургуули ганса басагадууд дүүргэдэг һэн. Тиихэдэнь хүбүүдын холын фронттоо бэшлүүдые эльгээгшэ бэлэй. Тэрээн соонь "Дайсание даража байнабди" гээд бэшлээтэй байгаа.

Номто Ринчинов гэжэ Хорин дунда хургуулин хурагша дайнда мордохон сээрэгшэд тухай дурдан хөөрбэ. Тэрэнэй удаа тэрэ Дамба Жалсарасвай шүлэг ехэ уранаар уншаа.

1944 ондо хургуули дүүргэгшэ Г.Н. Бородин Хайлаар дээрэ дайлагдаһанаа хөөржэ үгэбэ. Тэрэ олон тоото орден, медальнуудаа зүүһээр иишээ эрээ. Үндэр наһатай болоошье һаа, тэрэ наһанайнгаа һонирхолтой хуудануудые мартаагүй.

В.П. Мананникова гэгшэ баһал айлшаар буужа, дайнай үсын хургуули тухай хөөржэ үгэбэ. Мүнөөшье хүрэтэр тэрэ сагай хурагал сугларжа байдаг мэдүүлэ.

Югославин партизан гээд Цырениндоржо Шаранов тухай Хорин зон хэлсэдэг байгаа. Тэрэ хургуулиһаа холо бэшлэнэ байгша бэлэй. Анхан тэрэ плэндэ абта-

жа, тэрелээд, Югославида партизануудаар хамтаржа дайлагдаа. Тиигэжэ тэрэ Югославиин ордендо хүртөө бэлэй.

Эгээл түүрүү зоний дунда фронтдо хургуулин директор Сосорон Бадмацыренов ябаа. Тэрэ Ленинграддай блокадада хабаадаа. Дайнай удаа тэрэ республикын гэгээрэлэй министрээр ажаллаһан байна.

Фронтдо мордогшо гэртээ бу-саагүй багшанарай нэрэ дурдан хэлэ. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, физикын багшанар Д.Ф. Сандулеев ба Д.Б. Батуев, географин багша Ф.И. Ермолаев, түүхын багша А.А. Ильин.

Дайнай бүхы хүндэ хүшэриё дабажа гараад, хургуулин директорээр ажаллаһан Ж.Г. Гончикие дурдая. Тэрэ тиихэ сагта Буряад-Монгол гээд нэрлэгдэдэг

Сугларагшадтай урда Буряадай Республикын хуралсалай болон эрдэмэй талаар министр А.В. Дамдинов, "Хорин аймаг" гэжэ муниципальна байгуулгын гүлваа Б.В. Жамбалов, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Ш.Б. Чимитдоржиев, Буряадай гүрэнэй университетэй профессор Э.Д. Дагбаев, Буряад Республикын Ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Р.Б. Гармаев, Буряад Республикын хунгалтын комиссин түрүүлэгшын орлогшо Н.Т. Дашиева болон бусад үгэ хэлэбэ.

Эрдэмтэн Ш.Б. Чимитдоржиевай тэмдэглэһээр, Хэжэнгын аймагай олон зон Хорин дунда хургуулидүүргэжэ юм. Тээд тиихэ үе сагай түүхэ баримталан ирабал, Хэжэнгын аймаг Хорин аймагай

хургуулинуудта бүтээн хэблэгдэнэ учебнигүүдэй автор болоно. Тэрэнэй басаган Софья Жимбеевна Гончикина нилээд удаан болзор соо Буряадай телевиденид дикторээр ажаллаа. Мүнөөдэр Софья Жимбеевна номой презентацида байгаа.

Хорин дунда хургуулин фронтвигуудай нэрэ дурдан тоолоо: С.С. Априлов, А.М. Астахов, Б.Н. Батомункуев, С.А. Беликов, В.И. Богданов, П.М. Борголов, Д.Б. Будаев, А.М. Быков, А.А. Гасков, Д.П. Дмитриев, Г.А. Дондоков, Э.Ц. Доржиев, Г.Н. Иванов, С.Н. Жамсаранов, И.Н. Машанов, Г.П. Прозоров, А.П. Прозорова, Ц.С. Сулытмов, А.Я. Трунев.

Эсэг ороноо хамгаалгын дайнай үедэ хургуулида Е.Х. Байронова, Л.М. Байборолина, Е.Е. Балдакинова, И.М. Беляя, Е.Д. Бельдеева, Ф.Ф. Болотова, Д.Б. Боржонина, И.Г. Дадусев, Д.Ш. Дамбаева, Ц.Д. Дугарова гэгшэд хүдэлөө. Бултадаа тус список соо 42 хүн тоологдонхой.

бүридэлдэ ородог байгаа бшуу. Совет сагай байгуулагдаад байха сагта, энээгүүрхи нотагуудай зондо имэ хэрэгтэй хургуули байһанинь тон һайшаалтай. Хэ-ды олон мэдээжэ Хэжэнгын, За-гарайн, Хорин болон бусад аймагуудай зон энэ хургуулида хуража, саашаа заатагүй Москвагай дээдэ хургуули дүүргэжээшэбэ.

Тус номой хэблэн гаргалгын урдахана бүтээгшэд эрдэмтэд Ш.Б. Чимитдоржиевта, Э.Д. Дагбаевта хандажа, эрдэмтэдэй рецензидэ хүртэбэ. Буряадай гүрэнэй университетэй хэблэл Н.Н. Татарникова гэгшын хүтэлбэри доро энэ ном бүтээн хэблэгдэбэ.

Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэмэй министр Алдар Дамдинов имэ номоор бүхы республикын аймагуудай хургуулинуудые хангаа тухай мэдүүлэ.

**Янжма ЖАПОВА,
Р.Н. БАЗАРОВАЙ**
фото-зурагууд.

АЛЛЕРГИТЭЙ ХҮҮГЭДЫЕ ЭМШЭЛНЭ

Улаан-Удын Советскэ районой Хүүгэдэй зохёохы байшан соо аллерги үбшэнтэй хүүгэдтэ зориулагдаһан театризованно найруулга үнгэрбэ. Буряадай нийслэл хотын Хүүгэдэй аллерго-түбэй мэргэжэлтэд ажалаа ехэ зохисотойгоор үнгэргэнэ. Эдир үбшэнтэн үбшэн тухайгаа олон юмэ ойлгохогүй байха. Тимэһээ онтохон-найруулга хаража, гүлмэр бага наһанай үбшэнтэн бээ гамнажа хураха.

Улаан-Удын Хүүгэдэй аллерго-түб 2002 ондо хүүгэдэй хотын клиникескэ больницын бүридэлдэ нээгдэн түүхэтэй. Мүнөөдэр түбэй харууһанда бронхиальна астматай хоёр мянган үхибүүд бии. Аллерго-түбэй таһагыг даагша Маргарита Янгутова зоний дунда имэ үбшэнтэдэй олон болоһынь тэмдэглэнэ.

Иймэ үбшэнтэдтэ олониитын анхарал татаха гэнэн зорилготойгоор тус хэмжээ ябуулга үнгэргэгдөө. Аллерги үбшэнтэй дэлгэрхэдэ, оршон тойронхи байдал, муу экологи, муу шанартай эдэ хоол нүлөөлнэ.

Тус түбэй мэргэжэлтэдэй хүсөөр үнгэргэгдэн имэ хэмжээ ябуулганууд заншалта болонхой. Жэл бүри хүүгэдтэ зориулагдажа, театризованно һонирхолтой найруулганууд үнгэргэгдэнэ.

Эмшэд-мэргэжэлтэд элдэб грантуудта хүртэжэ, һонирхолтой хэмжээ ябуулгануудые хүүгэдтэ зориулна. Тээмэндэ тэдэнэр аллергитэй хүүгэдые Дээдэ-Онгостой абаашажа, үдэрөөр сэнгэн амараа юм.

Ажал тухайгаа ехэ дэлгэрэнгүүгээр тус түбье даагша Маргарита Янгутова хөөрнэ.

Хүүгэдэй һайндэртэ ерһэн Марина Сандарасвагай хоёр үхибүүд аллергитэй. Тимэһээ тэдэнэр үнинэй тус түбтэ бүридхэлдэ оронхой. Эмшэдэй хэлһэн юмэ гүйсэд соонь дүүргэдэг юм. Тимэһээ хүүгэдын хээр үбшэлхэс болонхой.

"ХАСУУРИХАН" - ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН СЭСЭРЛИГ

Иймэ нэрэтэй хүүгэдэй сэсэрлиг Улаан-Үдэ хотын Октябрьскэ районой Забайкальский посёлото бии.

Тус саадта бронхиальна астмаар үбшэлжэ захалһан хүүгэдтэй бүлэг хүдэлнэ. Энэ бүлэг тухайгаа саадай ахамад хүмүүжүүлэгшэ Валентина Орлова хөөржэ үгэбэ. Иишээ табан жэлэй болзор соо имэ үбшэнтэй хүүгэд ябадаг юм. Хүмүүжүүлгын-хуралсалай ажал хүдэлмэри тус бүлэг соо хоёр хүмүүжүүлэгшэд, буряад хэлэнэй багша, тамаржа хургалгын талаар инструктор, мастерскойн хүтэлбэрилэгшэ, хүгжэмэй хүтэлбэрилэгшэ, психолог ябуулна.

Эндэхи мэргэжэлтэд хүүгэдэй элүүр энхэ байхынь оролдно. Тимэһээ хүүгэдэй сэсэрлигтэ массажна кабинет, бассейн бии. Энэ бүлэг руу гипоаллергенни унтари дэбдихэр худалдажа абтанхай. Канцелярска товарнууд баһал имэ шанартайгаар худалдажа абтадаг юм.

Бүлэгтэй хүүгэдтэй элүүржүүлгын хэмжээ ябуулганууд ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. Тэрэһээ гадна ингаляци, кварцевани, витаминотерапи, бэмахабадые бүхэжүүлһэн препарадуудые хэрэглэгшэ гэнэн процедуранууд хэгдэнэ. Хүүгэд ходо гимнастика хэжэ байдаг. Тус бүлэгтэ ябагша хүүгэд ехээр үбдэнгүй.

"КУРАЖ" СТУДИ БАЯРЛУУЛАА

Улаан-Удын Советскэ районой зохёохы байшанай "Кураж" студи онтохон-терапия сугларагшадта дурадхаа (фото-зураг дээрэ).

Пургуулин артистнар эдир хүүгэдэй урда ехэ зохидоор харагдаа. Понирхолтой наадаараа тэдэнэр хүүгэдые баярлуулаа. Онтохоной гол геройнууд Алёнушка ба Алёшка хоёр У-У гэжэ хотодо ажаһуугша бэлэй. Эдир хүүгэд гол геройнуудай аашануудаар ехэ гайхажа, һонирхожо, өөрингөө үбшэн тухай нилээд ехэ юмэ мэдэхэ болоо.

**Янжма ЖАПОВА,
Анвотай фото-зураг.**

ФЕРМЕРЫ ИВАНОВЫ

На одном из заседаний Центра консервативной политики обсуждалось положение на селе, которое представляли в основном руководители крупных, известных в республике сельхозпредприятий. А узнать мнение представителей другой группы сельчан - фермеров, как обустроить жизнь на селе, попытались на выездном заседании в Ацагаге, вернее, хуторе Хотогоор. Здесь проживает семья фермеров Ивановых, тех самых, к которым приезжал президент Монголии во время Конвента монголов мира. Он остался весьма доволен визитом, впрочем, как и мы, участники заседания.

Людмила ОЧИРОВА

Фермеры, уроженцы этих мест, потомственные скотоводы, содержат более 100 голов КРС казахской белоголовой и симментальской пород, свинье 300 овец местной грубошерстной породы и 8 лошадей. Помимо сельского хозяйства фермеры оказывают услуги по приему туристов.

В позапрошлом году приехали замглавы района по экономике Виталий Хамарханов с руководителем "ЖасоТур", обрисовали возможности по приему туристов, и мы решились. Взяли в аренду три гектара земли по соседству, огородили, построили деревянную юрту, обустроили местный источник, вода которого полезна при болезни глаз, рассказывает хозяйка.

Как выглядит сегодня туркомплекс, вы видите на снимках: просторная деревянная юрта с террасой и прекрасной добротной мебелью в национальном стиле, несколько войлочных юрт, установленных в этом году, беседка. Через территорию, огороженную забором в виде ярких цветных карандашей и плетня, протекает быстрый ручеек. Как сказочный домик выглядит благоустроенный туалет с душевой кабиной и евроотделкой. Все в туркомплексе сделано на редкость основательно, по уму, с душой, радуется глаз.

Гармажап Иванович и Дашима Бадмацыреновна Ивановы

Здесь легко дышится

Мясо, молоко, овощи - все с нашего фермерского хозяйства. Все это поставляем и в свою закусочную, открытую в Онохое, - говорит хозяйка.

Это решение было верным, как показало время. Сегодня многие заиграевские фермеры, не имея постоянного канала сбыта, в пору большого молока кормят им поросят и свиней. При низких закупочных ценах перерабатывающих предприятий порой невыгодно даже везти молоко из-за транспортных издержек, а потенциальные покупатели - больницы, детсады, школы - при всем желании не могут приобрести - согласно законодательству требуются тетрапакеты.

Ивановым повезло, ведь они вошли в республиканскую зону экономического благоприятствования туристско-рекреаци-

онного типа "Ацагатская долина", где считаются участком №2. А участок №1, как догадались наши читатели, уже хорошо известный в республике туркомплекс "Ацагатская долина - племя гучид". Они будут иметь налоговые льготы, поддержкой станет и планируемое в рамках программы строительство дороги к туркомплексам.

В районе считают, что развитие туризма, частно-государственное партнерство администрации и предпринимателей способствует развитию сельского хозяйства, способно стать мощным инструментом в развитии экономики.

Фото
Сэрэгмы ДОНДОВОЙ.

ВОЗРОЖДЕНИЕ СЕЛЕНГИНСКА

Старому городу Селенгинску исполняется 345 лет. По этому случаю в селе Новоселенгинск Селенгинского района 27 сентября пройдут праздничные мероприятия.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА

На месте старого города пройдут освящение возрождаемых часовни Святого Креста, праздничная литургия в Спасском соборе, в селе - выставка-продажа сувенирной продукции мастеров Селенгинского района, презентация книги Э.Демина «Золотая россыпь Селенгинска». Будет положено начало музею истории Селенгинского казачества и музею овеянного славой Селенгинского пехотного полка в здании Новоселенгинского музея декабристов.

Селенгинск был основан 27 сентября 1665 года на правом берегу Селенги, при впадении в нее

реки Чикой. Это первое поселение, сыгравшее важнейшую роль в укреплении российской государственности в Забайкалье, начале и развитии торговых отношений с Монголией и Китаем.

В 2009 году сдан в строй новый мост через Селенгу в районе Новоселенгинска. Это послужило выстраиванию международного транспортного коридора «Страны АТР-Пекин-Улан-Батор-Улан-Удэ», оживлению российско-монгольско-китайских отношений. В феврале 2010 года через Новоселенгинск пролег международный туристический маршрут «Чайный путь», проходивший в дни Сагаалгана. В музее декабристов, бывшем доме купца А.Д.Старцева, для руководителей сферы туризма, экспертов маршрута, были устроены чайные церемонии - в стиле дворянского гостеприимства XIX века, по русской и бурятской народным традициям.

Завершился прием заявок на республиканский конкурс "ЛУЧШЕЕ СРЕДСТВО РАЗМЕЩЕНИЯ ТУРИСТОВ"

Всего поступило 33 заявки из 10 районов, в том числе на номинацию "Лучшая гостиница, лучший отель" - 8, на номинацию "Лучшая турбаза, база отдыха" - 15, на "Лучший сельский гостевой дом" - 10.

Л.ВАСИЛЬЕВА

На звание лучшей турбазы претендуют пансионаты "Шумак", "Энергетик" и "Филатовский" с. Нилова Пустынь и база отдыха "Новый Век" с. Аршан Тункинского района, "SYNDBAD" п. Усть-Баргузин, турбаза "Кумуткан" и КОЦ "Радуга" с. Максимиша Баргузинского района, база отдыха "Энхалук" п. Новый Энхалук, турбаза "Энергия" м. Байкальский прибор, турбаза "Култушная"

Кабанского района, база отдыха "Мыс Котельниковский" Северобайкальского района, гостиница "Золотая рыбка" и ГК "Байкал - Сервис" г. Северобайкальск, центр отдыха "Оранж Хаус" г. Улан-Удэ.

В номинации "Лучший сельский гостевой дом" участвуют ИП Коренев Ю.И. и ИП Штырева Инна Эдуардовна с. Горячинск, ИП Пестов Валерий Анатольевич с. Турка Прибайкальского района, гостевые дома "Тере-неангарск Северобайкальского, "Байкальский дворик" с. Новый Энхалук Кабанского, усадьба "Красная поляна" м. Вышка Тункинского района, юрточный комплекс

"Алтаргана" с. Нижняя Иволга Иволгинского района, гостевой дом КХ "Хотогоор" с. Ацагат Заиграевского района.

Среди претендентов в номинациях "Лучшая гостиница, лучший отель" - "Олимп" из Северобайкальска, "Евразия" из Кяхты, "Сона" из Закаменска, "Галантус-отель", "Сагаан Морин", "Одон", "Байкал-Плаза", ГК "Гэсэр" из Улан-Удэ.

Кстати, к 2020 году планируется построить в столице Бурятии 22 отеля категорий три-пять звезд с общим количеством номеров 2 тысячи. Сейчас возводятся три отеля, найдены инвесторы для строительства еще двух.

27 сентября -
Всемирный день туризма

ПОТОК ТУРИСТОВ РАСТЕТ

Согласно оценке агентства «Эксперт РА», рейтинг туристического потенциала Республики Бурятия возрос с 45-й позиции в 2006 году до 26-й в 2008 году. За период 2005-2009 годов турпоток в Бурятию увеличился в 2,2 раза, составив в 2009 году 361 тысячу человек, что на 19,5 процента больше, чем в 2008 году. Объем платных услуг туристам в 2009 году составил 1069,20 миллиона рублей, что на 23 процента больше, чем в 2008 году (868,96 миллиона рублей). Доля платных услуг сферы туризма составляет 5 процентов в общем объеме платных услуг республики.

РЫНОК ТУРИЗМА В БУРЯТИИ

На 1 января 2010 г. на туристском рынке Бурятии работало 22 туроператора, 25 турагентств, 392 коллективных средства размещения общей емкостью 12100 мест, 4 туристические ассоциации. Около 90 процентов туроператоров и турагентств расположены в г.Улан-Удэ.

"ВОСТОЧНОЕ КОЛЬЦО"

В республике предусмотрено формирование локальных туристских кластеров в границах 15-ти муниципальных образований республики. Все кластерные территории встроены в сложившуюся маршрутную экскурсионную сеть и будут обеспечивать обслуживание туристов на трансграничных туристских маршрутах "Великий Чайный путь", "Восточное кольцо", "Транссибирский экспресс", "Байкал-Хубсугул".

"БАЙКАЛ-ПАЗА" И "СИБИРЬ" - "ЧЕТЫРЕХЗВЕЗДОЧНЫЕ"

В 2009 году в республике открылись 8 новых гостиниц на 252 места, в том числе гостиница «Сагаан Морин» на 144 места в г.Улан-Удэ.

Девять крупных гостиниц емкостью 1100 мест обеспечивают более половины объема платных гостиничных услуг.

Большинство гостиниц частные, две гостиницы имеют категорию "4 звезды" - это "Байкал Плаза" и "Сибирь", на гостиничном комплексе "Гэсэр" внедрена система менеджмента качества на соответствие международному стандарту ISO 9001:2000. Средние цены на проживание в гостиницах составляют 892,80 рубля в сутки с человека.

СУБСИДИИ ДЛЯ МАЛОГО БИЗНЕСА

Субъектам малого предпринимательства в сфере туризма предоставляются субсидии за счет средств республиканского бюджета на возмещение части затрат, связанных с приобретением основных средств, используемых в целях соблюдения требований экологической безопасности в рекреационных местностях; на обустройство и ремонт внешнего вида зданий, сооружений, коллективных средств размещения и благоустройство дворовой территории; приобретение программного обеспечения.

СОБЫТИЙНЫЙ ТУРИЗМ - ВЕРНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ

В последние годы туристов привлекают событийные мероприятия в рамках национальных, региональных праздников: "Сагаалган - праздник Белого месяца", ежегодный межрегиональный проект "Визит сказочных героев", спортивно-культурный праздник "Сурхарбан", международный спортивный фестиваль "Байкальская рыбалка", "Чайный караван", "Ночь эхора", "Голос кочевников", участие в реализации трансграничных туристских проектов "Великий Чайный путь", "Восточное кольцо", "Байкал-Хубсугул" и другие. В рамках ежегодного межрегионального проекта "Визит сказочных героев" Бурятию посетили в 2008 году Всероссийский Дед Мороз из Великого Устюга, в 2009 году - Чыыс-хан из Якутии, в 2010 году Ямал Ири - Дед Мороз Ямала. Проведение событийных мероприятий в зимний период позволило увеличить загрузку средств размещения.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.
По материалам Республиканского агентства по туризму.

«МАРШРУТ ПО МОНГОЛЬСКОЙ ГОБИ - ОДИН ИЗ ЛУЧШИХ В МИРЕ»

Число туристов, приехавших в Монголию на сегодняшний день, увеличилось на 50 тыс. человек по сравнению с аналогичным периодом прошлого года.

На такой прогресс в основном повлияло увеличение числа туристов, прибывших из стран Южной и Восточной Азии и Тихоокеанского региона, считает начальник Департамента туризма Министерства природы, окружающей среды и туризма Монголии Ц.Оргодол.

го туристического комплекса, отвечающего мировым требованиям. Зона Западного Алтая станет центром, где туристы могут увидеть особенности разных национальностей Монголии. Мы также планируем создать в Гоби туристический городок, олицетворяющий особенности гобийского региона. Другие зоны мы также планируем развивать, делая акцент на их особенности. Конечно же, для осуществления этих планов необходимы деньги.

- Какой туристический маршрут считается самым престижным в Монголии?

- Журнал «Adventure» Национального географического общества США назвал маршрут по Монгольской Гоби одним из самых лучших туристических маршрутов мира. Этот журнал ежегодно определяет тенденции развития туризма по шести категориям. Следующие факторы повлияли на то, чтобы Монголия вошла в это число: солнечное затмение, наблюдавшееся 1 августа 2008 года, археологические и палеонтологические находки, своеобразный образ жизни кочевников, а также фильм «Монгол», номинированный на премию «Оскар». Журнал «Adventure» сделал заключение, что путешествие в Монголию, которая считается одной из стран с самой малой плотностью населения, оставит незабываемые

впечатления, так как в этой стране прекрасным образом сочетаются широкая степь, бескрайняя пустыня Гоби и могущественные высокие горы. Следовательно, самыми классическими туристическими маршрутами являются маршруты, проходящие через Гобийский регион и Хубсугульскую тайгу, которые изобилуют прекрасными пейзажами.

- Что в Монголии привлекает внимание зарубежных туристов?

- Минувло примерно 60 лет после того, как началось развитие туризма в нашей стране. С каждым годом увеличивается число туристов, прибывающих в Монголию с разных уголков земного шара. Иностранцев, прежде всего, интересуют природа, сохранившаяся в первозданном виде, кочевая цивилизация и национальный праздник Монголии - «Наадам». Немалый интерес туристов вызывают также археологические находки периода каменного оружия и бронзового периода, и редкие раскопки динозавров. Министерство природы, окружающей среды и туризма непосредственно занимается развитием туристической отрасли. Иностранцы туристы приезжают в нашу страну преимущественно с мая до октября. Они сами решают, где будут размещаться, по каким местам будут путешествовать и что будут смотреть.

- Туристы из каких стран приезжают преимущественно к нам?

- Согласно результатам проведенных исследований, в нашу страну преимущественно приезжают туристы из КНР, РФ, Южной Кореи, Японии, США, ФРГ, Великобритании, Франции и Австралии. На сегодняшний день не осталось такого сомона и аймака, на территорию которого не ступали бы ноги туристов.

В прошлом году в Монголию приехали 480 000 туристов. 30-40 % из них приезжают, чтобы посмотреть Гоби. Помимо этого, туристы путешествуют по живописным уголкам природы Хубсугул, Архангай аймаков, Хархорины и Тэрэлжа, посещают храм Гандантэгчилэн... Перед возвращением на Родину они обходят крупные магазины, например, ГУМ «Их дэлгуур», «Сувенир Хаус», «Урт цагаан Арт маркет», покупают монгольские национальные сувениры, рукодельные изделия и кашемировую продукцию.

- Какие рекламные проекты и программы осуществляют за рубежом для привлечения туристов?

- В прошлом году появилась информация о возможном увеличении доходов некоторых туристических компаний из стран Северной Америки и Европы под влиянием книги «Мортой жаал» (Мальчик верхом на лошади) и одноименного документального фильма, которые «завоевали» западные страны и стали бестселлером. Сегодня на западе практически все знают историю чудесного исцеления умственно отсталого мальчика, который не умел говорить с самого рождения, благодаря рекомендациям монгольского шамана и монгольской лошади. Поэтому хозяйка некоторых западных туристических компаний, отличающаяся сообразительностью и смекалкой, инициировала «Программу путешествия по чудесной стране - Монголии». Например, в рамках этой программы они предлагают путешествие под названиями «Путешествие с семьей в Гоби», «Верблюд - дети», во время которых можно провести конную прогулку по степи, переночевать в юрте, где жил Чингисхан, путешествовать по пустыне Гоби - родине древних динозавров и т.д.

«Монголия сегодня».

Б.БОРГИЛ

- Это, прежде всего, связано с проведением хорошей рекламной акции. Мы приняли успешное участие в туристических выставках, которые проходят в Лондоне, Берлине и Париже. В Париже начал работать наш туристический информационный центр благодаря поддержке нашего посла во Франции Ш.Алтангэрэла. Бельгийская телевизионная группа заключила договор о подготовке рекламной передачи, которая будет транслироваться по европейским телеканалам на протяжении целого года.

Эту работу организует посол А.Баттор.

- Наблюдается ли прогресс в сотрудничестве между Японией и Монголией в туристической отрасли в связи с тем, что граждане этой страны получили возможность приезжать в нашу страну без визы?

- Наблюдается рост числа японских туристов. Эта тенденция будет сохраняться и в дальнейшем. Недавно в Монголии побывали корреспонденты японского телевидения, «Асахи» и некоторых других газет и подготовили публикации о Монголии. Приступила к работе японская съемочная группа, прибывшая, чтобы снять фильм о Монголии.

К сожалению, цена авиабилетов компании «МИАТ» высокая, что не очень хорошо влияет на рост туристов из этой страны.

- По какому руслу протекает развитие туризма в Монголии?

- Мы стремимся развивать туристическую отрасль по шести основным зонам. Это Центральная зона с центром в Хархоруме; Зона озера Хубсугул; Зона Западного Алтая; Гобийская зона; Зона Хэнтий и Дорнод аймаков; Зона окрестностей г.Улаан-Баатор.

Вообще туристическая отрасль в Монголии была создана в 1954 году. До 1990 года в этой отрасли работала только одна организация, в настоящее время действуют более 500. Наша страна ежегодно принимает более 400 тысяч туристов. Следовательно, появилась необходимость во вложении крупных инвестиций в туристическую отрасль. Наше министерство разработало проект «Хархорум», начаты определенные работы. Цель - создание нового города, точной копии древней столицы Монголии - Хархорум, который будет отвечать всем современным требованиям. Мировая туристическая организация поддержала эту нашу инициативу и обещала помощь по некоторым вопросам. Работа по осуществлению данного проекта выльется в широкомасштабную работу, потому что Хархорум является частью истории Монголии и всего мира, а не является работой, осуществляемой только для туристов. Помимо этого, мы планируем развивать окрестности озера Хубсугул как современно-

Задай вопрос ОАО "БУРЯТЭНЕРГОСБЫТ"

На вопросы отвечает заместитель начальника городского отделения ОАО "Бурятэнергосбыт" ИВАНОВА Лариса Борисовна.
Эл.почта: <lib@esbit.burnet.ru>
Телефон: 29-43-39.

- На каком основании ОАО "Бурятэнергосбыт" проводит начисление пени за просроченную задолженность даже постоянным плательщикам?

- На основании ст. 155 п.1. "Жилищного кодекса РФ" оплата за жилое помещение и коммунальные услуги вносится ежемесячно до 10 числа месяца, следующего за истекшим месяцем.

п.2. Лица, несвоевременно и (или) не полностью внесшие плату за жилое помещение и коммунальные услуги (должники), обязаны уплатить кредиторам пени согласно ставки рефинансирования Центрального банка Российской Федерации, действующей на момент оплаты, от не выплаченных в срок сумм, за каждый день просрочки, начиная со следующего дня после наступления установленного срока оплаты по день фактической выплаты включительно.

- ОАО "Бурятэнергосбыт" выставляет счета по оплате за электроэнергию и "общедомовые

нужды". Объясните причину начисления оплаты за данный вид услуг.

- Начисление оплаты за "Общедомовые" производится только в отношении части абонентов ОАО "Бурятэнергосбыт" - для жителей домов, которые выбрали "непосредственный способ управления многоквартирным домом". Данный вид начисления обоснован п.7. "Правил предоставления коммунальных услуг гражданам", утвержденных Постановлением Правительства РФ №307 от 23.05.2006 г., в котором определено, что при выборе "непосредственного способа управления" многоквартирным домом собственники помещений самостоятельно заключают договор о приобретении электрической энергии непосредственно с ресурсоснабжающей организацией.

Собственники помещений в многоквартирном доме и собственники жилых домов вносят плату за приобретенные у ресурсоснабжающей организации объемы (количество) электрической энергии, исходя из показаний приборов учета, установленных на границе сетей (дома), входящих в состав общего имущества собственников помещений в многоквартирном доме.

Общий объем (количество) потребленной электроэнергии, определенный исходя из показаний коллективных (общедомовых) приборов учета, распределяется между указанными собственниками в порядке, установленном настоящими Правилами, т.е. пропорционально их потреблению.

В связи с вышесказанным, законность начисления оплаты за "общедомовые нужды" обоснована и подлежит оплате потребителями услуг в установленные сроки.

- Кто несет ответственность за качество эл.энергии и кто возмещает материальный ущерб абонентам при выходе из строя электрооборудования (бытовой техники) в результате аварии?

- Все абоненты ОАО "Бурятэнергосбыт" имеют договор энергоснабжения, на основании которого предусмотрена ответственность за качество поставляемой эл.энергии со стороны Гарантирующего поставщика. При возникновении подобного рода ситуации абонент вправе предъявить претензии к тому, с кем имеет договор энергоснабжения. В судебном порядке устанавливается юридическое

лицо, по вине которого произошла авария в сетевом хозяйстве: это может быть "управляющая организация" или "сетевая организация". Возмещение материального вреда осуществляется за счет виновной стороны. При этом абоненту следует предоставить соответствующие документы, подтверждающие причину выхода из строя бытовых приборов (заключение независимой экспертизы).

- Скажите, какие меры, кроме отключения электроэнергии, применяет ОАО "Бурятэнергосбыт" в отношении неплательщиков?

- Сотрудники компании практикуют индивидуальный подход к своим потребителям. Причины задолженности могут быть самые разные:

- есть "хронические" неплательщики, они обязаны сидеть без электричества;

- у многих возникают "временные трудности" в семейном бюджете. По данной категории абонентов, после извещения о задолженности, мы предлагаем заключить договор реструктуризации сроком до 1 года, в зависимости от суммы задолженности и возможности оплаты;

- В октябре предусмотрена акция "Дни прощения" в отношении абонентов, имеющих задолженность при выполнении соответствующих условий оплаты.

Проводится работа через руководителей предприятий города в отношении сотрудников, имеющих задолженность по оплате.

В большей части работаем по взысканию задолженности через судебные органы и службу судебных приставов. Также работает соглашение с банковской системой г.Улан-Удэ - блокируется выдача кредитов гражданам, имеющим задолженность по оплате электроэнергии.

50-лет Восточно-Сибирской государственной академии культуры и искусств

Восточно-Сибирская государственная академия культуры и искусств занимает особое место среди вузов Бурятии. Не потому, что она лучше или хуже других, просто жизнь внутри нее по всем характеристикам иная. Это жизнь в творчестве. Здесь, как и всюду, шумные перерывы между занятиями, но перерывы, как продолжения уроков мастерства, а шум – распеки голосов на широких ступеньках лестницы, отработка заданий по сценической речи в столовой, репетиция спектакля на ходу. Здесь играют, танцуют, поют, строят гримасы, обрабатывая мимику без стеснений и комплексов – естественный процесс. И эта непрерывность длится 50 лет, видоизменяясь и расширяясь. Некогда библиотечный институт превратился в Академию с несколькими институтами и факультетами, возглавляет которую ректор, профессор, академик МАН ВШ, МАИ Раиса Ивановна Пшеничникова. Все 50 лет это звездное чудо создавали люди. И они, безусловно, заслужили, чтобы о них помнили и знали, а их дела продолжались.

Необходимость улучшения подготовки специалистов в сфере музыкального искусства, открытие новых специальностей консерваторского профиля, потребность в организации системы непрерывного образовательного процесса способствовали созданию Института музыки, образованного 30 мая 2002 года решением Ученого совета Восточно-Сибирской государственной академии культуры и искусств на базе факультета искусств.

За весь период развития Восточно-Сибирской государственной академии культуры и искусств Институт музыки функционирует более 40 лет. Первоначально деятельность кафедр, выпускающих специалистов в области музыкального искусства, осуществлялась в рамках факультета КТР (культурно-просветительской работы) Восточно-Сибирского государственного института культуры. В дальнейшем факультет переименован в факультет искусств (ФИС), в котором объединены музыканты, хореографы, режиссеры. В последние десятилетия возглавляли факультеты засл. работник культуры РФ, доцент Добрынин С.А., засл. деятель искусств РФ, профессор Огнев О.В. С 2008г. директором Института музыки является кандидат педагогических наук, доцент кафедры хорового дирижирования и музыкального образования Степанова Светлана Геннадьевна.

В состав Института музыки сегодня входят 6 кафедр, на которых обучение ведется по 9 специальностям: ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСТВО; ВОКАЛЬНОЕ ИСКУССТВО; ДИРИЖИРОВАНИЕ; КОМПОЗИЦИЯ; МУЗЫКАЛЬНОЕ ИСКУССТВО ЭСТРАДЫ; ЗВУКОРЕЖИССУРА ТЕАТРАЛИЗОВАННЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ И ПРАЗДНИКОВ; НАРОДНОЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ТВОРЧЕСТВО; МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ; МУЗЫКАЛЬНОЕ ИСКУССТВО.

Обучение в Институте музыки ведут 43 штатных преподавателя, из них, профессоров 11, доцентов 8, кандидатов наук 5. Имеют почетные звания 27 преподавателей. За 8 лет своего су-

ществования в Институте музыки плодотворно выступают творческие коллективы и лаборатории: активно работает творческая лаборатория звукозаписи «Гэсэр», развивается оперная студия. На сцене концертно-театрального центра «Феникс» готовится к постановке опера Г.Перселла «Дидона и Эней». Ежегодно обновляется музыкальный инструментальный. Активизировалась творческо-исполнительская работа и концертная деятельность студентов и преподавателей.

Преподаватели и студенты, солисты и творческие коллективы ИМ активно участвуют в городских, региональных, всероссийских и международных конкурсах, фестивалях и удостоены наградами, дипломами, премиями, являются стипендиатами и лауреатами республиканского и международного уровня. Сложно не блистать приобретаемым мастерством, когда передают его широко известные звезды, являющиеся гордостью, как республики, так и России в целом. Среди них – нар. артиста СССР, профессор Галина Шойдагбаева, нар. артист РФ, профессор Вячеслав Бальжинимаев.

Наиболее значимые события в творческо-исполнительской деятельности Института музыки за последние годы, это организация и проведение международного фестиваля традиционной музыки «Звуки Евразии» - руководитель проекта профессор Китов В.В.; международного конкурса исполнителей на струнных и духовых национальных инструментах стран Азиатско-Тихоокеанского региона «Кубок Байкала» - зав. кафедрой Народных инструментов профессор Мусихин В.Ф.; организация международного конкурса «Фольклор без границ» - профессор Китов В.В.; открытый конкурс ансамблей исполнителей на народных инструментах «Байкальская осень» - профессор Огнев О.В. и другие конкурсы. Проведение подобных конкурсных мероприятий способствует объединению му-

зыкантов Азиатских стран, развитию международных контактов, пропаганде национальных инструментов, творчества молодых исполнителей, совершенствованию их профессионально-музыкального мастерства, исполнительской культуры, выявлению новых талантливых музыкантов, интеграции школ и методик обучения на струнных и духовых национальных инструментах.

В Институте музыки действуют творческие коллективы под управлением ведущих музыкантов, лауреатов международных и всероссийских конкурсов: Концертный русский оркестр «Забайкалье» - худ. рук-ль - засл. деятель искусств РФ и РБ, профессор Олег Огнев.

Эстрадно-джазовый оркестр «Академик - Биг-Бенд» - худ. рук-ль - засл. деятель искусств РФ, профессор Валерий Симонов. Оркестр бурятских народных инструментов - худ. рук-ль - засл. работник культуры РФ и РБ, профессор Виктор Михайлов.

Широко известны в России своими сочинениями лауреат государственной премии, засл. деятель искусств РФ, секретарь Союза композиторов РФ, профессор, человек яркого творческого потенциала Усович В.А., засл. деятель искусств РФ, член Союза композиторов РБ, профессор Прибылов А.А., председатель Союза композиторов Бурятии, засл. деятель искусств РБ Санжиева Л.Н. Внесли огромный вклад в подготовку специалистов и развитие музыкальной культуры региона педагоги-музыканты, стоявшие у истоков развития Института музыки – почетный профессор ВСГАКИ Белокрыс М.А., доцент Осипова В.Д., доцент Довнарвич Л.Г., доцент Бодягин Я.А., засл. работник культуры РФ, профессор Мусихин В.Ф., засл. работник культуры РФ, профессор Ваулин А.В., засл. деятель искусств РФ, кандидат культурологии, профессор Китов В.В., засл. работник культуры РФ, профессор Михайлов В.А., засл. работник культуры РБ, почетный работник высшего профессио-

нального образования РФ, профессор Степанова Л.А.; доцент, засл. работник культуры РБ Аштаев А.И. и другие.

В рамках ансамблевой, сольной исполнительской деятельности преподавателей и студентов Института музыки важно отметить участие вокального ансамбля «Ницаним» в международном конкурсе хорового и вокального искусства им. Ф.И. Шаляпина вокального ансамбля (г. Ялта)-худ. рук., засл. деятель РБ Варга О.И. (ноябрь 2008г.); участие в международном конкурсе «Ось Земли» (январь, Пекин, 2009г.) студента 3 курса Стасюка Владимира – класс ст. преп. Коробенковой М.Н.; участие в конкурсе эстрадно-народной песни «Звездный дождь», в международном фестивале творческой молодежи (г. Ялта, 2007), студентки каф. НПИ Гребенщиковой Евгении. Участие во всероссийском конкурсе молодых дарований (июнь 2009 г. г. Москва) студента 2 курса Красикова Олега – класс ст. преп. Олерской Е.А.; участие преподавателей и студентов кафедры народно-певческого искусства в международном фестивале народной песни семейских «Путь Аввакума» (2007); участие в международном конкурсе «Преображение» (ноябрь 2009 г. Санкт-Петербург) студентки Кравченко Марии - класс ст. преп. Дударь Т.А. Участие в IV международном фортепианном конкурсе «Чита ди Пезаро» (2007 г. Италия), студентки Павловой Ларисы – класс фортепиано и о. проф. Савельевой Л.В. Участие в международном конкурсе вокалистов им. нар. артиста СССР Кима Базарсадаева студента кафедры вокального и инструментального исполнительства Ванданова Галсана (декабрь 2008 г.) - класс проф. В.Д. Бальжинимаева; участие в III Республиканском конкурсе вокалистов им. нар. артиста СССР Мохосовой Елены – класс профессора Г.Б. Шойдагбаевой. Ежегодно участвует в международных конкур-

сах, фестивалях и является дипломантом и лауреатом творческих коллективов - эстрадно-джазовый оркестр «Академик Биг-Бенд» под управлением лауреата Международных и Межрегиональных конкурсов и фестивалей джазовой музыки В.А. Симонова.

Освещая перспективы современной образовательной деятельности Института музыки, можно отметить, что продолжается работа над расширением спектра специальностей и форм обучения. Осуществляется работа по реализации образовательных программ в сфере дополнительного профессионального образования. Планируется набор абитуриентов на специальности Института музыки в рамках 2х-годичной профессиональной переподготовки специалистов по профилю основных образовательных программ. В связи с подготовкой к переходу на федеральные государственные образовательные стандарты 3 поколения, осуществляется планомерная работа по открытию бакалавриата и магистратуры на уже имеющиеся и новые специальности, такие как, «Музыкально-прикладное искусство», «Музыкально-инструментальное искусство», «Дирижирование», «Вокальное искусство», и другие специальности.

В направлении международной деятельности Института музыки налаживаются контакты с другими музыкальными вузами, как в России, так и за рубежом - в Узбекистане, Монголии, Китае и др. странах. Намечаются новые планы по проведению творческих конкурсов, участию в международных фестивалях.

Достиженные результаты позитивно влияют на укрепление статуса Восточно-Сибирской государственной академии культуры и искусств и успешно позиционирует Институт музыки в республике, Отечестве и за рубежом. Это хороший итог к золотому юбилею.

Светлана СТЕПАНОВА,
директор
Института музыки.

РОССИЙН БАРИЛДАШАД МАНЛАЙН ОРОЙДО

Эгээл түрүүшынхэ

Шэнэ Россия түүхэд түрүүшынхэ барилдаанай олимпиа гурбан ханзаар дэлхий чемпионат Москва хотодо үнгэргэгдэбэ. Тиин долоон хоногой туршада «Олимпийский» гэнэн спортын комплекс греко-римскэ, эхэнэрүүдэй болон бүхэ барилдаанда дуратай хэдэн мянган хүниие суглуулаа.

«ФИЛА Росснда мурьсөөнүүдэ үнгэргэхэ дуратай юм, - гэжэ президентнь Рафаэль Мартинетти онсолоо. - Танай гүрэн нимэ түхэлэй мурьсөөнүүдэ тон найн эмхидхэдэг. Энэ удаа барилдаашадай хаба шадалаа туршалганууд түрүүшынхэ Интернеттэ ФИЛА-гай болон Россин спортивна барилдаанай федерациин сайтнууд дээрэ сэхээр дамжуулагдаха. Тии-мэйнэ барилдаан бүхэ дэлхэйгээр бүри олон харагшадтай болохонь лаб».

2012 ондо Лондондо үнгэргэгдэхэ Олимпиад наадануудта бэлдэлгэ боложо байна гэжэ гансата ойлгохоор: нислэл хоторуумтай зуун гүрэннөө спортсменүүд, хоригшодынь шандаанаяа шалгахаяа эрээ.

Нэн түрүүн хибэс дээрэ греко-римскэ барилдаашад гараа юм. Тиин аяар 345 тамиршан сооноо шалгархан гүрэнэймнай түлөөлэгшэдые нэрлэе: Имил Шарафетдинов, Алексей Мишин, мэдээжэ болоһон Назир Манкиев болон Асланбек Хуштов - хүлэр медалистууд, Амбако Вачадче - алтан. Тус дунгүүдэй ёһоор манай команда түрүүшын нуури эзэлэ. Эхэнэрүүдэй барилдаанай дунгүүд гэхэдэ, 155 барилдаашад сооноо Лариса Ооржак (мүнгэн), Замира Рахманова болон Екатерина Букина (хүлэр) гэгшэд шалгараа. Харин гурбадахи нуури эзэлһэн нотагайнгаяа басаган Любовь Волосова тухай тодорхойгоор хэлэебди.

Хоёр дахин Европын чемпионка болон, дэлхэйн чемпионадуудта гурба дахин мүнгэн медальда хүртэһэн Люба (63 килограмм болотор шэгнүүртэ) баруун гарайнгаа гэмэлтэлхэйшэ наа, болгар тамиршан Васевае, корейнка Парк Санг Ение унагаагаа.

Удаань шуран гэгшын колумбийка Сандра Виландия гэгшэтэй нилээд барилдаанайнгаа удаа илажа, гарайнгаа үбшэ тэсэжэ ядан, хибэсчээ буугаа нэн. Дүрбэдхи уулзалгадаа нотагаймнай басаган США-да ажалуудаг ород яһанай Елена Пирожковатай мурьсэжэ, түрүүшын счот 0:0 очкотойгоор дүүргэе. Саашадаа Люба амжалтатай довтолго үүсхээ, тээд рефери, юндэб даа американда очко үгэжэрхөө. Ногригшо Андрей Бузиний буруушаалгы судьянар анхараагүй. Тиигэжэ россиянка удаань кубинкатай барилдажа, хүлэр медальда хүртэе юм. Эхэнэрүүдэй команда хоёрдоху нуурида гараа.

Манай бүхэ барилдаашад одоол хэн-нээшье бэрхэ байһанаа дахин гэршлээ. Гурбан үдэрэй туршада долоон тамиршан командадаа дүрбэн алтан, хоёр мүнгэн болон нэгэ хүлэр медаль асаржа, түрүүшын нуури эзэлээд, халуун альга ташалганда хүртөө. Баатарнуудта нэрлэе: алтан медалистууд - Виктор Лебедев, Бесик Кудухов, Денис Царгүш, Билял Махов; мүнгэн - Хаджимурад Гадалов, Алан Гогаев; хүлэр - Сослан Кцоев.

Россиян барилдаанай федерациин нэгдэхэ вице-президент, чемпиондай директор Георгий Брюсовэй хэлэлээр, тус мурьсөөн «Тэмэс болон ила» гэнэн урла доро үнгэргэгдөөд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ Илалтын 65 жэлэй ойц баярта зориулагдаа. Энэ уряаень манай тамиршад дүүрэн тодожо абаа гэхэдэ болохо.

Валерий СЫДЕЕВ.

Д.МАРХАДАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

Понедельник, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «ЖИТЬ ЗДОРОВО»
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИН-ДТОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.15 Т/С «СЛЕД»
20.00, 22.30 «ПОБЕГ»
22.00 «ВРЕМЯ»
СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. «БЕСПРЕДЕЛ В ТИХОМ ГОРОДЕ»
НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.30 «ИВАН ДЬХОВИЧНИЙ. ВДОХ-ВЫДОХ»
Х/Ф «НА ТРЕЗВУЮ ГОЛОВУ»
Х/Ф «ДЖЕССИ СТУОН. СМЕРТЬ В «ПА-РАДАЙЗЕ»

«РОССИЯ»
06.00 УТРО РОССИИ
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО

Вторник, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «ЖИТЬ ЗДОРОВО»
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИН-ДТОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.15 Т/С «СЛЕД»
22.30 «ГАРАЖИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
23.30 «СВЕРХЧЕЛОВЕКИ»
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.50 НАНОЧЬ ГЛЯДЯ
01.50 Х/Ф «ОПТОМ ДЕШЕВЛЕ-2»
03.30 Х/Ф «ДВОЕ НА ДОРОГЕ»

«РОССИЯ»
06.00 УТРО РОССИИ
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО

10.05 «ТАЙЗАН»
10.20 «УЛГУР»
10.35 «САГАЙ СУУРЯАН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.25, 18.15, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.45 ТОК-ШОУ «ФОРМУЛА ЛЮБВИ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.45 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
16.35 Т/С «КАМЕНСКАЯ»
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.35 Т/С «ДВОРИК»

10.05 «КОРОЛЕВА ТИГРОВ. МАРГАРИТА НА-ЗАРОВА»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.25, 18.15, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
13.45 ТОК-ШОУ «ФОРМУЛА ЛЮБВИ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.45 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
16.35 Т/С «КАМЕНСКАЯ»
17.30 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.35 Т/С «ДВОРИК»
19.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
20.00 Т/С «СЛОВО ЖЕНЩИНЕ»
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «БЫЛА ЛЮБОВЬ»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «ЖИЗНЬ С НАЧАЛА»

КУЛЬТУРА

08.00 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «КТО ТАМ...»
11.55 Х/Ф «ДОМ И ХОЗЯИН»
13.20 Д/Ф «Б. МЕТАЛЬНИКОВ. СЕРДЦЕВИНА ЖИЗНИ»
14.15 Д/Ф «РОДОС. РЫЦАРСКИЙ ЗАМОК И ГОСПИТАЛЬ»
14.30 Б. ЕФИМОВ. ЛИНИЯ ЖИЗНИ
15.20 Х/Ф «БЕРЕГ ЕГО ЖИЗНИ»
16.40 М/С «ПУТЕШЕСТВИЕ НЕРАЗЛУЧНЫХ ДРУЗЕЙ»
16.45 М/Ф «ТАРАКАНИЩЕ». «КРОТ И ЕГО НО-ВЫЕ ДРУЗЬЯ»
17.10 Т/С «ПРИНЦЕССА ИЗ МАНДЖИПУРА»
17.35 Д/С «ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ»
18.05 С ПОТОЛКА. Е. ЛЕБЕДЕВ
«ПИР ВО ВРЕМЯ ЧУМЫ». И. КОСТОЛЕВ-СКИЙ
19.45 Д/Ф «КОГДА РИМЛЯНЕ ПРАВИЛИ ЕГИП-ТОМ»
20.45 ГЛАВНАЯ РОЛЬ
21.05 «САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...»

21.45 С. ЛУКЬЯНОВ. ОСТРОВА
22.25, 02.55 АСАДЕМИА. В. ИВАНОВ. «ИНДО-ЕВРОПЕЙСКИЕ ЯЗЫКИ И МИГРАЦИИ ИНДОЕВРОПЕЙЦЕВ»
23.10 НАСЛЕДНИКИ ГИППОКРАТА. «АЛЕКСАНДР ВИШНЕВСКИЙ. ОСКОЛОК В СЕРДЦЕ»
23.40 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.50 ИСКАТЕЛИ. «ТАМПИЛЕРЫ В СОВЕТСКОЙ РОССИИ»
01.35 Д/Ф «МОЛОДОСТЬ БРОДИТ СО СМЕРТЬЮ В ОБНИМКУ»
02.20 ФОРТЕЛИАННЫЕ МИНИАТЮРЫ С. РАХМАНИНОВА
02.40 Д/Ф «ОСТРОВ ПАСХИ. ТАИНСТВЕННЫЕ ГИГАНТЫ»
03.40 А. ЛЕФЕБРИ-ВЕЛИ. «ПАСТОРАЛЬ»

АРИГУС

07.00 УБОЙНОЙ НОЧИ
08.00 «ТАКСИ»
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 14.15, 19.15 PEOPLE'S-НОВОСТИ
09.00 М/Ф «НАСТОЯЩИЕ МОНСТРЫ»
09.30, 01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
10.30, 18.30, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.30 «КОТОПЕС»
13.30 М/Ф «ЭЙ АРНОЛЬД»
14.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
15.05 «ЛУЗЕРЫ»
16.00 Х/Ф «СДЕЛКА С ДЬЯВОЛОМ»
18.00, 20.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
19.20 «МИР НА ЛАДОНИ»
19.30, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «ТАКСИ-2»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»

ТИВИКОМ

06.30 Х/Ф «БАНДИТЫ ЭПОХИ СОЦИАЛИЗМА»
07.00, 16.00 «ЖИВАЯ ПРИРОДА»
07.30 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»

08.00, 17.30 Т/С «ЧУДЕСА И ДРУГИЕ УДИВИТЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
09.00 Х/Ф «ГДЕ НАХОДИТСЯ НОФЕЛЕТ»
10.40, 15.15 М/Ф
11.00 Т/С «КОРРИДА»
12.30, 18.30 «МОЯ СЕМЬЯ»
13.00 Х/Ф «ЛЮБОВЬ ЗЛА»
14.45 Т/С «ПУТЕШЕСТВИЕ ВОКРУГ СВЕТА»
15.30 М/С «АРЕНА АНГЕЛОВ»
16.30 Т/С «МЕГРЭ И ПОРТ ТУМАНОВ»
19.00, 23.30 ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ
19.30, 21.30, 23.00, 02.40, 04.50 НОВОСТИ ДНЯ
05.20 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
20.00, 20.30 Т/С «ЦЕПЬ»
22.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ АРТУРА ХЕЙЛИ»
00.00 Х/Ф «ИЩИТЕ ЖЕНЩИНУ»
03.10 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»

СТС «БАЙКАЛ»

18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30, 09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30, 20.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
10.00 Х/Ф «ТРУДНЫЙ РЕБЕНОК-2»
11.45, 23.40 6 КАДРОВ
14.00 М/Ф «СЕЗОН ОХОТЫ»
16.30 Т/С «РАНЕТКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
21.00 Т/С «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «МУЖЧИНА ПО ВЫЗОВУ»
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Т/С «Г ОСПИТАЛЬ» «КОРОЛЕВСТВО»
03.20 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

«НТВ УТРОМ»
«КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
«ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
«СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
«СУД ПРИСЯЖНЫХ»
13.00 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 Т/С «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ»
22.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ»
00.35 ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК
01.25 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.15 ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ
02.45 Х/Ф «ТУГАЯ ПЕТЛЯ»
05.00 Т/С «БРАТВА»
05.55 «ОЧНАЯ СТАВКА»

5 КАНАЛ

Д/С «БИТВА ЗА ЖИЗНЬ»
Д/С «ПОСЛЕДНИЕ ДНИ ЗНАМЕНОСТЕЙ»
13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.30 Х/Ф «КАРАНТИН»
12.05 Х/Ф «КРИМИНАЛЬНЫЙ ТАЛАНТ»
16.35 Т/С «ВОЛНЫ ЧЕРНОГО МОРЯ»
18.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАЛНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
«РЕАЛЬНЫЙ МИР»
20.30 Д/Ф «ИЗ ГЕРОЕВ - В ПРЕДАТЕЛИ. ВЛА-СОВЦЫ»
21.00
23.30 Х/Ф «КОНЕЦ ИМПЕРАТОРА ТАЙГИ»
01.15 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
02.15 «НОЧЬ НА ПЯТОМ»
02.45 Х/Ф «ОБЕЛИСК»
04.40 Х/Ф «КАПИТАН ДЖЕК»

Отдел рекламы: 21-62-62

19.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
20.00 Т/С «СЛОВО ЖЕНЩИНЕ»
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «БЫЛА ЛЮБОВЬ»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «ТАК ОНА НАШЛА МЕНЯ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 ГЛАВНАЯ РОЛЬ
11.45 Х/Ф «КОРОЛЕВА КЕЛЛИ»
13.30 «ЛЕГЕНДЫ И БЫЛИ ДЯДИ ГИЛЯЯ»
14.10 Д/Ф «КОГДА РИМЛЯНЕ ПРАВИЛИ ЕГИПТОМ»
14.55 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
15.25 Х/Ф «БЕРЕГ ЕГО ЖИЗНИ»
16.40 М/С «ПУТЕШЕСТВИЕ НЕРАЗЛУЧНЫХ ДРУЗЕЙ»
16.45 М/Ф «МОЙ ДОДЫР». «КРОТ И ЕГО НО-ВЫЕ ДРУЗЬЯ»
17.10 Т/С «ПРИНЦЕССА ИЗ МАНДЖИПУРА»
17.35 Д/С «ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ»
18.05 Д/Ф «СЕРЫЕ КАРДИНАЛЫ РОССИИ. БОРИС ГОДУНОВ. ЦАРСКИЙ ШУРИН ИЛИ ЦАРЬ?»
18.40 В. ГАВРИЛЮК. «ДОМ У ДОРОГИ»
19.35 Д/Ф «К ВОСТОКУ ОТ ЭДЕМА. ОБРАЗ ЖИЗНИ В КАМЕННОМ ВЕКЕ»
20.45 ВЛАСТЬ ФАКТА
21.30 Д/Ф «ЖИТЬ, ДУМАТЬ, ЧУВСТВОВАТЬ, ЛЮБИТЬ...»
22.25, 02.55 АСАДЕМИА. В. ИВАНОВ. «МАКРО-СЕМЬЯ ЯЗЫКОВ И РАССЕЛЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА ИЗ АФРИКИ»
23.10 НАСЛЕДНИКИ ГИППОКРАТА. «НИКОЛАЙ БУРДЕНКО. ПАДЕНИЕ ВВЕРХ»
23.45 «АПОКРИФ»
00.50 Х/Ф «ЧЕЛЛИНИ. ПРЕСТУПНАЯ ЖИЗНЬ»
02.25 Д. ШОСТАКОВИЧ. СЮИТА ИЗ ОПЕРЕТ-

ТЫ «МОСКВА, ЧЕРЕМУШКИ»
Д/Ф «ТРОЯ. АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ НА СУДЬБОНОСНОЙ ГОРЕ»
03.40
07.00 УБОЙНОЙ НОЧИ
08.00, 09.00, 12.30, 19.30, 23.00, 00.30 «ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 14.15, 19.15 PEOPLE'S-НОВОСТИ
09.30 ЛУЗЕРЫ
10.30, 18.30, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 М/Ф «ЭЙ АРНОЛЬД»
14.20 «МИР НА ЛАДОНИ»
14.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
15.05 «ЛУЗЕРЫ»
16.00 Х/Ф «ТАКСИ-2»
18.00, 20.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
21.00 Х/Ф «ТАКСИ-3»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

АРИГУС

07.00 УБОЙНОЙ НОЧИ
08.00, 09.00, 12.30, 19.30, 23.00, 00.30 «ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 14.15, 19.15 PEOPLE'S-НОВОСТИ
09.30 ЛУЗЕРЫ
10.30, 18.30, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 М/Ф «ЭЙ АРНОЛЬД»
14.20 «МИР НА ЛАДОНИ»
14.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
15.05 «ЛУЗЕРЫ»
16.00 Х/Ф «ТАКСИ-2»
18.00, 20.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
21.00 Х/Ф «ТАКСИ-3»
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.00 ВОНЕ АРРЕТИТЕ
06.30 СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ
07.00, 09.30, 12.30, 19.30, 21.30, 23.00, 02.40, 04.50 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ
08.00, 17.35 Т/С «ЧУДЕСА И ДРУГИЕ УДИВИТЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
09.00 МОЯ СЕМЬЯ
10.00 М/Ф
10.20, 20.00, 05.20 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
10.45, 03.10 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
13.00 Х/Ф «ИЩИТЕ ЖЕНЩИНУ»
15.45 М/С «АРЕНА АНГЕЛОВ»
16.10 «ЖИВАЯ ПРИРОДА»
16.40 Т/С «МЕГРЭ И ПОРТ ТУМАНОВ»

18.35 «МОЯ СЕМЬЯ»
19.00 «БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ» ПРОГРАММА И. ПОТОЦКОГО
20.30 Т/С «ЦЕПЬ»
22.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ АРТУРА ХЕЙЛИ»
23.30 СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ
23.50 Х/Ф «ПУТЬ КАРЛИТО»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.20, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.25, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30, 09.30, 12.00, 15.30, 19.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30, 20.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
10.00, 21.00 Т/С «МАРГОША»
11.00, 17.30 ГАЛИЛЕО
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
15.00 М/С «СОНИК ИКС»
16.30 Т/С «РАНЕТКИ»
19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
22.00 Х/Ф «МУЖЧИНА ПО ВЫЗОВУ. ЕВРОПЕЙСКИЙ ЖИГОЛО»
23.30 6 КАДРОВ
00.30 ИНФОМАЯ
01.00 Т/С «Г ОСПИТАЛЬ» «КОРОЛЕВСТВО»

НТВ

06.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
10.30, 16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
12.00 Т/С «УТРО»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 Т/С «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ»
22.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ»
00.35 Х/Ф «ОСНОВНОЙ ИНСТИНКТ-2»
02.40 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
03.15 Х/Ф «МАРСЕЛЬСКИЙ КОНТРАКТ»
05.00 Т/С «БРАТВА»
05.55 «ОЧНАЯ СТАВКА»

5 КАНАЛ

Д/С «ОХОТА НА ОХОТНИКОВ. СМЕРТЬ ЧЕЛОВЕКА-МЕДВЕДЯ»
Д/С «ПОСЛЕДНИЕ ДНИ ЗНАМЕНОСТЕЙ»
13.00, 16.00, 20.00, 23.00 СЕЙЧАС
22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
Т/С «ДВА КАПИТАНА»
13.30 «ДВА КАПИТАНА» ПРОДОЛЖЕНИЕ СЕРИАЛА
15.30 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
16.35 Т/С «ВОЛНЫ ЧЕРНОГО МОРЯ»
18.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАЛНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
«РЕАЛЬНЫЙ МИР»
20.30 Д/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ. ЭДУАРД ХИЛЬ»
23.30 Х/Ф «ГАНГ, ТВОИ ВОДЫ ЗАМУЛИЛИСЬ»
03.05 «НОЧЬ НА ПЯТОМ»
03.35 Х/Ф «КРОВАВО-КРАСНЫЙ»
06.05 Д/С «100 ЛЕТ УЖАСА. КОРОЛЕВЫ КРИКА»

Утерянную зачетную книжку №1197 Улан-Удэнского базового медицинского колледжа имени Э.Раднаева считать недействительной.

Министерство образования и науки Республики Бурятия
Комитет по межнациональным отношениям и развитию гражданских инициатив Администрации и Правительства Республики Бурятия
ГОУ ВПО "Бурятский государственный университет
"Координационный центр развития бурятского языка"

ПОЛОЖЕНИЕ О КОНКУРСЕ МЕТОДИЧЕСКИХ РАЗРАБОТОК ПО ПРЕПОДАВАНИЮ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В РАМКАХ РЕСПУБЛИКАНСКОГО ПРАЗДНИКА "ДЕНЬ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА"

I. Цель конкурса - выявление инновационного опыта, актуальных идей, эффективных педагогических технологий, форм, методов обучения, воспитания и развития личности обучающихся в интересах достижения новых образовательных результатов.
Условия приема конкурсных материалов:
На конкурс представляются коллективные, индивидуальные материалы педагогов общеобразовательных, дошкольных учреждений и учреждений начального, среднего профессионального образования.
Участники представляют в оргкомитет следующие материалы и документы:
- заявку-анкету;
- две рецензии (внешняя и внутренняя);
- конкурсную работу.
Представленные на конкурс материалы поступают в распоряжение оргкомитета и авторам не возвращаются.
Классификация конкурсных материалов осуществляется по видам представленных работ:
Учебно-методическое пособие - содержит материалы по методике преподавания бурятского языка или литературы (ее раздела, частей) или по методике воспитания.
На конкурс могут быть представлены следующие виды учебно-методических пособий:
* книга для учителя (объемом не менее 40 страниц);
* методические рекомендации (не менее 20 страниц);
* контрольно-измерительные материалы (не менее 15 страниц).

Авторская программа - вид учебной программы, определяющей содержание, объем, порядок изучения и преподавания учебной дисциплины, спроектированной самим учителем на основе собственной методической концепции организационно-содержательной модели учебно-воспитательного процесса (объемом не менее 20 страниц).
Элективный курс - вид учебного издания, используемый в предпрофильной подготовке и профильном обучении (объемом не менее 20 страниц).
Авторские разработки (проекты) уроков по определенной теме с включением в их структуру и содержание медиа- и мультимедиа компонентов (анимаций, аудио- и видеоматериалов, графических объектов, презентаций, слайд-шоу, тестов и др.), обеспечивающих инновационный подход к обучению, наглядность учебного материала, его интерактивность и лёгкость для понимания обучающимися.
Требования к оформлению и содержанию конкурсных работ
Все материалы должны быть представлены в печатном и электронном вариантах в формате Word, шрифт Times New Roman, размер 14, междустрочный интервал - полуторный, поля: сверху - 2см, снизу - 2см, справа - 1,5 см, слева - 3 см. Страницы считают с титульного листа, нумеруют с третьего.
Представленные на конкурс материалы должны иметь: титульный лист (наименование образовательного учреждения, тему конкурсного материала и её вид), пояснительную записку, методическую записку, список литературы, приложения.

Конкурсная работа должна
- отражать современный уровень развития педагогической науки, строиться с учетом основных дидактических принципов;
- обладать потенциалом для дальнейшей модернизации образования;
- учитывать опыт создания и апробирования существующих аналогичных или родственных разработок;
- быть оптимальной по содержанию, объему и соответствовать отведенному для изучения данного материала времени;
- обеспечивать оптимальную учебную нагрузку;
- отражать идеи личностно-ориентированной педагогики;
- содержать возможности для дифференциации, индивидуализации и профилизации учебного процесса;
- предусматривать различные формы организации деятельности;
- согласовываться с программами смежных учебных дисциплин и вписываться в единый учебный план образовательного учреждения;
- иметь учебно-методическое сопровождение;
- предусматривать воспитательную значимость.
Общие критерии экспертной оценки конкурсных материалов
- актуальность;
- научная или практическая новизна;
- системность;
- доступность при достаточном уровне сложности;
- прикладная направленность;
- наличие межпредметных связей;
- наличие планируемых результатов;
- возможность репродуцирования в образовательной практике;

II. Конкурсные работы будут рассматриваться по номинациям:
* дошкольное образование;
* среднее образование;
* начальное и среднее профессиональное образование.
III. Организация конкурса
Конкурс проводится в два этапа:
первый этап конкурса - учебного заведения (отбор и защита авторских материалов на уровне методических объединений и педагогических советов) - с 10 по 30 сентября 2010 г.;
второй этап конкурса - республиканский (оценка авторских материалов экспертной комиссией Координационного центра развития бурятского языка БГУ). В состав экспертной комиссии входят методисты, лингвисты, специалисты в области бурятского языка.
Прием работ на республиканский этап осуществляется с 1 октября по 15 октября 2010 г. по адресу: г. Улан-Удэ, ул. Ранжурова, 6, Бурятский государственный университет, учебный корпус №2, ауд. 2106, Координационный центр развития бурятского языка, Цирендоржиева Баирма Дамбиевна, тел. 8-908-590-64-83. Дополнительную информацию (форму заявки-анкеты) можно получить на сайте Бурятского государственного университета www.bsu.ru.
Подведение итогов республиканского конкурса и награждение победителей состоится 22 октября 2010 года на праздничном концерте в здании Русского драматического театра им. Н.А. Бестужева.
Победителям республиканского конкурса авторских программ и учебно-методических пособий вручаются дипломы I, II, III степени, дипломы лауреатов и ценные подарки.

№ 37(698)

Буряад Үнэн

23.09.2010

Дүхэрнэ

№ 37(21783)

Среда, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО', 'РОССИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ', 'ДВОРИК', 'ЕФРОСИНЯ'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»', 'КАМЕННАЯ БАШКА', 'РОССИЯ'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УБОЙНОЙ НОЧИ', 'ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ШКОЛА РАЗУМА', 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ', 'ЦЕПЬ', 'ДЕТЕКТИВ АРТУРА ХЕЙЛИ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ', 'ЦЕПЬ', 'ДЕТЕКТИВ АРТУРА ХЕЙЛИ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'ДАЧНЫЙ ОТВЕТ', 'ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УГРО', 'СУД ПРИСЯЖНЫХ', 'ЗАКОН И ПОРЯДОК'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОХОТА НА ОХОТНИКОВ', 'ПОСЛЕДНИЕ ДНИ ЗНАМЕНОСТЕЙ', 'СЕЙЧАС'.

Четверг, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО', 'РОССИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЛОВО ЖЕНЩИНЕ', 'БЫЛА ЛЮБОВЬ', 'ПОЕДИНОК'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»', 'КАМЕННАЯ БАШКА', 'РОССИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ТЕАТРАЛЬНАЯ ЛЕТОПИСЬ', 'ЖИВАЯ ПРИРОДА', 'МЕГРЭ И ПОЕДИНОК'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УБОЙНОЙ НОЧИ', 'ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПРОЕКТ МЕТЧЫ', 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'АРЕНА АНГЕЛОВ', 'ЖИВАЯ ПРИРОДА', 'МЕГРЭ И ПОЕДИНОК'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ', 'ЦЕПЬ', 'ДЕТЕКТИВ АРТУРА ХЕЙЛИ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!', 'ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УГРО', 'СУД ПРИСЯЖНЫХ', 'ЗАКОН И ПОРЯДОК'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ОХОТА НА ОХОТНИКОВ', 'ПОСЛЕДНИЕ ДНИ ЗНАМЕНОСТЕЙ', 'СЕЙЧАС'.

Пятница, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО', 'РОССИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'МУСУЛЬМАНЕ', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»', 'КАМЕННАЯ БАШКА', 'РОССИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»', 'КАМЕННАЯ БАШКА', 'РОССИЯ'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УБОЙНОЙ НОЧИ', 'ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'САНА ОТРЕКАЕТСЯ ОТ МИРА', 'СКАЛЬНЫЕ ХРАМЫ АБУ-СИМБЛА'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УБОЙНОЙ НОЧИ', 'ВОС-ТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КОМЕДИ-КЛАБ', 'СОМЕДУВОНЕН', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ', 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ'.

Отдел рекламы: 21-62-62

Отдел рекламы: 21-62-62

№ 37(21783)

Дүхэрнэ

№ 37(698)

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30, 09.30, 12.00, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
10.00 Т/С «МАРГОША»
11.00, 17.30 ГАЛИЛЕО
14.00 М/С «ПИТЕР ПЭН И ПИРАТЫ»

14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
15.00 М/С «СОНИК ИКС»
16.30 Т/С «РАНЕТКИ»
19.00, 23.30 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ»
19.30 «ОДНА ЗА ВСЕХ»
20.00 6 КАДРОВ
21.00 Х/Ф «ХАЛК»
00.00 ВИДЕОБИТВА
01.00 Х/Ф «ЧАПЛИН»
03.45 Х/Ф «ОПЕКУН»

НТВ

06.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «МАМА В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»

10.00 «ЧУДО-ЛЮДИ»
10.30, 16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СПАСАТЕЛИ»
12.00 Т/С «УГРО»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
21.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ»
21.55 «ВЛАСТЬ СНА». НАУЧНЫЙ ДЕТЕКТИВ «НТВШНИКИ». АПОКАЛИПСИС-2012: ЗА 800 ДНЕЙ ДО КОНЦА СВЕТА»

00.05 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД». ИРИНА АПЕКСИМОВА
00.55 КОНЦЕРТ «ТЫ РОССИЯ, МОЯ РОССИЯ»
02.35 Х/Ф «ЧАРЛИ И ШОКОЛАДНАЯ ФАБРИКА»
04.50 Х/Ф «РИЧАРД ЛЬВИНОЕ СЕРДЦЕ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ОХОТА НА ОХОТНИКОВ. УЖАС ТАНЗАНИИ»
08.00 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ПОСЛЕДНИЕ ДНИ РОМАНОВЫХ»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00 СЕЙЧАС
09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»

Суббота, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50, 07.10 Х/Ф «ПОДАРОК СУДЬБЫ»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
08.20 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
09.10 «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ», «ЧЕРНЫЙ ПЛАЩ»
10.00 УМНИЦЫ И УМНИКИ
10.40 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.10 СМАК
11.50 «ВЕРА ВАСИЛЬЕВА. СЕКРЕТ ЕЕ МОЛОДОСТИ»
13.10 Т/С «ДВА ЦВЕТА СТРАСТИ»
16.50 «ЛЕВ ПРЫГУНОВ. ДЖЕЙМС БОНД СОВЕТСКОГО СОЮЗА»
17.50 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
19.00 БОЛЬШИЕ ГОНКИ
20.15 «МИНУТА СЛАВЫ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 «ДЕТЕКТОР ЛЖИ»
23.15 «ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН»
23.50 ГЛАВНОЕ СОБЫТИЕ МИРОВОГО ТЕЛЕСЕЗОНА. «ШЕРЛОК ХОЛМС»
01.40 Х/Ф «ЧУЖОЙ-3»
03.50 Х/Ф «ИЗ АФРИКИ»

«РОССИЯ»

06.15 Х/Ф «КО МНЕ, МУХТАР!»
07.45 ВСЯ РОССИЯ
08.00 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.25 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45 Х/Ф «КАК ЕСТЬ ЖАРЕННЫХ ЧЕРВЯКОВ»
11.20 СУББОТНИК
12.10 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.20 ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ
12.30 ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В БУРЯТИИ
12.50 ПОДАРИТЕ РЕБЕНКУ ЛЮБОВЬ
13.00 МЕДСОВЕТ
13.15 КОМНАТА СМЕХА
14.10 «СТО К ОДНОМУ»
15.30 «НАЗАД В МОЛОДОСТЬ»
16.25 «ПОДАРИ СЕБЕ ЖИЗНЬ»
16.55 СУББОТНИЙ ВЕЧЕР
18.55 ШОУ «ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ» С МАКСИМОМ ГАЛКИНЫМ
20.10, 21.40 Х/Ф «СОЛНЕЧНОЕ ЗАТМЕНИЕ»

21.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
00.40 Х/Ф «ЛОЖЬ И ИЛЛЮЗИИ»
02.30 Х/Ф «ДОМ ВОСКОВЫХ ФИГУР»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ
11.40 Х/Ф «ДАЧНИКИ»
13.20 ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ. О. СВИБЛОВА
13.50 Х/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МАЛЕНЬКОГО МУКА»
15.00 ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА
15.25 «ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРОЯТНОЕ»
15.55 ИГРЫ КЛАССИКОВ. А. ВАЙССЕНБЕРГ
16.45 Х/Ф «МЫ, НИЖЕ ПОДПИСАВШИЕСЯ»
19.05 ВЕЛИКИЕ РОМАНЫ XX ВЕКА. РОЗАЛИН И ДЖИММИ КАРТЕР
19.35 ИСКАТЕЛИ. «РУССКАЯ АТЛАНТИДА: КИТЕЖ-ГРАД - В ПОИСКАХ ИСЧЕЗНУВШЕГО РАЯ»
20.20 «РОМАНТИКА РОМАНСА». Б. ФОМИН
21.00 Х/Ф «КОСМОС КАК ПРЕДЧУВСТВИЕ»
22.30 КОНЦЕРТ
23.40 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
23.55 УШЕКСПИР. «ОТЕЛЛО»
02.55 «РУССКАЯ АТЛАНТИДА: КИТЕЖ-ГРАД - В ПОИСКАХ ИСЧЕЗНУВШЕГО РАЯ»
03.45 Д/Ф «ОГЕНРИ»

АРИГУС

08.00, 10.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
08.30 М/С «КОТОПЕС»
09.05, 19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
09.15, 19.45 PEOPLE'S-НОВОСТИ
09.25 КОТОПЕС
09.50, 19.55 АФИША
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ»
11.00 «ЕШЬ И ХУДЕЙ»
11.30 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.30 «COSMOPOLITAN. ВИДЕОВЕРСИЯ»
13.30 «ПЛАТА ЗА СКОРОСТЬ»
14.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
15.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
16.00 Т/С «УНИВЕР»
17.00 Х/Ф «ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ»: «ЭПИЗОД 1 - СКРЫТАЯ УГРОЗА»
20.00 Х/Ф «ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ»: «ЭПИЗОД 2 - АТАКА КЛОНОВ»

22.30 «COMEDY БАТТЛ. ОТБОР»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 УБОЙНАЯ ЛИГА
01.40 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

ТИВИКОМ

06.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 12.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
08.00 Х/Ф «ЛИЧНЫЙ НОМЕР»
10.10 М/Ф
10.40 «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЛЕССИ»
11.30 ВОНЕ АРРЕТТЕ
12.30 ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ
13.00 Т/С «СТАЯ»
16.30 «ШКОЛА РАЗУМА»
17.00 Х/Ф «БАНДИТЫ ЭПОХИ СОЦИАЛИЗМА»
17.30 Х/Ф «ВИЙ»
19.00, 01.30 Х/Ф «ТАЙНЫ БОЛЬШОГО ЗОЛОТОГО КОЛЬЦА РОССИИ»
20.00 Х/Ф «НАБЕРЕЖНАЯ ОРФЕВР, 36»
22.15 Х/Ф «КУБАНСКИЕ КАЗАКИ»
00.20 Т/С «МОЯ СЕМЬЯ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 ПОГОДА
06.00 Х/Ф «МИСТЕР СУДЬБА»
08.00 М/Ф «ПТИЧКА ТАРИ», «ОТ ДВУХ ДО ПЯТИ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «МИР СТРАНСТВИЙ»
09.00, 19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
11.00 ЭТО МОЙ РЕБЕНОК
12.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВИННИ-ПУХА»
15.00 М/С «РУСАЛОЧКА»
15.30 М/С «АЛАДДИН»
16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
16.30 Х/Ф «ХАЛК»
21.00 Х/Ф «НЕВЕРОЯТНЫЙ ХАЛК»
23.00 «СМЕХ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
00.00 Х/Ф «КОЛДУНЬЯ»
02.20 Х/Ф «АВТОСТОПОМ ПО ГАЛАКТИКЕ»
04.20 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

НТВ

07.05 М/С «ЛЮДИ ИКС: ЭВОЛЮЦИЯ»
07.55 СКАЗКИ БАЖЕНОВА
08.25 СМОТР
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.50 АВИАТОРЫ
10.20 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
11.20 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.20 «ОСОБО ОПАСЕН!»
15.00 «БИТВА ЗА СЕВЕР. БЕЛОМОРКАНАЛ». ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ КИРИЛЛА НАБУТОВА
16.05 СВОЯ ИГРА
17.20 Т/С «ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО»
18.20 «ОЧНАЯ СТАВКА»
19.20 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ. РАССЛЕДОВАНИЯ, КОТОРЫЕ КАСАЮТСЯ КАЖДОГО»
21.55 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.55 ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!
23.50 Х/Ф «ШПИЛЬКИ-3»
01.50 Х/Ф «БЭТМЕН И РОБИН»
04.10 Х/Ф «РОЙ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ»
08.00 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ОХОТА НА БОСТОНСКОГО ДУШИТЕЛЯ»
09.00 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ С КИРИЛЛОМ НАБУТОВЫМ
09.25 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ»
11.55 Х/Ф «ВИРИНЕЯ»
14.05 «ЧЕЛОВЕК, ЗЕМЛЯ, ВСЕЛЕННАЯ»
15.05 «ИСТОРИЧЕСКИЕ ХРОНИКИ» С НИКОЛАЕМ СВАНИДЗЕ
16.00 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ. ЛИОН ИЗМАЙЛОВ»
17.00 СЕЙЧАС
17.30 Х/Ф «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА»
22.45 Х/Ф «ИГРА В ЧЕТЫРЕ РУКИ»
00.50 Х/Ф «БЕЗ ЦЕНЗУРЫ»
02.40 Х/Ф «ГОВАРДЗ ЭНД»
05.25 Д/Ф «ОХОТНИКИ ЗА ВИРУСАМИ»

АМАРШАЛГА

Хүндэтэ манай Инна ба Юра!

Энэ дэмбэрэлтэй баяртай үдэрөөртнай та хоёроо доро дохин амаршалнабди, ингэжэ үрээндбди:

Алдар солоор ядаагүй Россия Федерациян оршомдо,

Буян хэшэгээр дугаагүй Буряад-Монгол орондо Нэрэтэй, хүндэтэй,

заяатай Нэгэ найхан гэр бүлэ - Туяа сасаһан гэрлээр Тодоржо мүнөөдэр

мүндэлбэл. Инна Юра - та хоёр, Амн найяаа нинлүүлжэ, Хуулита ёһын гуримаар Хуби заяагаа холбожо, Түүхын хуудаһа шэнэлжэ, Түрэ найраа наярүүлжа байналта,

Арьяа Баала бурхан багшын буян эдлэжэ, Алтан шаргал наранай элшэ доро сэнгэжэ, Арад түмэн зондоо хэтын хэтэдэ алдартай, Амгалан тайбан ажаһуухатнай болтогой!

Амаршалагшад: сугтаа һураһан нүхэдшни.

2010 оной сентябриин 24.

Воскресенье, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ТРОЕ НА ШОССЕ»
08.50 АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН
09.20 «КРЯК-БРИГАДА», «ГУФИ И ЕГО КОМАНДА»
10.10 «ЗДОРОВЬЕ»
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.20 ФАЗЕНДА
13.10 «СЧАСТЬЕ ЕСТЬ!»
14.00 «ТУР ДЕ ФРАНС»
15.00 «ВСЯ ПРАВДА О ЕДЕ»
16.00 ЕРАЛАШ
16.30 Х/Ф «ЗИМНИЙ ВЕЧЕР В ГАГРАХ»
18.00 КЮБИЛЕЮ АРТИСТА. «ТЫСЯЧА И ОДНА РОЛЬ АРМЕНА ДЖИГАРХАНИЯНА»
19.00 СЕЗОНА. «ЛЕД И ПЛАМЕНИ»
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
23.00 «БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА»
00.00 «ПОЗНЕР»
01.00 ФУТБОЛ. XXIII ТУР ЦСКА - «РОСТОВ»
03.00 Х/Ф «МЕКСИКАНЕЦ»
05.20 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

06.25 Х/Ф «СНАЙПЕР»
08.20 «СМЕХОПАНОРАМА»
08.50 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09.35 Х/Ф «КОСТЯНИКА. ВРЕМЯ ЛЕТА»
11.25 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ
12.55 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
13.25 ФЕСТИВАЛЬ ДЕТСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ГИМНАСТИКИ «АЛИНА»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

16.00 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
16.30 ВСЕ ЗВЕЗДЫ «НОВОЙ ВОЛНЫ» В АРТЕКЕ
19.00 Х/Ф «ГУВЕРНАНТКА»
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.05 Х/Ф «МОЯ ЛЮБОВЬ»
00.15 СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ
01.15 «33 ВЕСЕЛЫХ БУКВЫ»
01.45 Х/Ф «ГОЛОВОКРУЖЕНИЕ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ»
11.35, 01.20 Х/Ф «ЗДРАВСТВУЙТЕ, Я ВАША ТЕТЯ!»
13.15 ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО. СОФИ ЛОРЕН
13.45 М/Ф «МАЛЕНЬКАЯ КОЛДУНЬЯ». «ХАЛИФ-АИСТ»
14.35, 02.55 Д/Ф «УМНЫЕ ОБЕЗЬЯНЫ»
15.25 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.10 МЕЗЕНЬ (АРХАНГЕЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ)
16.40 ФЕСТИВАЛЬ БАЛЕТОВ ХАНСА ВАН МАНЕНА
18.25 Х/Ф «КОГДА НАСТУПАЕТ СЕНТЯБРЬ...»
19.50 Д/Ф «ПОКА БОГ НЕ ОТКРОЕТ НАМ ТАЙНУ...»
20.30 «СЕРГЕЙ ЕСЕНИН. ИСПОВЕДЬ»
21.25 Х/Ф «ПОСЛЕСЛОВИЕ»
23.05 Х/Ф «ГЕРМАНИЯ, БЛЕДНАЯ МАТЬ»

АРИГУС

08.00, 08.55 М/С «КОТОПЕС»
08.30, 19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 19.45 PEOPLE'S-НОВОСТИ
09.25 «ДРУЗЬЯ»
09.55 «МУНГЭН СЭРГЭ»
10.20 «ПЕНСИОННЫЙ ВЕСТНИК»
10.45 «НЕФОРМАТ»

11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
13.00 «СУПЕРИНТУИЦИЯ»
14.00 Х/Ф «ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ»: «ЭПИЗОД 1 - СКРЫТАЯ УГРОЗА»
16.30 ИНТЕРНЫ
17.00 Х/Ф «ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ»: «ЭПИЗОД 2 - АТАКА КЛОНОВ»
20.00 Х/Ф «ЗВЕЗДНЫЕ ВОЙНЫ»: «ЭПИЗОД 3 - МЕСТЬ СИТХОВ»
22.30 «COMEDY БАТТЛ. ОТБОР»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 COMEDY WOMEN
01.25 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

ТИВИКОМ

06.30 ПУТЕШЕСТВИЕ ВОКРУГ СВЕТА
РАДАР-СПОРТ
07.30 Х/Ф «НАБЕРЕЖНАЯ ОРФЕВР, 36»
09.30 М/Ф
10.00 «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЛЕССИ»
11.00 «ПРОЕКТ МЕТЧЫ»
11.30 «РАДАР СПОРТ»
12.00 Т/С «ОХОТНИКИ ЗА АЛМАЗАМИ»
15.30 КО ДНЮ УЧИТЕЛЯ: «УЧИТЕЛЬСКАЯ ЗВЕЗДА»
16.40 «УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ»
17.00 Х/Ф «КУБАНСКИЕ КАЗАКИ»
19.10, 01.30 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ»: «ОСЕНЬ 1993-ГО»
20.10 Х/Ф «НЯНЬКИ»
22.10 Х/Ф «ДЕЖА ВЮ»
00.20 Т/С «МОЯ СЕМЬЯ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 ПОГОДА
06.00 Х/Ф «ЖЕНА МЯСНИКА»
08.00 М/Ф «ТРИ БАНАНА»

08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «МИР СТРАНСТВИЙ»
09.00 САМЫЙ УМНЫЙ
10.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
11.00 ГАЛИЛЕО
12.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО!
13.00 Х/Ф «МАЛЫШ-КАРАТИСТ»
15.25, 18.30 6 КАДРОВ
16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
16.30 Х/Ф «НЕВЕРОЯТНЫЙ ХАЛК»
19.15 М/Ф «ВАЛЛ-И»
21.00 Х/Ф «ТЕРМИНАТОР-2»: «СУДНЫЙ ДЕНЬ»
23.35 Х/Ф «ЛЕГЕНДА ЗОРРО»
02.05 Х/Ф «ВОДОПАД АНГЕЛА»
04.05 Х/Ф «ИСТРЕБИТЕЛЬ»

НТВ

07.05 М/С «ЛЮДИ ИКС»: «ЭВОЛЮЦИЯ»
07.55 СКАЗКИ БАЖЕНОВА
08.25 «ДИКИЙ МИР» С ТИМОФЕЕМ БАЖЕНОВЫМ
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09.45 ИХ НРАВЫ
10.25 ЕДИМ ДОМА
11.20 «ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА»
12.00 «А У НАС ВО ДВОРЕ...» ИЗ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЦИКЛА «СПЕТО В СССР»
13.00 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ»
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»: ГЛАВНОЕ ДЕЛО»
16.05 СВОЯ ИГРА
17.20 «РАЗВОД ПО-РУССКИ. ЗУБНЫЕ РВЧИ»
18.20 И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!
19.20 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА» С КИРИЛЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ
21.00 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»

21.50 «ЦЕНТРАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ». ПЕРВОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ШОУ
22.50 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ
00.45 «НЕРЕЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»
01.20 АВИАТОРЫ
01.55 Х/Ф «ПУНКТ НАЗНАЧЕНИЯ-2»
03.40 Х/Ф «ГНЕВ»
05.55 «ОЧНАЯ СТАВКА»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ»
08.00 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ПОИСКИ АМЕЛИИ ЭРХАРТ»
09.00 М/Ф «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ГОША», «ДИКИЕ ЛЕБЕДИ»
10.00 Х/Ф «АЛЕШКИНА ОХОТА»
11.00 «В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»
12.00 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
13.00 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ
13.35 М/Ф «ДОБРЫНЯ НИКИТИЧ»
13.50 «ВСТРЕЧА НА МОХОВОЙ». ИРИНА МИРОШНИЧЕНКО
14.50 Д/Ф «КОНКИСТАДОРЫ. БИТВА БОГОВ. ЭРНАНДО КОРТЕС»
15.50 Т/С «ЧЕРНАЯ БОРОДА»
19.30 «ГЛАВНОЕ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
20.30, 21.40 «КАРТИНА МАСЛОМ. ПРИВИЛЕГИЯ БЫТЬ ЧИНОВНИКОМ». ВЕДУЩИЙ ДМИТРИЙ БЫКОВ
20.40 Д/Ф «ПРИВИЛЕГИЯ БЫТЬ ЧИНОВНИКОМ»
22.30 Х/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ СТУЛЬЕВ»
01.45 Х/Ф «ЗАВЕТ»
04.10 Д/С «ВСЕ О ДЕНЬГАХ»
05.10 Д/Ф «ОСАЖДЕННАЯ КРЕПОСТЬ»

ЭЛДИН НАЙХАН ЭДЭРМЭГ ТООНТОТОЙ

Мэдээж журналист, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Вера Эрдынеевна ТОҚТОХОЕВАГАЙ 70 жэлэй ойдо

Элитэ уран зохёолшо Хоца Намсарасвай түрэн элдин найхан Эдэрмэг нютагта 1940 ондо түрэхэ хуби заяатай балигтэй журналист Вера Эрдынеевна Токтохоева баганаа хүбэлгэн, хурса хэлтэй, баян сэдхэлтэй байһан юм. Түрэл тоонто нютагайн Пэбхээн буурал баабайн зохёохы замын гэрэлтүүлээ бэлэй. Буряад хэлээ һайн мэдэхэ, сэх бэрхэ багшанаргай байһан Вера Эрдынеевна БПИ дүүргэжэ, багшын мэргэжэл шэлээ һэн. Баганаа сочинени, зохёол бэшэхэ дуратай байһан басаган бүри 1-дэй лицей-интернатта һураха үеһөө юумэ зохёохо, шүлэгүүды бэшээд туршадаг, ханын газетэ гаргалсадаг бэлэй.

Залууһаа зохёохо баян арга шадабаритай басаган «Буряад үнэн» газетэдэ 1976 ондо ержэ, талаан бэлигтэй гэршэлээ бэлэй. Уран хурса гуурһатай залуу журналист хүндэ хүшэр жанр гүүлэдэг фельетон, шүүмжэлхы статьянууды бэшэжэ шадаха байһаараа илгардаг бэлэй. «Сүүдэй залһаа», «Сошордомо дохёо», «Будамшуу», бусад статьянууды бэшэхэдэ, баян хэлтэй бай-

һан Вера Эрдынеевнагай материалнууд хурса хэлээрэ, логикоороо шалгардаг байгаа. Түрэл Хэжэнгэдэ, бусад аймагуудаараа командировкодо ябадаг байһан В.Э.Токтохоева сэхэ сэбэр зантай, һанаһанаа сэхэ руун хэлэдэг, бэшэдэг байһаараа илгардаг бэлэй. Олон журналистнууды, залуу бидэнэры һурһаһан, зааһан Вера Эрдынеевна ехэ зохидоор, һүүлшын моодоор хубсалдаг, нахис-хотос гэшхэдэлтэй, ганса нюдэнэйнгөө шэлнүүды хубсаһандаа тааруулан үмдэдэг, нарин гартай, бүхы юумэ тааруулжа үмдэдэг, тон бэрхэ тогшоһон байгаа гэлсэдэг. «Түһатай зүбшэл», бусад эхэнэрүүдтэ тон хэрэгтэй заабари, зүбшэлнүүды бэшэдэг, өөрөөһы ехэ бэрхэ, баян эдэ хоолтой гэрэй эзэн эхэнэр байгаа гэжэ нүхэдэнь – бүхы наһаараа «Буряад үнэндэ» хүдэлһэн Е.Д.Раднаева, Е.М.Зомонова, Е.Д.Бадмаева, Д.Ш.Хубитуев, бусад хөөрдэг һэн.

Инаг дуранай мэдэрлээр Михаил Токтохоевтой ниилэжэ, обогын нэрлүүлжэ, угын үргэжэ яһан балигтэй журналист Туяана ба-

сагандаа, Нарана зэдэ тон дуратай һэн тула омогорхон тэдээн тухайгаа хөөрдэг бэлэй.

«Үнэнэйнгөө» һайндэрнүүдтэ ханхинаса гоёор дуунууды дууладаг эгшэмнай шогууша, хүхюун зантай һэн. Нэгэтэ доро буфет соогоо эдэлхэ гэжэ Б.Н.Жанчипов бидэ хоёрой столдоо һууха гэжэ байтарнай, Вера Эрдынеевна дүтлөөд, «Таанад, Орбодоевтон хүбүүтэй болоо хүн ха юмта» гэбэл даа. Бинь гайхаад, «Ямар хүбүүтэй гэнэ гээшэбта» гэбэлби даа. Тиин гһээмнай, урдаһаамни энегээд, «басагантай телевизорээр» «Унтахай» гһэн дамжуулгада өөрынгөө эрэ минсгэй асараад, хэн гэжэ нэрэтэйб гэхэдэнь, «Пушок Орбодоев», «Пушок Евгеньевич Орбодоев» гэ бэшэ гү» гэхэдэнь, һайса энедлэбэбди, ойлголсободни.

Үнөөхи гэртэ нэрлэдэг эрэ минсгэйгэй тэрэмни тэрэ зандань телевизорээр хэлэжэрхёо бэшэ гү?!

Сагалганай, «Үнэнэй» һайндэрнүүды гоё хоолойгоороо, урданай буряад арадай дуунуудаараа шэмгэлдэг байһан Вера Эрдынеевнагаа – эгшэ корреспондентгэ ехэ хүндэлдэг

һэмди. Нийтын ажалда эдэбхитэй эгшэмнай Верховно Сүүдэй саг үргэлжэ заседателяр хүдэлдэг, тэрэ ажал тухайгаа ходел бэшэдэг һэн. Тиихэдэ хүн зонойнгоо захил бээлүүлжэ, олон газетэ, журнал бэшүүлдэг бэлэй. Партийна, бусад суглаанууд дээрэ сэхэ руун хэлэдэг Вера Эрдынеевна олондо хүндэтэй бэлэй. Манай «Тоонто» гһэн фольклорно ансамбль тухаймнай ехэ зохидоор бэшэжэ, «Алтан гургалдайнууд байхал байха» гһэн удхатай статья бэшэһыень мартадаггүйб. Театр, концертүүд тухай ехэ удхатайгаар бэшэдэг байһан аха журналистнуудһаа олон жэшэ абадаг бэлэйбди.

60 наһанайнгаа оёе тэмдэглэнгүй, хүндөөр үбшэлжэ наһа бараһан, Хэжэнгэ нютагайнгаа мэдээжэ журналистын нэры мүнхэлэн, ерээдүйд (хойто жэл) 90 жэлэйнгээ оёе тэмдэглэхэ «Буряад үнэнэйнгөө» алтан жасада өөрынгөө ехэ хубитаяа оруулан корреспондентүүдэй, редакторнуудай нэрэ, обогоуды дурдахадни, бэшэхэбди.

Баян сэдхэлтэй, уран хурса гуурһатай байһан, элдин найхан Эдэрмэг тоонто той байһан Вера

Эрдынеевна Токтохоева - эгшэ журналистмнай эһэн ажал, бэшэһэн мурнүүд мартагдахагүй. Нэрынь нэрлүүлхэ Туяана басаганинь, Нарана зээнинь ажал хэрэгын үргэлжэлүүлхэ байха.

Бэлигма ОРБОДОВА.

ХЭБЭД НОМХОН ХЭЖЭНГЫНХИД НАЙРЛАБА, СЭНГЭБЭ

Паяхан, амаралтын үдэр «Зорька» гһэн элүүржүүдгын лагерьта (Дээдэ-Онгостой) хэбэд номхон хэжэнгынхид сугларжа, ехэ эдэбхитэйгээр «Нютагай үргэлдэ» (заһал) зорюулагдан буддын шажанай ном шагнаба, булта зальбаран һууба.

Хэжэнгэ нютагай ламанар Гунгаа, Баяр, Баатар, Гыван гэгшэд амгалан, элүүрэнхэ байдалай түлөө маани, мэгзэм уншажа, олоной түлөө оролдобо. Буряад улаан шэнэ дэгл үмдэһэн Росийн соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Буряад Республикын арадай артист, Петровско академийн гэшүүн Г.Н.Ц.Гунзынов энэ ехэ хэмжээ ябуулгы шадамар бэрхээр хүтэлбэрлһэн байна.

Бүхы зоной аша туһада зорюулагдан уншалгын һүүлдэ хүн зон даллага абажа, сэдхэлээ хананги байгаа һэн. Удаань республикын арадай артист, оперно театрай солистнуудай нэгэн, Могсохон тоонто той Баир Цыденжапов аргагүй гоёор «Джарун Хашорой субарга» гһэн дуу ханхинуулжа, халуун альга ташалгаар угтагдаа. «Урданай «Урдахи уула...» гһэн буряад арадай дууе Гүнзэн-Норбо Цыреновичнай угаар татан дуулажа, олоной найшаал, магтаалда хүртэбэ.

Эндэ сугларһан зон «Баянхан Хэжэнгэс» (арадай дуун), «Хэжэнгэ» (хүгж. А.Андресвэй, үг. Г.Дашабыловой) гһэн дуугаа (нютагайнгаа гимн) дууладдажа, баясаба, сэнгэбэ:

Газарай уужам дээр Гансахан дайдамни, Хээдэшэ хүлээн Абыш, Хэжэнгэмни...

Энэ лагерьин баазы даагша Баярма Пирангалаева, республикын физическэ культурын габьяата ажал ябуулагшад М.Б.Митынов, Р.Д.Намжилон, Москваһаа ерһэн эрдэмэй доктор Б.Л.Лихтерман (Маша басагантаяа) амаршалгын үгэнүүды хэлэ, дуунуудаа зорюулаа. «Энэ найхан дайда, гоё найхан Байгал хараха золтой байгаабди, таанадые, хэжэнгынхиды, энэ найр, баяраартай амаршалжа, амжалта хүсэнэбди» гһэн Болеслав Леонидович -

Буряадта үнгэргэгдһэн неврологуудай Бүхэроссийн конференцидэ хабаадаһан баһал журналист, «Медицинская газетын» редактор байһандань бидэ хаягуудаараа, телефонуудаараа андалдабабди.

Москвагай консерваторидо һурадаг (4-дэй курс) Маша басаганинь немец, ород хэлэнүүд дээрэ романснууды ехэ гоёор дуулаба.

Могсохон тоонто той Эржена Жамьянова, Жаргал Бадмаев, Аюна Доржиева, һаяхан Росийн габьяата артистын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Дарима Дугданова (Эдэрмэг), баледэй артист Баярто Дамбаев (баһа Росийн нэрэ зэргэдэ хүртөө) гэгшэд бэлэг дуунуудаа дуулажа, шэхэнэй шэмэг болгобо, бултание баясуулба.

Намарай дулаахан хаһада үнгэрһэн энэ һайндэрэй үедэ (Хэжэнгын аймагай байгуулагдаһаар 70 жэлэй ойн баярта) волейболлоор, бүхэ барилдаагаар, бусад спортивна мурьсөөнүүд болоо, нютаг нютагаараа мурьсөө. Хэжэнгын землячествын дарга, Улаан-Үдын 15-дахы училищийн директор, анхан республикын Арадай Хуралай депутат яһан, урагшаа һанаатай, урма зоригтой Цыбан Батодамбаевич Базарвай хүтэлбэри доро олон һонин хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдһэн гэжэ тэмдэглэхээр. Жэшэнь, теннисээр болоһон мурьсөөндэ 14 команда хабаада.

Бэлигма ОРБОДОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц.Б.Базаров - Хэжэнгэ землячествын дарга амаршалгын үгэнүүды Сагалганай үедэ хүргэнэ. Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ТОХОРОЮД
Наранай нуларһан элшэдэ жгнүүлэн, Намарай тэнгэрин зурамал сэнхирээр Намжаа дулаахан зүг руу нүүнэл Нарихан утаһандал - зурын сэхээр.

Тэрэнэй абьян соо баяр дуулан, Тэрэнгитэ хабарай бододдо абтанам.

...Худагайл тохорюуд хушуугаа һанжуулан, Хуушан дуугаа дахин дабтана.

1957

Дэмьл ойндо ороогүй Эмээл, морин, дүрөө, Дэлһэнэй үшөө нороогүй Паглагар залаа гүрөө.

Дэмьл сохом һанаагүйб Дэншээ хээрэй инсагаа, Агтаһаа халин унаагүй Аяар холын сагаа.

Тахын хурса эрмэгтэ Талын нюрган доһолоо һэн. Бүтүү шугын үбэртэ Бүдэрөөд морин доһолоо һэн.

Гал сахилгаан галзууран, Гамнангүй ташуур далаганаа һэн.

Унаашам зуураа хадууран, Улам улам һалганаа һэн.

Аадарай манатан дүтэлхэдэ, Харьлан долгилоо урдам. Шугу руу, гезд хүтэлхэдэ, Шуухираа морин намдаа.

Дахин тиихэдэнь унаад, Дабшааб улам урагшаа. Харгын тоһон тунаад, Халуун агаар һалгашаа.

Хара нойтон дэлһэн Харьлан долгилоо урдам. Хамаг бөэм — хүлһэн, Хазаарай жолоо — гартам.

Үдэршые удангүй унтаран, Үүлэдш номгорон хороо. Хээр моринни хатаран, Хэжэнгэ нютагаа зорбо.

Туруун дороһоон ошод Тунгалаг агаарта сасараад, Тэнгэри хүрэтэр ошоод, Тэндэ няалдан амараал.

Олон ододой дундаһаа Оложо эмнезб тэлдэ. Хүлэг дээрэ һууһандаа Хүсөө мэдэз һэм тэндэ.

1958

Аласай холодо тороогүй Аянай эхин болоод, Дэмьл ойндо ороогүй. Эмээл, морин, дүрөө...

Александр ЖАМБАЛДОРЖИЕВ

Табан хушуун малаар суурһаһан Тала нютагай халхин үлээгш. Айраг тараг манда шудхаһан Аяар холын сагы нэрээгш.

Хүл нюсэгөөр холын буусадаа Хүнэг арайхан үргэн алхалнам. Унайн хажууда дабшалан

Утаанһаа булгаалан нюураа халхалнам.

«Наа! Пэшэ!» гэлдэн хашхархань Паалишадай зүгһөө элихэн дуулдана.

Хүнэгэй барюулай ханхинан унахань Хүгжэм шэнгээр гэнтэ дуулдана.

Хуһанай үндэһэ түнхин хэгдһэн Урданай аягаар халима дүүрэн Тараг юулээд намда үгэхэдэнь, Тархья үндылгэнгүй уунаб шүүрэн.

Хүгшэн эхэм хаража һуухадаа, Хүхэн хэлэнэ:—Тараг уухадаа Хүсэ шадал ехэтэй болохош, Хүнэй хүбүүды барилдан илахащ.

...Балсандам гүйһэн энэ шадал, Барилдаха дүрэ,

Олооб гэжэ досоогоо ходел Омогорхон ябааб бага наһанһаа.

Түрһэн дайдам, Хэжэнгым тала, Түрүүшым дуран, Пүүлшым дуун, Хүсэ шадал олохын тула Хүрэжэ һөөргөө ерэхэб шамдаа.

Хүнэгэй барюулай танил хүгжэм Хүгшэн эхым үлгэр захья, Аадарай урда амилшагүй бүгшэм Агаарай үнэр угтахал дахьяд.

...Айраг тараг садатараа уугаад, Амаран хүсэ шадал олохоб. Дахин зайгуул халхин буугаад, Далбагата онгосом далай уруу ошохол.

1958

...Агтын гарһан туруунай сараа Аяга шэнгил талын сээжэдэ.

Ая гангаар амияа дараад, Амтархан нэнгэнэб булагай дээжэдэ.

Бэлигэй булагай унтаршагүй охин Бөедэмийгээд нэбтэрэн шэнгэхэнь. Сагаан хуһамни, шагна дахин! Шамда зориулан дуумни эхилхэнь!

1959 **ТАЛЫН ДУУН** Шүүдэр. Сэнхир. Хохирой хангал...

Шүлэг соо урдаһан минии наһан— Улгэн сээжын ая гангал, Улгынш дуунай маната хаһал.

Тала, ши, минии тала-хани, Таалуула шүүдэртэйхэн уралаа. Дуулахам би, дууража нюдөө анин, Дуулим, нэмжээ шамаа дурлаад.

Эндэшни, талам, жэргэмэлэй аялһаа Эхин түрүүшын дуумни мүндэлөөл.

Эмниг мориной дошхон аялһаа Эршэ хабаар балсамни хүндэрөөл.

Минин тала—сэнхир хизаар, Мэдэрэлэй үерһөө задарһан ургылиши. Мүнгэн тоборюулгата хүлэгэй хазаар дарыши.

Эндэш таһархал дуунай амин гол Элдин талын шэниисэ болоод. ...Ая гаига. Сэнхир. Хэжэнгын гол.

Амилнаб... Алхалнаб дуун болоод.

1960

Буряадай мэдээжэ поэт Жорж ЮБУХАЕВАЙ 60 наһанай ойдо

ШҮЛЭГТЭЙ НҮХЭСЭНЭН НАНАН

Буряадай арадай поэт, «Хани Барисаанай» орденной кавалер, Буряадай комсомолой шангай лауреат Лопсон Тапхаев эхилэн бэшээшэ эдир залуу зохёолшодой бэшээн зүйлнүүдээр но-нирходог, оюун бэлэгтэйшүүлэнь тэдхэн дэмжэдэг байһан юм. Түрэл Түнхэнэйгөө «Саяны» сониндо харюусалгата секретарьярьше, Буряадай номой хэблэлэй редактораарьярьше, Буряадай уран зохёолшодой холбооной поэзин талы даагшаарьярьше ажаллахадаа, дороһоо урган гараһан зохёолшодтой нарин нягтаар харилсажа, тэдэнэй зохёохы замдан ошотой хүлдэ бадарууджа табигад хэн.

Мүнөө уншагшадайнгаа анхаралда Лопсон Тапхаевай Түнхэнэй Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгдэлэй хүтэлбэрлэгшэ, поэт Жорж Юбухаевай зохёохы зам тухай дурдалга-рецензиинь табинабди. Байгша энэ Бар жэлдэ поэт Жорж Юбухаев 60 наһаяа гүйсэбэ. Энэ дурдалга-рецензи 2000 ондо бэшэгдэнэн юм.

Эдлэнэ жэлнүүднэ — жэлнүүднэ
Энэ наһым алтаашье, шабардаашье.
Эдир хаһым энгэртэ
Эрид хурса оболнууд
дайралдаашье...

Поэдэй эдэ мурунүүдэе уншаһан хүн бүхэн заригад гэжэ өөрынгөө хуби заяан тухай, ушарһан бэрхэшээлнүүд, «ай, бурхан абарыш!» гэжэ аман соогоо шэбэнэнэн аюулта һамбаан, нара жэлээр ханаан үнөөндэ абтаха гашуудалта үе, мүн баһа үхибүүн боложо собхормо, альгаа ташама, ташаганаса эльгэ хатама бахархал, баяр тухайгаа заабол ханаандаа оруулха бэшэ гү? Жорж Юбухаев өөр тухайгаа бодомжлоно гэжэ лаб мэдэнэбди, - теэд маанадай сэдхэлэй хубшээрэе дайража, өөрынгөө абьяас, нүлөөдэ абажа оруулна ха юм. Энэ хадаа поэзи, уран шүлэгтэй шэди, нюуса хүсэн гэшэл даа.

Шүлэгтэй нүхэсэнэн наһан. Тэнгэрээр сүлөөтэйхэн, ямаршые хүсэ гаргангүй элижэ ябаһан шубуун шэнгээр ханагдадаг шүлэгшэдэй ажаябадал, нэдэлгэ, хүсэлнөө хүсэлдүүлхэ хүдэлмэри тиймэше хүнгэн бэшэ. Эндэ буурашагүй эрмэлзэл, нугаршагүй зориг, дундаршагүй дуран хэрэгтэй. Унтаршагүй, унтаран алдабашье, байдалай халхинда дахяад хүүжэжэ хүгжэшэхэ доторой гал, түрэлхнин бэлэг хэрэгтэй.

Эдэ бухы шанар Жорж Юбухаевта бии. Уран зохёолдо лаб ороһон замынь, нээрээше утахан байба. Теэд ой соо төөришэнэн хүн мэтэ бээ оложо ядажа, гансааран зобоогүй. Уншаха номууд, заалгаха багша, харгыда дахуулха аха нүхэд биил хэн ааб даа. Гол шухалан — өөрын ажалша үсэд зан абари...

Орьёл үндэр харьдаг уулануудаар хүрээлэгдэнэн, үзэсхэлэн найхан гүүлэнэн Түнхэнэй голдо орохо зам дээрэ Тоорын гол гэжэ байдаг. Анхандаа Түнхэн, Аха, Захааминнай тайшаанарай түб байһан Тооро нуурида сууга наалирхан, Ажалай Улаан Тугай ордиент Долгор Жалсановна Юбухаевагай одон хүбүүн Жора жэгдэ жаран* жэлэй урда тээ түрэнэн юм. (* хэблэгшэдэй залалта). Володя ахаяа, Дарима эгэшэе дахажа борьбожоод, хара баһаһа тугалнууды харуулха, үнэс эбэлгэн наалсаха, адуулха зайлашагүй дабари ажалтай байһанинь ойлгосотой. Үбнэ, силос зөөхэ, шабаһа шэбхэ гараха үбэлэй хүдэлмэри хүндэхэн даа, теэд зупаландаа зуһаһаһа жаргалтай хаһа байха аал?! Иймэл байха ёһотой гэнэншүү бага наһан мэдэгдэнгүй үнгэршэлэй.

Аха классуудта хурагша байхадань, буряад хэлэ бэшэгэй багша Полина Доржиевна Бахажеева литературын хэшээлдэ шүлэг бэшүүлдэг байба. Юун тухай бэшэхэб? «Шагта мүнгэн Саянаа харан дуулан магтаналби»... - гэжэ бэшээрхибэ. Бурьялма охин дундаа «сасыш, Саян, жаргалаа» - гэжэ хандаһан байдаг. Гүрэн түрын ноёдто бэшэ, хада ууладаа тиигэжэ хандаһанинь һонин лэ. Тэрэ үедэ

Түнхэнэй «Саян» газетэдэ литературна нэгдэлэйхидэй, эдир бэшэгшэдэй шүлэг зохёолнууд саг үргэлжэе толилогдожо байдаг байгаа.

«Мэдэнгүйб, энэ шүлэгни шүлэг боложо шадаха гү, али үгы гү? Үдэр хүни хүлээхэб «Саян» газетээ», - гэжэ бэшээд лэ, редакцияда бэшгээр табяа гүбэ.

Тэрэ үедэ Тоорын дунда нургуулиһа Жорж Юбухаев, Малан Шагжеев гэжэ бүлэ хүбүүтээ шүлэг бэшэжэ туршадаг болоһон байгаа. Би тинхэдэ Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгдэлэй хүтэлбэрлэгшэ, «Саяны» газетын харюусалгата секретарь байһан хадаа Жорж Малан хоёрой шүлэгүүдтэ али бүхэ талаһаань дэлгэрэнгы шэнжэлэл хээд, һөөргөнэ эльгэһэн байгаа.

Удангүй нимэ бэшэг ерэбэ. «Бэшэгыетнай абаабди, хоюулан уншажа шэнжэлээбди. Танай ба бэшэше Түнхэнэйгөө поэдүүд болон уран зохёолшодой бүтээлнүүдэе уншаабди. Мүнхэ Сарьдаг, Цэрээтэр Зарбуев... - олон даа шанга поэдүүд... Үшөө хоёр шүлэг эльгээнэн. «Саян» газетээ бэшүүлээб. Та пединститутта хураа хэн бээт, бише хураха наналтайб. Баяртай!»

Арбые дүүргээд Жора сэрэгэй албанда ошотороо колхоздоо хүдэлхэ болобо. Пилюрамада модошые түлхилсөө, таряанай тоогто мэшээг үргэлсөө. Тинхэдэ «Шара далай» гэжэ таряан тухай шүлэг редакцияда эльгэһэн юм. «Алас Дурна зүг. Сэрэгэй часть» - гэнэн хаягтай бэшгүүдэ удангүй ердэг болобо.

Хаанаб тэрэ басаган — Хэн бэ инэг дурам?

- гэжэ асууха саг. «Хэлэнт нада, мүшэд» - гэнэн хурагша ябахада бэшэһэн тэрэ шүлэг соогоо эдир шүлэгшэн ододһоо ингэжэ асууһан юм: «Огторгойн үндэр дээрэнхэ каража байна ёһотойт. Тан шэнги бидэше яларан харагдана бээбди?»

Албанһаа бусаһаар тэрэ «яларан харагдаашаа» оложо, даб дээрэ нуралсал орхигдоо. Колхоздоо хоёр жэл хүдэлөөд, Улаан-Үдэдэ 11-дехи ПИТУ дүүргэжэ, хэлхэе холбооной электромонтепоор ажаллаа.

Шүлэг бэшгэдэнээр лэ байгаа аабза. Жорж угаа азатай байшоо. Эгээл энэ үедэ тинхэдэ республика дотороо мэдээжэ боложо ябаһан прозаик, поэт, драматург Ардан Ангархаев Тоорын дунда нургуулида физикын багшаар ажаллажа байба. Жорж үдэр бүри шүлэг бэшээд лэ, физикын кабинеттэ гү, али Ардан Лопсоновичой байрлаһан харахан гэртэ харанхы үдэшэше, амаралтын үдэрше харгылдаг болоо хэн. Шүлэг зохёолгын онол аргууд, буряад, ород, дэлхэйн классигууд тухай таһалдашагүй үлхөө хөөрлөөнүүд үүрэй сайтар болоһон лэ байдаг байха. Нютагай наһан тужын саадахи хада гүбөөнүүдше дабагдаха, Эрхүү гол эрьсээрше ябагдаха. Тингэжэ нүхэр ёһоной эрхэ байдалда уран шадабарин нургуули гараа гэхэдэ болохо. Олые мэдэхэ ухаантэй хүн бэшэһэй нүдэ онгойлдог ха юм. Тинхэдэ Жоржын тадагар хара нүдэн улам ехэ болошоод, дэлхэе эрьюулэе хэн бээ.

1975 он. Тэрэ болотор олохон шүлэгүүдэнь «Саян», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ, «Байгал» журналда гаража үрдинэн байгаа. Уран зохёолой нэгдэлэйхид «Энэ хүбүүгээ олон түмэндэ харуулхаар болоо», - гэжэ шийдхэбди. Нээрээше, Ж.Юбухаев буряад шүлэгтэй үгүүлэл, түхэл маягта нилээн дадаһан, өөрын темэтэй, өөрынхээрэ зураглажа шадаха болоһон ябаа. 1974 ондо толилогдоһон шүлэгһөө:

Уняар тунаса тамхяа татаһан үбгэндэл,
Унтаһан Эрхүү харзануудһаан уурал һабана.

Хүнгэн гитарын хүгжэмөө жэгдэ татаһанда,
Хүйтэнһөө дорьбожо,
телеграфай утаһан жэнгирнэ.

Буряадай залуу уран зохёолшодой IX конференцидэ Түнхэнэй бүхэ бэшгээд ошоо һэмди. Бидэнэр Ш.Байминов, Б.Ябжанов, би, Борис Сыренов, А.Ангархаев, В.Халхуев, И.Намсараев гэгшэд урдахи конференциүүдтэ магтуулжа гараһан хадаа минн зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаабди. Харин В.Тулаев расказуудаа, В.Сыренов Ж.Юбухаев хоёр шүлэгүүдэ зүбшэлэгдэ табижа, шалгалта гараха байгаа. Гэнтэ мэдэхэдэ, Жорж Юбухаевнай поэзин семинарта наһанһаа дээгүүр ябажа байба.

Жорые нэн түрүүн манай поэзин «Манзан Гүрмэ Төөдэй» - Цырен-Дулма Дондокова «дали дорюо» абаад, мэдээжэ шүүмжэлэгшэ С.Ш.Чагдуров «философийн шүрбэнэтэй» гэжэ тодорхойлоод, Вл.Петонов түхэл маягай талаар магтаад, А.Бадаев, М.Самбуев — заханаа дэмжээд, манай залуу хүбүүн үдэ нодо нэмжэл байбал даа.

Энэнэ Буряадай багшанарай дээдэ нургуулин буряад хэлэ бэшгэй таһагта хурахаа ороходоо, эндэ хуража, байгаад, түүрыншэнгэ «Эхин» гэжэ ном (1980) гаргуулхадань, сэгнэшгүй аша тунатай, нүлөөтэй байгаа бэлэй. Мүн тэрэ 1980 он Жорж Юбухаевай наһанда мартагдашагүй жэл болоо.

СССР-эй аха дүү арадуудай залуу поэзин фестивал Тувагай нинслэл Кызыл хотодо боложо, союзна, автономно республика бүхэнһөө түлөөлгшэд суглараа хэн. Н.Злотников, Юрий Кузнецов, Эвнер Нижегородце, Олег Шестинский, Николай Дамдинов гэгшэдэй хүтэлбэрлэн бүлэгтэ Жорж тушаалдажа, шүлэгүүдэнь найшаалда хүртэһэн байха. Эгээн һонирхолтойн гэхэдэ, яһан бүрин залуу поэдүүд танилсажа, бэе бэеынгээ шүлэгүүдэе өөһэдынгөө хэлэнүүд дээрэ оршуулжа толиһон байха юм. Тингэжэ Тува И.Иргит, азербайджан Ахмед Мамедов, узбек Хуршид Даврон, казах Өтөген Оралбаев, татаар Рашат Низами, украин Никола Пшеничный болон бусад Ж.Юбухаевай шүлэгүүдэе абажа ор-

шуулһан, манайшые хүбүүн харюутай байгаа.

Диплом гарта. Ажаллаха саг ерээ. Жорж Долгорович хубаари болоходо, Захааминнай аймагай Цахирай дунда нургуулида буряад хэлэ, литературын багшаар эльгээгдэбэ. Тэндэ гурбан жэлэй туршада багшалха зуураа, уран зохёолой, орон дайдаа шэнжэлгын бүлгэм эмхидхэжэ хүтэлбэрилдэг байба. Хурагшадангаа шүлэг, расказууды, тэдэнэй суглуулһан аман зохёолнууды «Ажалай туг» газетэдэ ходо гаргуулжа байдаг байгаа.

1984 ондо шютагаа бусажа, «Саяны» газетын бэшгэй таһагы даагшаар томилогдохын хажуугаар поэт Борис Сыреновэй наһа бараһанһаа хойшо хүтэлбэрлэгшэгүй байһан литературна нэгдэлые ударихаа уялга даалсажа абаад, мүнөөше болотор тэрэ уялгана жэншэдгүйгөөр гүйсэхдээр ябана гэшэ. 1984 он Жорж Юбухаевта 1980 он шэнги өөдөн үргэһэн жэл болоо хэн. Тэрэ жэл «Мүнгэн сэргэ» гэжэ уран бэлэгшын улам дээшэ уржа ябаһы гэршэлһэн хоёрдохи номын хэблэлһэ гараа. «Жоромнай яһала ургаа байна», - гэжэ номой хэблэлэй редактор Владимир Намсараевай хүхижэ хэлһые наһанаб.

Майн тэнгээр Москвада залуу уран зохёолшодой Бүхэсоюзна зүблөөн үнгэрөө хэн. Тэрэндэ манай табан хүбүүд-поэдүүд Ж.Юбухаев, Э.Дугаров, Б.Жигмытов, прозаик В.Носков, драматург С.Лобозеров гэгшэд хабаадалсажа, урагшатай ябажа ерээ бэлэй. Аша үрэнэ гэхэдэ, Жорж Юбухаевай шүлэгүүд «Литературная газета», «Литературная Россия» газетэнүүдтэ, «Смена», «Сибирские огни», «Литературная учеба» журналнуудта, хамтын согсолборинуудта оруулагдаа хэн. Иймэ ехэ туйлалта нэгэ жэлээр туйлахань тон хомор байдаг.

Түнхэнэй, Ахын аймагуудаар «Буряад үнэнэй» тусхай корреспондент байһанаа, В.Ж.Тулаевтай 1985 ондо аймагай «Саяны» газетын редактораар томилогдоходо, орондон Ж.Д.Юбухаев зууршалагдаа бэлэй. Тингэжэ Жорж Долгорович дүрбэн жэлэй туршада хадатай уулатай, ой хубшээтэй, урагшал түргэн голнуудтай, мөөртэ машинын хүрээшгүй бэлшээр зуһалангуудтай хоёр аймагайнгаа булан тохой бүхэнөөр хуу ябажа гараһан байна. Олон очерк, статьянууд бэшгэдхээрээл бэшгэдэ, түрэл хэлэн дээрэ гарадаг газетээ тараахын түлөө олон гуталай элэтэр ябагдаа.

1989 ондо «Саян» редакция бусаад байхадань, 1990 ондо «Мундарга» гэжэ газетэ нээгдэбэ. Хэрбээ «Саян» газетэ «Саяны» газетые оршуулжа гаргадаг байгаа наа, «Мундарга» сэхэ буряадаараа бэшгэдэ гарадаг тусгаар газетэ болоно шуу.

Тэрэ гэнээр мүнөөше болотор гараһаар. «Ород газетээ хараад байхагүй, дуратай материаллаа эмхидхэжэ табихада, илангаяа уран зохёол, буряад арадай тэрэ тоодо Түнхэндэ ажаһуудаг хонгоодор, тэртэ, һойһод, шошоолог, хүрхүүд, буруудхатан угсаатанай түүхэ, уг заншал, шажан мүргэл тухай материалнууды, домог, туужа, үльгэр, онтохо, дуу, үрээлнүүдэе оруулхада амар болоо гэшэ хэн ааб даа.

Жорж Долгорович нургуули бүхэндэ уулзалганууды үнгэргэжэ, ошоһон нургуулингаа тусхай хуудаһа газетэдэ гаргажа байдаг шуу. «Буряад үнэн» газетэдэ, «Морин хуур», «Одон Star», «Байгал» журналнуудта эльгээхэ. Республикын аймагай литературна олимпиадануудта бэлэгтэйшүүлэе шэлэжэ бэлдэлсэхэ.

Иймэ ажалай, нимэ оролдоһон ашаар Лопсон Геренов, Евгений Плотников, Ардана Сыренова, Зоригто Садаев, Оксана Ангрускаева болон бусад уран зохёолой, журналистикын, хэлэ бэшгэй эрдэмэй замуудта ороо. Олон хурагшад буряад хэлэ бэшгэй таһагта хурахаа ородог.

Түнхэнэй аймагай байгуулганаар 70 жэлэй ой 1997 ондо гүйсөө. Аймагай захиргаан энэ ехэ тэбхэр ойгоо юугээр, яажа тэмдэглэхэб гэлсэжэ байһаар, барюубшатай зузаан удха һайтай ном бэлдэхэ гэжэ шийдхэнэн юм. Энэ харюусалгатайше, дэмбэрлэтэйше хэрэг баһал Жорж Юбухаевай толгойдо «тохогдоо» бэлэй. Һайнинь гэхэдэ, Ж.Д.Юбухаевые захиргаанайһаа аппаратад хүдэлхөөр абаһанинь яаха аргагүй зүб байба. Жорж Долгорович бэрхэ эмхидхэлшээ энэше удаа харуулжа шадаа.

Түнхэнэй байгаалие али бүхэ талаар эрдэмтэдэй шэнжэлһэн баян материал үндэнэтэнэй хүрээлэн гэхэ гү, али национальна паркта бии байгаа, теэд аймагай урданай болон мүнөөнэй түүхээр, ажахын соёл болбосоролой талаар, элитэ ажал ябуулагшад тухай материалнууды, тоо баримтанууды суглуулха, бэшүүлхэ, хинан шалгажа гараха, хэрэгтэйне тобиш болгожо номдо оруулха туйлай ехэ хүдэлмэри богонихон болзор соо, ехэнхидэ хоёр-гурбан нарын туршада хэгдэнэн байна. Энэ хэрэгтэ һайн дурсаара олохон хүнүүд хабаадалсаа. «Буряад үнэн» газетын редакцияда, нэгэ харахада, арбаад наран хүнүүд тэрэ ном дээрэ һүнин тэн болотор нуужа байдаг байба.

Ахамад редактор А.Л. Ангархаев, журналист Т.В. Самбялова, паркын хүдэлмэрлэгшэ Л.М. Ермакова, Президентын дэргэдэхэ СМИ-гэй комитетэй хэблэлэй секторые дагша В.В.Хартаев, мэдээжэ тренер В.М. Сыдеев, БГУ-гай багшанар В.Д.Патаева, А.Д.Эрдынеева, Түнхэнэй аймагай архивые даагшаар хүдэлһэн С.Е.Аюшеева болоод олон даа - будта хубитага оруулаа. Жорж Долгорович бидэ хоёр редакцияда олохон удаа хоһон байхабди. Ардан Лопсонович хани нүхэр Лариса Гармавнатаяа нэгэнтэ бэшэ үдэшэнинь халуун сай маанадта асардаг байгаа.

Лопсон ТАПХАЕВ,
Буряадай арадай поэт.

2000 он.

РЕДАКЦИҺАА: Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада поэт Жорж Юбухаев «Шүлэгүүд — дүрбэн зүг найман хизаарта», «Эрбэн байһан юртэмсын юрьезэн соо» гэнэн шүлэгүүдэй номууды гаргаа. Эдэнэ авторай 5-дахи номууд болоо. Жаран наһанһаа гэгдэ ойдо поэт шэнэ ном бэлдэнхэй.

Урагшаа, урагшаа харгымни дэлгээтэй.
Ушарһан хүшэр хүндые гаталхаб, - гэнэ мүнөөнэй поэт.
Ажал, жаргалай абьяас даагаад,
Агуу замаа, наһаа саашан дахааб, - гэнэн ёһоороо, хүндэтэ нүхэр Жорж Долгорович жаран наһанһаа талаан, жаргал буяны дүүрэн эдлэжэ, урагшатай, урматай ута замдаа ябыш даа!

**XVII ЖАРНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ
НАМАРАЙ ДУНДА ХҮХЭГШЭН ТАХЯА НАРА**

Буряад литэ	19	20	21	22	23	24	25
Европын литэ	27	28	29	30	1	2	3
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лагба Меркури среда	Лурбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан Луу	сагагшан Могой	хара Морин	харагшан Хонин	хүхэ Бишэн	хүхэгшэн Тахья	улаан Нохой
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Һуудал	уһан	уула	модон	хин	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то намарай дунда хүхэгшэн Тахья нарын сентябрин 27 (хуушанай 19). Сагаан Луу, 3 хүхэ мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Тэр сүүд тэмдэгтэй, тон муу үдэр. Бурхан, лусууд, тэнтэри тахиа, дасан хинд бодхохо, хэшэг даллага абаха, сан тахиа, «Чавдор», «Уһан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, гэр байшан бариха, замда мүр гаргаха, эм найруулха, залаха, хүрэнгэ элээхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, ном айладжажа заалгаха, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, харюулга хэхэ, түмэрөөр урлахада һайн. Эхилжэ ном соносохо, холын замда ябаха, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха, онгосо, һала, модон тээрмэ урлаха, хүүргэ бариха, хүн, малые ханаха, төөнэхэ, ехэ гол гаталха, загаһа бариха, тангариг үгэхэ, һубаг татаха, газар һэндэхэ, модо отолходо муу.

тээн бодхохо, номын хурал байгуулха, тарни уншаха, эрдэмдэ һураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда ябаха, эм найруулха, модо тариха, хүрэнгэ элээхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, түрэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, хонинһоо ашаг шэмэ абаха, мал газашань үгэхэ, ажалшание абаха, урлаха ухаанда һуралсаха, харюулга хэхэдэ һайн. Хүн, малые ханаха, төөнэхэ, эм найруулха, сэргэ хүдэлгэхэ, һаһа барагшын үйлэ бүтээхэ, тээрмэ бодхохо, шууя гаргаха, суглаа зарлахада бүтэмжэгүй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, һайн нүхэртэй ханилха.
Гарагай 3-да сентябрин 28 (хуушанай 20). Сагагшан Могой, 2 хара мэнгын, уулада һуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурхан тахиа, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, мори, үхэр һургаха, байшан гэрэй һуури тахиа, гэр бүрихэ, нүүдэл хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, шэнэ ноение тахиа, худалдаа хэхэ, мал газашань гаргаха, нүүдэл хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, зээлеэр абаха, дайсание дарахада һайн. Эм найруулха, замда гараха, бэрин хэрэг бүтээхэ, модо отолхо, заргалдаха, ехэ хэрэг үүдэхэ, ном уншаха, һаһа барагшын үйлэ бүтээхэ сэертэй.

Хүнэй үһэ абабал, эдэе хоол, ундан элбэгээр олдохо.
Гарагай 6-да октябрийн 1 (хуушанай 23). Хүхэ Бишэн, 8 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиюулха, хангал тахиулха, һахуһанда үгэлгэ үгэхэ, лама болохо, эм найруулха, эрдэмдэ һураха, замда гараха, шэнэ хубсаа үмдэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, модо һуулгаха, сээрлиг байгуулха, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада тахиа, туг дарсаг хинд хэхэ, түмэрэй урлал хэхэ, буянай үйлэ бүтээхэдэ һайн. Нэхэхэ, нүүдэл хэхэ, шэнэ хубсаа эсэхэ, үмдэхэ, худалдаа хэхэ, худал малтаха, мал худалдаа, аралжаа хэхэ, хүншүү хэрбоһо гаргахада харша.

Хүнэй үһэ абаа һаа, эд бараан, эдэе хоол, ундан олдохо.
Гарагай 7-до октябрийн 2 (хуушанай 24). Хүхэгшэн тахья, 7 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, үзэл үзэхэ, эм найруулха, замда гараха, анда нүхэр болохо, һаһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, таряа тариха, модо һуулгаха, хото байшан бариха, тангариг үгэхэ, һаад тодхор дарахада һайн. Бэри буулгажа, хүрэгэ оруулжа болохогүй, мал агталха, арамнай үйлэдэхэ, байшан гэрэй һуури тахиа, угаал хэхэ, һаһа барагшын хэрэг бүтээхэ үйлэ-нүүдые тэбшэгты.

Хүнэй үһэ абабал, үбшэн, хамшаг хүрэхэ.
Гарагай 1-дэ октябрийн 3 (хуушанай 25). Улаан Нохой, 6 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, хэшэг даллага абхуулха, лама болохо, эм найруулха, эрдэм номдо һураха, буянай үйлэ бүтээхэ, урлаха үйлэдэ һуралсаха, хэлсэнэй ажалшание абаха, замда гараха, бэри буулгаха, нүүдэл хэхэ, модо отолхо, тангариг үгэхэ, угаал үйлэдэхэдэ һайн. Байшан гэрэй һуури тахиа, шэнэ гэр бариха, хүн, малые һанаха, ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэгэл эсэхэхэ, хэрүүл үүдэхэ, хүүгэдые хүлдэ оруулха, газашань ябуулха, хүүр түлхэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, бузар буртагые зайсуулха сэертэй.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.
Гарагай 5-да сентябрин 30 (хуушанай 22). Харагшан Хонин, 9 улаан мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бэшэг зурхай зураха, хэшэг даллага абхуулха, санаар олгохо, дасан шү-

Хүнэй үһэ абаа һаа, нюдэнэй хараа муудаха.

УЯНГЫН ЖЭГҮҮР Мэри ХАМГУШКЕЕВА

***
Би - Бурханай тарихан һайхан үрһэнби, Мүхэшэгүй ходоодо мүнхэб!
Би - Сагаан гэрэл сасаһан сахюусанби, Сэдьхэлэйнгэ һайханда гэрэлтэнэб!
Би - Арюун сагаан һаргама толонби, Ажалаараа үдэрөө суурхуулнаб!
Би - Иимэ байһандаа баяртайб, Дээдын хүснүүдтэ, Бурхандаа «Пайнта даа» гэжэ хэлэнэб.

А. Шыбикова

Хүндэтэ минии Сахюусадни, Хэлэжэ үгыг, алдуу эндүүемни, Харгыемни заажа үгыг! Би мэдэнэб, болохо үйлэ хэрэгүүд Боложол байна, минии аша туһада. Би этигэнэб өөрингөө Сахюусалта, Эгээл һайн харгы замые заяагааг Энэл ябаһан һаһандам - Сахюусадни!
***
Эндэ тэндэ ябахадан, Эдэл Сахюусадни, Үдэрһүнигүй Үнэн сэхэ харууһална.

***
Минии - Хии морин дээгүүр ниидэнэ, Дээдын хүснүүдэй һанал бодол Дууһан бэсдэе шэнгэнэ.
Минии - Хии морин ухаатай, сэсэн, хурдан, Бурханай дээдын шатын Мүнхэ Дуран!

***
Би ажаһуунаб Бүмбэрсэг энэ дэлхэй дээрэ. Бүхы шадал хүсэлөө зангидан, Панаһан бодолоо бэсүүлхээ оролдоноб, Хүлэртэрөө ажалланаб, Хүхэ мүнхэ тэнтэри доро Хэхэ дуратай өөрын ажалтайб.

Дээдын хүснүүд Дээрһээ хаража байдаг. Ямаршые бэрхэшээлһээ Ябууд дундаа гаргадаг. Би Бурханай харууһан дороб, Би хэзээ хаанашые ябахадаа, Дээдын хүснүүдэй Дуранай энхэрэл мэдэрнэб.
Бүхы эльгээһэн шалгалтануудтань, Бурхандаа «Паайнта даа» гэжэ хэлэнэб. Энэ дэлхэйдэ миинтэ юумэн байдаггүй гэжэ Эльгэ зүрхөөрөө мэдэрнэб.

***
Дээдын хүснүүдэй элшэ Дээрһээм буугаад, Бэсдэм шэнгэнэ, Бэсдэм хүсэ хаба оруулна.
Ямаршые сагта, Ямаршые үсдэ, Дээдын хүснүүд намда туһална, Дээдын хүснүүд намай хамгаална!

***
Эндэ - минии юртэмсэ, Эндэ - минии ажалай шэрээ, Эндэ - минии гэр бүлэ, Эндэ - минии эжел нүхэд, Эндэ - би жаргалтай ажалланаб!

Болоһон үйлэ Гансал намда хэрэгтэй. Болохоо байһан хэрэг Гансал намда хэрэгтэй. Дээдын хүснүүд харгыем заана, Дээдын хүснүүдтэ этигэнэб. Наһанайми зам һайхан, Наһанайнгаа замда этигэнэб.
***
Би энэ Сахюусалтаа этигэнэб, Би энэ Бурхадтаа этигэнэб, Би энэ Юртэмсэдэ этигэнэб, Би энэ һаһандаа этигэнэб, Би өөрөө өөртөө этигэнэб!

***
Би мэдэрнэб, Дээдын Бурхадтай дурые Баян дэлгэрээр хүүсэ дээрһээ доошо Сагаан толоноор бэсым орбогоод, Сасажа байна дураа бэсым жэгнэн.

***
Алхалнаб баяртай Аажам энэ дэлхэй дээрэ. Хубингтаа хэрэгсы Хэхэл зэргээрээ хэнэб. Намһаа бэһэн хэншые хэхэгүй, Намдал иимэ өөрсэ янзаар. Амисхал бүхэмни Алтан наранай туяадал, Алтаржа гэрэлтэнэ, Аятай дулаагаа үгэнэ.

Би энэ Сахюусалтаа этигэнэб, Би энэ Бурхадтаа этигэнэб, Би энэ Юртэмсэдэ этигэнэб, Би энэ һаһандаа этигэнэб, Би өөрөө өөртөө этигэнэб!
Би номгон даруу хүм, Би шанга шамаруун хүм. Би сэдьхэл нимгэн хүм, Би хүнэй шарай харууһан Бурханай үрһэнби! Би энэ дэлхэйдэ Би иимэ хуби заяатай түрөөб! Дуратай ажалаа хэхэ, Дуран соогоо ажаллааб.

***
Би буряад хүнби, Бүмбэрсэг энэ дэлхэй дээрэ Ажабайдалай гашуун даһна амсажа, Амжалта туйлан гараха хүсэлэнтэйб.

***
Хии моримни, шанга шамаруун һайхан, Хоёр далиа дэлин, дэлин ниидэнэбди, Сэбэр арюун агаарай Сагаан толонодо умбанабди.

Сагаан гэрэл сасажа, Сэдьхэл сагаан ябааб. Муу юумэ холодуулжа, Маани мэгзэмэе уншааб.
Угтаа зорюулан шүлэгөө Үбгэдэ, хүгшэдэй, Үри хүүгэдэй Үярс уншааб.

***
Парбайһанаа абажа, Панаһанаа хүсэлдүүлжэ, Панаһандаа һайхан, Зорихондоо золтой ябаха.

***
Би Дээдын хүснүүдтэ ханданаб, - Ай, Бурхан! Үгыш намда шинии хүсэ, Хаба, шадал, гэрэл, дуран Зүрхэн соомни мүнхэ ошо бадараагыш!

Парбайһанаа абажа, Панаһанаа хүсэлдүүлжэ, Пайхан бодолой үрһэ Хүн зоной сэдьхэлдэ таряаб.

***
Энэ ажабайдал минии - ганса минии, Эндэ хайшан гэжэ ажаһууһаа, Би өөрөө шиидхэнэб, Би өөрөө харюусанаб.

***
Хаража, манажа ябаһан намайе - Сахюусадни! Хэды шалгалта дабажа гараабди - Танай хүсөөр!

Уян нугархай шүлэгүүднн Уярма дуун болоо! Үхибүүд дуулана Үбсыг голдо!

Хайрата басаганайнь
Ирина Мункожаргаловнай саһаа урид нүгшэн ушарһаань Россиин хүндэтэ ветеран, буряад арадай хүндэтэ аха захатан Гармаев Мунко-Жаргал Цыренжаповичта ГАРМАЕВА Ирина Мункожаргаловна басаганайнь саһаа урид һаһа бараһан ушараар гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаан Эсэгэ ороноо хамгаалтын Агуухэ дайнда хабаадагша, Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай ветеран Гармаев Мунко-Жаргал Цыренжаповичта ГАРМАЕВА Ирина Мункожаргаловна басаганайнь саһаа урид һаһа бараһан ушараар гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Республикын Ветерануудай совет анхан Республикын ветерануудай советэй түрүүдэгшэ байһан Гармаев Мунко-Жаргал Цыренжаповичта ГАРМАЕВА Ирина Мункожаргаловна басаганайнь саһаа урид һаһа бараһан ушараар гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай түлөө Т.В.САМБЬЯЛОВА.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, В.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.ЛАНГАРХАЕВ (генеральна директор - ахамад редактор), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хот, Каландаршвилян үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн".
E-mail: uncn@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4 хуудһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэһэг 4500. Хамтын хэһэг - 18000. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэлэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүднээ газетэ хэблэгдээ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоовой үйлсэ, 13. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Сүлөө сэн. Б-0165-дахим номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүрихэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн - Дүжэрнэгэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сониний редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикаын болон политикаын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтеринн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазагайрууһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

ГЭРЛЭХЭ ҮДЭРӨӨ ШЭЛЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ ГҮ?

Гэрлэхэ зондо түрын үдэрые шэлэлгэ ехэ удха шанартай болоно. Залуушуул элдэб ёно заншалаар гэр бүлын ажабайдалын хэр амжалтатой, жаргалтай байхаб гэжэ урид мэдэхээ оролдоно.

Пүүлэй жэлнүүдтэ мүнөөнэй залуушуулай дунда "жаргалтай үдэрнүүдтэ" гэрлэхэ гэхэн ёно заншал дэлгэрээд байна. Үдэрын дабтагдахан тоонуудтай байгаа наа, жаргалтай гэжэ хэлсэдэг. Пүлдэ тэмдэгүүд хүнэй хуби заяанда горитойхон удха шанартай гэхэн ханамжааа уламжална бшуу. Байгша оной октябрийн 10-да амаралтын үдэр байгашье наань, ЗАГС-ын ажалшад тэрэ үдэр ажаллаха арга олохонь ха.

"Энэ үдэр бүхы гэрлэхэ хүсэлтэйшүүлэе регистрацида оруулхабди, - гэжэ Гэрлэлгын ордоной дарга Надежда Валерьевна Сучкова хэлэнэ. -Феврелин 14-дэ гү, али иимэ гурбалжан нара үдэрнүүдтэ гэрлэхэ ханаатай зон ходоо олон байдаг".

"777", "888", "999" гэхэн нара үдэрнүүдтэ гэрлэхэ хүсэлтэй зоной дунда хүлгөөтэй, шууяатай байдаг. Энэ жэлдэ үшөө нэгэ "жаргалтай нара үдэр" байгаа. 8.09.10 - 8- эд зөөрийн ядабаригүй байдал, 9 - бүгэдэ ниитын амжалта, 10 - туйлагдана зорилго.

Зун болон намар "Жаргалтай нара үдэр" шэлэхэ дуратайшуул олон. Тэрэ үдэрөө хэзээ хэзээ-нэйхнээ гоёор үнгэргэхэ хэрэгтэй гэжэ ханадаг.

Гансал "Жаргалтай нара үдэртэ" найдаад нуужа болохогүй. Гэр бүлын ажабайдал гансал өөхөд-өөхөннай дулдыдаха гэжэ ходооо ханаад ябаха хэрэгтэй! Юрэл гаарамжатай зохид тоо гэр бүлын жаргалые гүйсэд хангахагүй. Тэсэбэри дуран хоёр танай жаргалтай гэрлэлгын нүхэсэлгээшэ. Бэе бэедэ дуратай наа, ямаршье үдэртэ түрээсэ хайндэрлэхэдэ яаба гэшэб. Буряадуудта лама тон хайн үдэр хаража үзөөд, түрэ хэзээ болохоб гэжэ мэдүүлдэг.

Үдэрын нарын шэнэдэ гү, али арбан табанай нарада тогтоогдог заншалтай. Нарын эгээл эдэсшэн үе гэр бүлын ажабайдалда эхин гэрлэнэн залуушуулай хойшонхи замай ажабайдалын дүүрэн байхынь хүлдэ тэмдэг хэн гэжэ домог үгэ бии. Буряадуудай

байгаа. Энэ зун бидэ Москвагай хуби заяагаа нэгдүүлхээс байхан залуушуулай бүридхэл он-лайн соо хээбди. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр Москваа айлшадаа уриха аргагүй байгаа, тимэхэ ноутбук асараад, он-лайн соо регистраци болоо. Эхэ эсэгдын түрын гурим компьютер сооһоо хараад нуугаа".

Надежда Валерьевнагай ханамжаар, "Дурлаад, нэгэ хэды соо нүхэсэхэ гэшэ нэгэ юумэ, гэр бүлын ажабайдал хүшэр хүндэ ажал гэшэ». Магадгүй, энэ "жаргалтай нара үдэр" гэр бүлын ажабайдалда үнэхөөрөө ямар нэгэ үүргэ дүүргэнэ гү, али үгы гү гэжэ хэлэхэ аргагүйб. Соёлнуудай, шүтэлнүүдэй ёно заншалнууд сооһоо эгээл хайнни абаад, тааруулан зохёогоод, түрээсэ хайндэрлэжэ туршагты! Өөрынгөө түрэ дээрэ таанадта аятай зохид байха ёхотой. Юундэб гэхэдэ, энэ танай үдэр ха юм!

"Жаргалтай үдэрнүүдтэ" гэрлэнэн залуушуулай тоо бүридхэл:

Жэл	Жаргалтай үдэр	бүлын тоо
2007	7.07.07.	37
2008	8.08.08.	62
2009	9.09.09.	11
2010	10.10.10.	?

Жаргалтай ниилэл ажабайдалаа мартангүй, хэды жэл соо сугтаа ажаһуунааа ходооо ханажа, ойн баяраа тэмдэглэжэ ябагты!

ТҮРЫН ОЙН БАЯРНУУД:
Хүбэд бүдэй - гэрлэлгын ёхололой хүлээр жэл үнгэрөөд хайндэрлэдэг. Айлшад хүбэдэй бүдтэй бэлэг барюулдаг.
Хлопогой - хоёр жэл үнгэрөөд. Хүбын бүдтэй бэлэг барюулдаг.
Архан - гурбан жэлэй хамта ажабайдалаа тэмдэглэдэг.
Модон - табан жэл.
Сайр - зургаан хахад жэл. Гэрлэлгын ёхололдоо сайр аяга шэнги ялагар болгохо хэрэгтэй гэжэ инагуудта хануулдаг.

Зэд-долоон жэлэй хүлээр. Үбгэн хамган хоёр эд мүнгөөр хэлгэлдэнэ. Юундэб гэхэдэ, хайн ажабайдалай хүлдэ тэмдэглэнэ.

Сагаан түмэрэй - найман жэл. Айлшад ялагар аяга шанага бэлэглэдэг.

Шабарай үйлдэбэрийн - юһэн жэл. Фаянс гү, али фарфор бэлэглэдэг.

Ягаа улаан - арбан жэлэй хамта ажабайдал тэмдэглэдэг. Гэрлэлгын ёхололой гэршэдые уридаг. Үбгэн хамган хоёрто уялгата сээсэг барюулдаг.

Гэрэл - арбан табан жэл. Гэрэлтэй бэлэг баридаг. Гэрэл хадаа үбгэн хамган хоёртой сэбэр хандалга тэмдэглэнэ.

Шаазан - хорин жэл. Стол дээрэ шаазан аяга байха ёхотой.

Тус таблица яагаад хэрэглэхэб? Нэн түрүүн таанад өөрынгөө жэл хитадай тэнгэрийн бүхэ мэдэхэ ёхотойт (бар, нохой г.м.). Өөрынгөө жэлтэй бэшэлгые олоод, ямар нарада түрөө хэхээ ханаһанаа харахат. Тэндэнэ хайн үдэрнүүд бэшэ, зүгөөр 2010 оной муу үдэрнүүд харуулагданхай байна.

	хулгана	үхэр	бар	туулай	луу	могой	морин	ямаан	бишэн	тахья	нохой	гахай
янв	8, 20		22		24	25		3		17,29	6	19,31
фев	1	14,26	3	4,16			7			10,22	23	
мар	9	10,22			25		3,27	16		6,30		
апр	2, 26		4	17					10,22	23	12	
май	8, 20		10	11,23	12		14,26		4,16	29	18,30	
июн		26	15	4,16	5,17,29						11,23	24
июл		20	9,21	10,22	11,23		8,20	15,27	16,28			18
авг	12, 24	13,25	2,14	3		18				9,21	22	11
сен	5,17,29		19				12,24				3,15,24	
окт	11, 23		1,13	14	3,27		6		20			10
ноя	4, 28	5	6	7	8		10,22			25	14	3
дек						4	17,29	6				9,21

Мүнгэн - хорин табан жэл. Үбгэн хамган хоёр алтан бэһэлигэй хажуудаан мүнгэн бэһэлиг зүүдэг.

Жэмһэг - гушан жэл. Ажаһууһан жэлнүүд жэмһэг холбоо шэнги.

Бүдэй - гушан табан жэл.

Хүрин улаан - дүшэн жэл. Алтан бэһэлиг соо улаан болор оруулжа табидат.

Алтан-табин жэл. Үбгэн хамган хоёр алтан шэиэ бэһэлигүүдээр арсалладаг.

Бриллиантова ойн баяр - жаран жэл.

Түмэр - жаран табан жэл.

Засагай ёхололой - далан табан жэлэй хамта ажабайдалаа тэмдэглэдэг.

Дарья СИБИРЯКОВА.
Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото.